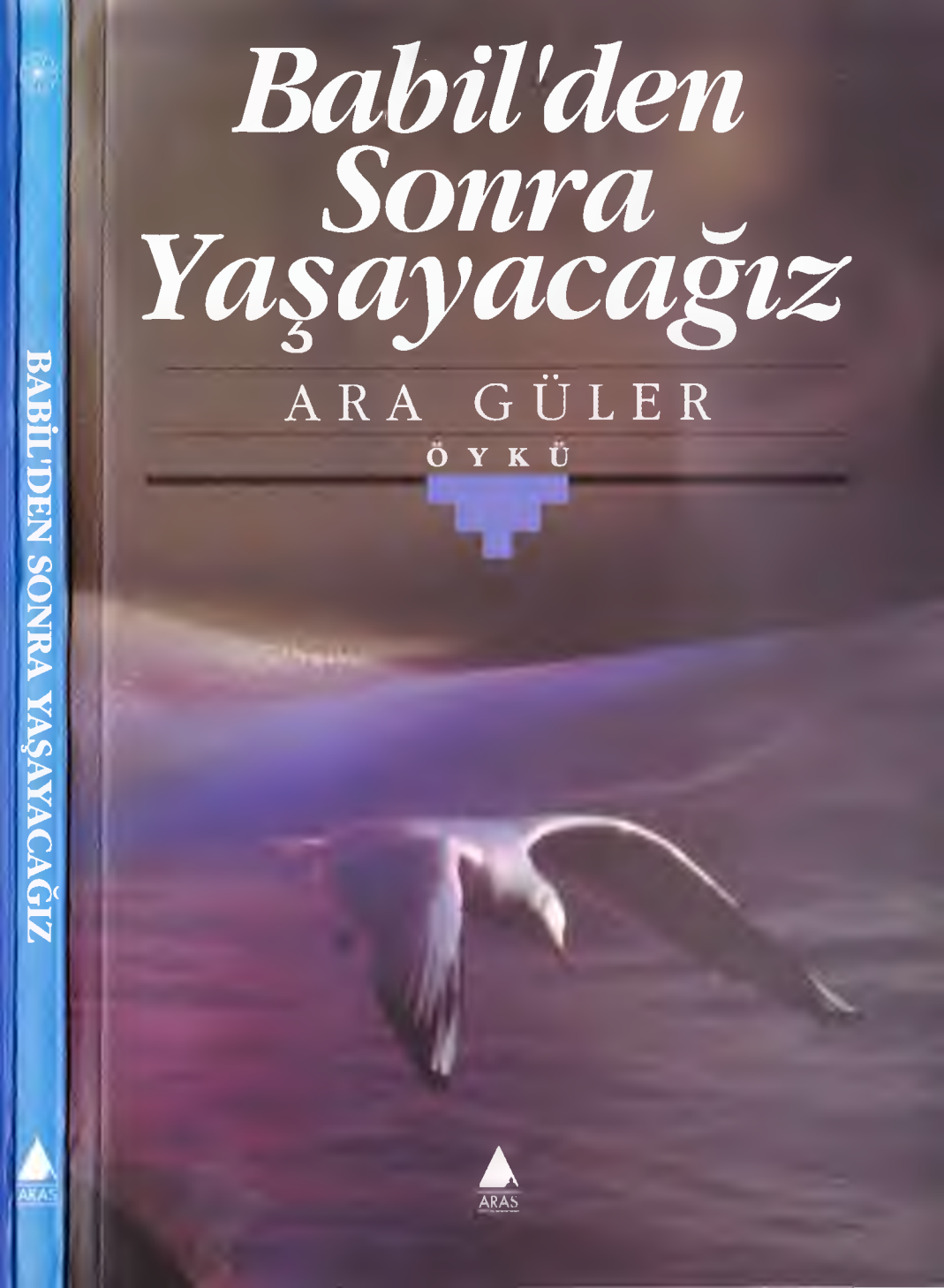
Babil'den Sonra Yaşayacağız

ARA GÜLER

ÖYKÜ

ARAS

BABİL'DEN SONRA YAŞAYACAĞIZ

ARAS

ARA GÜLER

1928'de İstanbul'da doğdu. 1951 yılında Getronagan Lisesinden mezun oldu. Lisedeyken film stüdyolarında sinemacılığın her dalında çalıştı. Yine aynı yıllarda Muhsin Ertuğrul'un açtığı tiyatro kurslarına devam etti. Amacı rejisör veya oyun yazarı olmaktı.

Gazetecilik yaşamına 1950'de Yeni İstanbul gazetesinde başladı. Bu yıllarda Ermenice gazete ve edebiyat dergilerinde öyküleri yayınlandı. Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne devam ediyordu. 1961 yılına kadar Hayat dergisinde fotograf bölümü şefi olarak çalıştı. 1961'de İngiltere'de yayınlanan *Photography Annual*, onu dünyanın en iyi yedi fotoğrafçısından biri olarak tanımladı. Aynı yıl ASMP'ye (Amerikan Dergi Fotoğrafçıları Derneği) kabul edildi ve bu kuruluşun Türkiye'den tek üyesi oldu. Fotograf dünyasının çok önemli yayınlarında fotoğrafları kullanıldı, kendisinden bahsedildi. ABD'de, Almanya'da, Paris'te çeşitli sergiler açtı. Bu arada, Bertrand Russel, Winston Churchill, Arnold Toynbee, Picasso, Salvador Dali gibi birçok ünlünün fotoğrafını çekti, röportajlar yaptı. 1979'da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin foto muhabirliği dalındaki birincilik ödülünü aldı.

1980'de fotoğraflarının bir kısmı Karacan Yayıncılık tarafından kitap haline getirildi. 1986'da Hürriyet Vakfı'nca basılan, Prof. Abdullah Kuran'ın yazdığı *Mimar Sinan* kitabını fotoğrafladı. Bu kitap 1987'de Institute of Turkish Studies tarafından İngilizce olarak yayınlandı. 1989'da Hil Yayınları *Ara Güler'in Sinemacıları* kitabını yayınladı. Yıllarca üstünde çalıştığı Mimar Sinan yapıtlarının fotoğrafları, 1992'de Fransa'da Édition Arthaud, ABD ve İngiltere'de Thomas and Hudson, Singapur'da Archipelago Press tarafından *Turkish Style* başlığıyla, Fransa'da ise Albin Michel yayınevi tarafından *Demeures Ottomanes de Turquie* adıyla yayınlandı. Dünya Şirketler Grubu 1994'te *Eski İstanbul Anıları*, 1995'te *Yitirilmiş Renkler* kitabını yayınladı. Ana Yayıncılık ise 1994'te *Bir Devir Böyle Geçti, Kalanlara Selam Olsun* ve 1995'te *Yüzlerinde Yeryüzü* adlı kitapları yayınladı.

Ara Güler'in fotoğraflarının büyük bir bölümü Fransa, ABD ve Almanya'da çeşitli müzelerde sergilenmektedir.

BABİL'DEN SONRA YAŞAYACAĞIZ

ÖYKÜLER

ARA GÜLER

ÇEVİREN
SİRVART MALHASYAN

ARAS

BABİL'DEN SONRA YAŞAYACAĞIZ

Aras Yayıncılık
İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 465/205
80050 Beyoğlu - İstanbul
Tel: (0212) 252 6518
Fax: (0212) 252 6519

Kapak Fotografı
Ara Güler

Kapak Tasarımı
Vartan Paçacı

Dizgi
Aras Yayıncılık

Baskı
Egemen Matbaacılık Ltd. Şti.

İstanbul, Eylül 1996

ISBN
975 - 7265 - 06 - 3

Yazarın notu

Şöyle bir göz gezdirdim, son öykümü otuz yedi yıl önce yazmışım. İlk öykümü ise kırk iki yıl önce. Bir de en son, 1978'de Eritre'de bir savaş röportajı yaparken, bir anı karalamıştım. Onu ve 'Babamın öyküsü'nü de bu kitaba ekledim.

Eski öykülerdeki duygularım, ne olmuşsa olmuş, görsel bir anlatıma dönüşmüş. Daha o zamandan görsel bir dünyanın içine düşmüşüm demek. Bana öyle geliyor ki, yazıyla görselliğin ortak bir anlatımı var. Öyle olduğu kuşkusuz, yoksa sinema sanatı da olmazdı. Zaten ben de fotograflarıma bakarken zaman zaman tiyatro çalışmalarımdan, öyküler için düşündüklerimden esintiler buluyorum. Belki de fotografımdaki 'anı yakalama ve kompozisyonu kurma' özelliğimi bütün bu eski çalışmalarıma borçluyum. Bir 'kadr' içinde kompozisyon kurmayı tiyatro çalışmaları günlerimden, anlamlı anların yakalanması ve bir anlatıma varmasını da öykücülüğümden esinlendiğimi sanıyorum. Neyse, işte böyle şeyler sonucunda, görsel malzemede bir birikim oluşuyor anlaşılan.

Görsel malzeme, tıpkı şiir gibi, yazı gibi, resim gibi, sahne sanatları gibi, bir yerlerden birikimini topluyor, yeni bir biçim kazanıyor ve görsel sanat oluyor. Zaten yazdığım bu öykülere dikkat edilirse, bunların bir tür fotograf olduğu görülür. Demek ki, o zamandan beri görsel dünyanın adamıymışım da haberim yokmuş...

Bu eski öyküleri toplayıp yayınlayan arkadaşlarıma burada teşekkürü borç bilirim.

İstanbul, Şubat 1996

Bu kitap, Ara Güler'in Ermenice öykülerinden Aras Yayıncılık tarafından derlenip 1995 Ağustosunda yayınlanan *Papelonen Verç Bidi Abrink* (Babil'den Sonra Yaşayacağız) adlı kitaptaki on altı öyküden on birinin çevirisi ile yazarın Türkçe olarak yazdığı iki öyküden oluşmaktadır.

Ermenice basıma önsöz

Elinizdeki bu derleme, bize İstanbul Ermeni edebiyatının bir dönemini anımsatırken Ara Güler'in sanata attığı ilk adımlara da tanıklık etmektedir. Bu öykülerin yazıldığı yıllarda İstanbul'da, özellikle Mıhitaryan Okulundan Yetişenler Derneği'nin dergisi *San*'ın sayfalarında olmak üzere, yeni bir edebiyat boy vermekteydi. Ara Güler de kendi objektifinden dünyayı gözlemeye henüz yeni başlıyordu.

Yazar Ara Güler ile foto muhabiri Ara Güler'in sanatı arasında derin bir benzerlik olduğunu farketmek o kadar da güç değil. Öykülerinde Ara Güler şehrin en ücra mahallelerinde, en yoksul sokaklarında dolaşır ve bakışlarını talihsiz, kadere yenik düşmüş, çileli insanlara, çalışanlara çevirir; ileriki yıllarda da objektifini o insanlara çevirecektir.

Okuyucu, Ara Güler'in fotograf sanatındaki esas atmosferi oluşturan çizgilerin ve renklerin aynısını bu öykülerde de kolayca bulacaktır.

Fotografçılık sanatını sürekli geliştirip uluslararası ölçeklere ulaştıran Ara Güler'in, ilk ürünlerini de yazın tarihinin sayfalarına terk ederek edebi çalışmalarını sürdürmemiş olması, edebiyatımız açısından bir kayıp sayılabilir. Bununla birlikte, yaklaşık 50 yıl sonra bu öykülerin tekrar gün ışığına çıkarılarak yayınlanması, unutulmaktan kurtarılması sevindiricidir.

Bu öykülerde, yüzünü yaşama dönmüş, yaşamın dolambaçlı yollarında yazılmaya ve resmedilmeye değer şeyleri arayan genç bir Ara Güler'i bulacağız hep.

Rober Haddeciyan
Marmara Gazetesi başyazarı

Garip bir yıl başı gecesi (*)

O gece kıyıdaki meyhanede hiçbir değişiklik yoktu. Yeni yıl dolayısıyla bütün eğlence yerleri donanmış, giriş kapılarına rengarenk fenerler asılmıştı.

Deniz karanlıkta kaybolmuştu. Ara sıra açıktaki dalgakırana çarpıp kırılan dalgaların sesi duyuluyordu. Fenerin

(*) Bu öykü 1948'de bir perdelik oyun olarak Türkçe yazılmıştır. 1950'de öyküleştirilerek gönderildiği New York Times'ın uluslararası edebiyat yarışmasında ödül almış, daha sonra Ermenice'ye çevrilerek İstanbul Ermeni basınında yayınlanmıştır [yarışmada birincilik ödülünü alan Samim Kocagöz'ün 'Sam Amca' adlı öyküsü 1951'de yayınlanan kitapta İngilizce olarak yer almıştır].

yanıp sönen kırmızı ışığı, bu karanlık ortama tek canlı rengi katıyordu. Dalgakıranın içine sinmiş bütün tekneler karanlığa bürünmüştü.

Köşe başındaki fenerin altında uyuklayan gece bekçisi, bir sigara yaktıktan sonra yerinden doğruldu, ağır adımlarla uzaklaşarak koyu karanlıkta kayboldu.

Yakındaki genel evin gürültüsü uzaktan uzağa duyuluyordu. Biraz sonra o yandan gelen göbekli bir gölge, küfürler savurarak meyhanenin köşesindeki fenere kadar geldi, ışığın altında sızıp kaldı. Görenler "sarhoş" dediler, geçip gittiler.

Dışarının bütün bu canlılığına karşın kıyı boyundaki meyhane boştu. Genç meyhaneci her günkü gibi tezgâhın arkasına geçmiş, bardakları kuruluyordu. Her gece meyhaneye uğramayı adet edinen komşu kunduracı yine her geceki yerine oturmuştu. Her zamanki dingin bakışlarıyla dışarıda yanıp sönen fenerin kırmızı ışığını seyrediyordu.

Aptal da her günkü gibi gelmiş, yerine geçmişti. O da her akşam buraya uğrardı. İçtiği bir şey değildi. Bir bardak şarap içer, kırk kuruş verirdi. Bugüne dek ölçüsünden hiç şaşmamıştı. Besbelli hizmetçilik yaparak kendisine bakan annesinden günde ancak kırk kuruş cepleyebiliyordu. Her gece bir bardak şarap ve karşılığında kırk kuruş.

Genç meyhaneci bardakları kuruluyordu. Yüzünden can sıkıntısı okunuyordu. Her hâlde bu gece için bir şeyler düşünüyordu. Belki bir sevgilisi vardı. Kim bilir, belki de başka bir şey için canı sıkılıyordu.

Derin bir soluk aldıktan sonra, "Bu gece yıl başı" diye mırıldandı. "Bu geceyi de atlatıyoruz..." Sonra işine devam etti.

Komşu kunduracı son yudumu içmişti. Bardağı masanın köşesine iterek, "Bu gece pek yalnızsın" dedi. "Bekçiler gelmez mi..?"

Meyhaneci, "Bu gece geleceklerini pek sanmam" diye

yanıtladı. "Bu gece sarhoşları kovalarlar." Duraksadıktan sonra ekledi: "Her gece bu saatlerde burada olurlardı, ama bugün hiç belli olmaz."

Kunduracı, başıyla onaylayarak, "Ne yapsınlar..." dedi. "Böyle günleri bekliyorlardır."

Delikanlı son sözleri dinlememişti. Son bardağı kurulayıp yerine yerleştirdikten sonra köşedeki süngeri alıp tezgâhı silmeye koyuldu. Bir yandan da söyleniyordu: "Bizim pederin tutturması işte. O hâlâ burayı eskisi gibi sanıyor. Kendi zamanında burası çok işlekmiş. Limana sık sık yabancı gemiler gelirmiş. Bütün tayfalar, bütün ateşçiler Liman Lokantası'nı sorar, buraya koşarlarmış. O zamanlar burası lokantaymış. Günde altı çeşit yemek pişermiş. Ama bugün buraya mahalle bekçileriyle üç beş işsizden başka uğrayan yok." Bir an durdu, sonra devam etti: "Babam hâlâ buranın işleyeceğini bekler durur. Varsın beklesin bakalım!"

Kunduracı başını kaldırdı: "İnsan umutla yaşar, umutla" dedi.

Meyhaneci elindeki süngeri bırakıp gözlerini ona çevirdi. "Evet" diye bağırdı. "Umut, umut..." Bir an soluk aldı, sonra devam etti: "Umut etmek, umut etmek ve yalnızca düş görmek. Bunların hepsi de güzel şeyler. Ama gerçek şu ki, insanlar parayı nerede bulsalar, yaşamı da, mutluluğu da orada ararlar." Derin bir soluk aldıktan sonra kunduracıya sordu: "Yalan mı ya..?"

Kunduracı duraksayarak ona baktı. Meyhaneci onun önündeki bardağı alıp tezgâha gitti.

Kunduracı, "Söylediklerin doğru" diye onayladı. "Ama bu yaştan sonra ne yapsın, oğlum? Yetmişine merdiven dayadı, artık çalışamaz. O yüzden burayı sana bıraktı. Bundan böyle her şey senin. Onarmak, gerekirse başka bir biçime sokmak... Artık bunların hepsi sana düşüyor."

Delikanlı, "Tam altı yıldır bu meyhaneyi ben işletiyo

rum" dedi. Sonra sesine özel bir anlam katmaya çalışarak ekledi: "Sana gerçeği söyleyeyim mi? Bunca yıldır buradayım, hâlâ elime toplu bir para geçmedi."

Kunduracı onun sıkıntısını paylaşmaya çabaladı: "Allah bir kapıyı kaparsa ötekini açar."

Bu sözler delikanlıyı umutlandıracağına sinirlendirdi: "Açar derler ama vergi almaya gelen tahsildarın bundan haberi yok! Bak işte bu gece yıl başı, ikimiz burada kumrular gibi söyleşip duruyoruz. Çevrene bir bak..." Arka masalardan birinde oturan Aptal'ı işaret ederek, "Şu aptaldan başka biri var mı burada..?" dedi. Sonra ihtiyarın masasına oturarak konuşmasını sürdürdü: "Bu aptal her akşam aynı saatte buraya gelip oturur. İçtiği bir bardak şarap, o da kırk kuruş. Bugüne dek tek lâf ettiğini duymadım. Dilsizdir. Aptal aptal gözümün içine bakar ve şarap ister. Yeni geldiğinde birkaç kere ikinci bardağı vermeyi denedimse de, her seferinde cebinden kırk kuruştan başka bir şey çıkmadı. Sustu, bir soluk aldı. "Çevremde hep tuhaf insanlar, uyuşmuş beyinler..." diye söylendi. Ayağa kalkarak devam etti: "Burada hep aynı şişeler. Bu şarap şişesi, kırmızı renkli. İşte şunlar soda şişeleri. Onların altındaki rafta bardaklar var, ötede masalar, aynı iskemleler, aynı pislik, aynı yoksulluk..." Giderek hınçlanan sesi uzun bir küfürle noktalandı.

Küfürü izleyen sessizlikte yaşlı kunduracı öte yana döndü, Aptal da başını kaldırıp gülümseyerek meyhaneciye baktı.

Genç meyhaneci söyleyeceklerini daha bitirmemişti. "Her fırtınadan sonra gök kuşağı görünürmüş" dedi. "Bıktım artık bu lâflardan, beylik sözler bunlar. Sabretmek, beklemek, bu köhne yere kapanıp kalmak..."

Delikanlı konuşurken, dilsiz, başıyla onu onaylıyor, gitgide kendinden geçerek acayip sesler çıkarıyordu. Bir ara kapkara dişlerini göstererek gülmeye başladı.

Meyhaneci ona dönerek, "Her şeyden çok da şu aptalın bakışlarından bıktım" dedi. "Üstelik yalnızca kırk kuruş için. Ben de onun gibi dilsiz olmak isterdim. Belki daha dingin biri olurdum..."

Tam o sırada birkaç sarhoş meyhanenin önünden naralar atarak geçti.

Meyhaneci, "İşte" dedi. "İçmişler, sarhoş olmuşlar... Sesini birden yükselterek bağırmaya başladı: "Bıktım artık bu karabasandan! Ben de yaşamak istiyorum. Tanrı neden beni görmüyor? Başkalarına bahşettiğini neden benden esirgiyor? Neden böyleyim?"

Yaşlı kunduracı şaşkın şaşkın ona bakıyordu. Delikanlı sesini yükselterek, "Az önceki gençler sarhoştu" dedi. "Başları dönüyordu. Neden sarhoştular ha, neden? Evet, neden..? Belki onlar da benim gibi bunalım geçiriyorlar, benim gibi yaşamaktan bıkmışlardır; bu değişmek bilmeyen yaşamın içinde kaybolup gitmişlerdir; belki bütün bunlardan kurtulmak için içmiş, sarhoş olmak istemişlerdir Evet, susamış gibi kana kana içmişlerdir, her şeyi unutuncaya kadar." Bütün bunları bir solukta söylemişti. Derin bir soluk aldıktan sonra devam etti: "Her hâlde onlar da benim gibi başka bir yaşam düşlüyorlar... Ama bilmiyorlar ki o yaşam yalnızca hayallerinde var..."

Tam o sırada meyhanenin kapısı açıldı, siyah paltolu bir adam içeri girdi. Yakasını kaldırmıştı, yüzü görünmüyordu. Ağır adımlarla yürüyüp bir masaya oturdu. Delikanlı, yaşlı kunduracı ve Aptal kuşkulu kuşkulu ona baktılar. Derken Aptal başını öte yana çevirdi, kunduracı da yere baktı.

Meyhaneci, "İşte şimdi şunun isteklerine hizmet etmek zorundayım" diye söylenerek isteksizce yeni gelenin yanına doğru seğirtti.

Kunduracı yalnız kalmıştı. Burnunun altından, "Bu gece yıl başı" diye mırıldandı.

Müşteri genç meyhaneciye, "Bana içki ver" dedi.

"Ne?"

"Bir içki, ne olursa!"

"Rakı?" dedi meyhaneci.

"İyi...Sert olsun."

Meyhaneci tezgâha gitti, bir bardak rakı doldurup geri geldi.

"İşte" dedi. "Rakı."

"Başka istesem?"

"Kapalı... Şişe."

Yabancı, bardağı önüne çekti. Delikanlı sakin adımlarla kunduracının masasına gelip oturdu. Artık yatışmıştı.

"Bırakıp gitmek, pederin kalbini kırmak olmaz" dedi.

Kunduracı dert dinlemekten bıkmış olacak ki, yerinden kalktı. "Eve gitme vakti" diyerek ağır ağır tezgâha doğru yürüdü, duvarda asılı duran paltosunu alıp giydi. Meyhanenin kapısına varınca durakladı, delikanlıya dönerek, "Saatten haberin var mı?" diye sordu.

Bu sözleri yalnız genç meyhaneci duymuştu. Köşede oturan Aptalla az önce gelen yabancı dalgın dalgın dışarıyı seyrediyorlardı. Meyhanecinin saati yoktu. Meyhanenin çalar saatini birkaç gün önce elinden düşürüp kırmıştı. Bu yüzden, "Haberim yok" dedi. "Ama tam gece yarısı olunca kentin bütün düdükleri ötecek. Daha ötmediğine göre, demek saat on iki olmadı."

Kunduracı teşekkür anlamında bir şeyler mırıldandı, sonra ağır ağır kapıdan çıkıp gecenin koyu karanlığında kayboldu.

Dışarıda yanıp sönen fenerin kırmızı ışığı yabancının gözünden kaçmamıştı. Hep dışarı bakıyordu. Rakısını hâlâ içmemişti. Bardağı parmaklarının arasına sıkıştırmış, sinirli sinirli çevirip duruyordu. Derken ani bir hareketle bardağı ağzına götürüp bir yudumda bütün rakıyı içti. Sonra

gözlerini yine fenerin ışığına çevirdi ve öylece kaldı.

Genç meyhaneci tezgâhına döndü, raflardaki şişeleri süngerle silmeye başladı. Bütün şişeleri sildikten sonra elini şakağına dayayıp o da dışarıyı seyretmeye koyuldu.

İçerisi sessizdi. Birkaç kişi meyhanenin uzun camının önünden hızlı adımlarla geçip gitti. Limana sığınan mavnaların uzun direkleri sağa sola salınıp duruyordu. Bekçi köşe başındaki ışığın altında bir sigara daha yaktı, birkaç nefes çektikten sonra karanlıkta kayboldu. Fenerin direği dibinde sızmış olan sarhoş yerinde yoktu. Bekçiler icabına bakmışlardı anlaşılan. Yakındaki genel evden haykırmalar, yırtık kahkahalar duyuluyordu.

Meyhaneci bütün bunlara çoktan alışmıştı. Yabancı hâlâ dışarıyı seyrediyordu. Bir ara üçü birden dışarıdaki şenliğe kulak kabarttılar. Meyhaneci dudaklarını dişleri üzerinde gezdirerek tükürüğünü topladı, tezgâhın altındaki çöp tenekesine okkalı bir tükürük fırlattı. Tam o sırada uzaktan bir feribot düdüğü duyuldu. Ancak ses o denli hafifti ki, genel evin gürültüsü onu boğmakta gecikmedi.

"Tanrı sizinle olsun" diye mırıldandı genç meyhaneci. "Hiç değilse onlar kurtuldu."

Düdük sesi bir kez daha duyuldu ve bu kez epey uzun sürdü. Delikanlı yine, "Artık kurtuldular" diye mırıldandı.

Yabancı, sesi merak etmişti. "Bu ne?" diye sordu.

Bu soru üzerine delikanlı düşünden uyanarak ona baktı. O bir yabancıydı. Bu çevrede hiç görmediği biriydi. Bakışları insanı ürkütüyordu.

"Bir feribot" diye yanıtladı.

"Ne?"

"Feribot." Bir an sustu, sonra adamı süzdü. "Bir feribot işte" dedi. "Bu gece kalktı."

Yabancı, gözlerini boş bardağına çevirdi. "Bana rakı getir" dedi.

Delikanlı rahatlayarak gidip tezgâhtan rakı şişesini aldı, yabancının yanına doğru seğirtti. "Bu ikinci bardak" dedi.

Öteki, başıyla onaylayarak, "Nereye..?" diye sordu.

"Ne nereye?"

"Feribot" dedi yabancı.

"Allah bilir... Kader nereye sürüklerse.

"Ne zaman yola çıktılar?"

"Şimdi, az önce. Niye sordun?"

Yabancı bir baş hareketi yaptı. "Hiç, öylesine sordum" dedi.

Bu karşılıklı konuşmayı soğuk bir sessizlik izledi. Dışarıdaki gürültü dinmiş gibiydi. Delikanlı daha bir adım atmamıştı ki, feribotun düdüğü yeniden duyuldu. Delikanlı duraksadı, yabancı, sinirli bir hareketle başını kaldırdı. Düdük sesi devam ediyordu.

Yabancı sinirli sinirli, "Defolsun gitsin artık gidecekse!" dedi. "Kessin şu sesini."

Delikanlı ona döndü, o da sinirli görünüyordu. "Merak etme, gidecek" dedi. "Neredeyse sesini de keser."

Yabancı ona baktı. Delikanlı üzgün görünüyordu. Duraksar gibiydi. Sövüp duruyordu.

Yabancı, "Gel otur" dedi.

"Ben içmeyeceğim.

"Niye?" diye sordu yabancı. "Bu gece yıl başı.

"Boş ver, içmeyeceğim.

Yabancı, "Niye..?" diye üsteledi.

Delikanlı bu tavrı garipsedi, gelip yabancının masasına oturdu. "Çünkü bu gördüklerini unutmak istemiyorum."

Yabancı çevresine bakınarak sordu: "Neyi unutmak istemiyorsun?"

"Bu yaşamı, bütün bu gördüklerini unutmak istemiyorum."

"Niye unutmak istemiyorsun?"

"Çünkü buradaki son gecem bu, daha doğrusu öyle sanıyorum."

"Niye?" diye sordu yabancı, "Ustan mı kovdu?"

"Hayır, meyhanenin sahibi benim."

Yabancı, bir şey anlamamıştı. "İyi ya" dedi. "Otur da para kazan."

Delikanlı oralı olmadı. "Bilmem neden" dedi. "Beni buraya bağlayan bir güç var sanki. Kaç kez kaçıp kurtulmak istedim bu çöplükten; her seferinde o güç engelledi beni. Hatta diyebilirim ki korkuyorum o güçten."

Yabancı, masasındaki boş bardağa bakarak genç meyhaneciyi dinliyordu.

Delikanlı, "Başkaları buraya gelip kafayı çeker, yatışır" diye devam etti. "Dostlarım kendilerini az çok mutlu edecek, avutacak bir şeyler buldular bugüne dek. Az önce feribotla gidenler de uzaklaşıp kurtuldular buradan." Sustu, derin bir soluk aldı, sonra masaya bir yumruk indirerek, "Söyle yabancı!" diye bağırdı. "Niye yaşamıyorum ben?"

Bu sözler meyhanenin çıplak duvarlarında birkaç saniye dalgalandı. Aptal az öncekı gibi, yine acayip sesler çıkarmaya başladı. Yabancı boş bardağını parmakları arasında çevirip duruyordu. Gözlerini fenerin kırmızı ışığına dikmişti. Sonunda, "Bunlar çocukça düşünceler" dedi. "Her genç bu yaşlarda böyle şeyler düşünür. Her şey alışkanlık sorunu. Bir gün sen de alışacaksın. Yaşama boyun eğmenin de iyi sonuçları olabilir."

Delikanlı aynı taşkınlıkla, "İçimde garip bir duygu var" dedi. "Bir şeye sahip olmak, hiç olmazsa bir şey üzerinde düşünmek istiyorum..." Bir an duraksadı. "Bana ne istediğimi sorsalar ne derim..?" Sonra kendi sorusunu yanıtladı: "Hiç!.. Evet hiç. Çünkü ne istediğimi kendim de bilmiyorum."

"Herkes öyle" dedi yabancı.

"Dinle, bu gece seni Tanrı gönderdi" dedi delikanlı. Bir süre çevresine göz gezdirdikten sonra, "Bak, şu gördüklerin tam altı yıllık çalışmamın tanıklarıdır" diye devam etti. "Eğer dilleri olsaydı, şu köşedeki aptaldan da, senden de daha çok hak verirlerdi bana. Altı uzun yıl, dile kolay. Onların tozunu aldım, sildim... Ama bıktım artık hepsinden. Tasasız, özgür yaşamak istiyorum artık."

Ateşli bir coşkunlukla söylediği bu sözler kendisini rahatlatmıştı. Birden anlattıklarıyla yabancının canını sıkmış olabileceğini düşündü. Tam bunu söyleyecekti ki, yabancı ayağa kalktı.

"Ben artık gideyim" dedi. Rakı parasını ödedikten sonra, "Karakol ne tarafta?" diye sordu.

Delikanlı şaşırmıştı. Bütün sırlarını ona dökmüştü. Yoksa adam gizli polis miydi? Kendisi de çok acemice davranmış, arkadaşlarının feribotla kaçıp kurtulduklarını ona açıkça anlatmıştı. Hatta kendisinin de aynı kafada olduğunu itiraf etmişti. Bütün bunları düşününce hafiften başı döner gibi oldu. Ama yok, düşündükleri doğru olamazdı. Yabancı gerçekten gizli polis olsa, karakolun yerini ona sormazdı besbelli. Geniş bir soluk alarak, "Köşe başından az ötede" diye yanıtladı.

Aptal oturduğu yerden ikisini seyrediyordu. Kırk kuruşluk bardağın yarısını içmişti. Yabancı, dışarıda yanıp sönen kırmızı ışığa son bir kez baktıktan sonra, "Eyvallah!" diyerek meyhanenin kapısından çıkıp karanlıkta kayboldu.

Genç meyhaneci onun arkasından baktı, bıyığının altından tumturaklı bir küfür savurdu. Aptal, bardağındaki son yudum şarabı boşalttıktan sonra, yine gözlerini dışarıdaki kırmızı ışığa dikti.

Küfretmek genç meyhanecinin öfkesini gidermeye yetmemişti. Aptal'ın masasına doğru seğirterek gelip onun

önünde durdu. "Belki de hepimizden daha mutlusun" diye bağırdı. Azıcık yatışır gibi oldu. Biraz duraksadıktan sonra, "Bu gece yıl başı" diye mırıldandı. "Düdükler de hâlâ ötmedi." Uzunca bir sessizlikten sonra tezgâhın başına yollandı ve kendi kendine konuşmaya koyuldu: "Yıl başı gecesi olmasaydı, şimdi bekçiler burada olurdu. Bu gece onlardan da hesap yok." Yapacak bir işi olmadığı için bir sandalyeye çöktü, ıslıkla hiçbir besteye uymayan bir hava tutturdu.

Dışarıda aynı gürültü sürüp gidiyordu. Şarkı söyleyen birkaç gemici hızlı hızlı geçip gitti. Genel evden gelen bağırtılar devam ediyordu. Meyhaneci bu gece bütün tayfaların, gemi ateşçilerinin orada olduğunu biliyordu. Bir an orada çalışan sarı kız geldi aklına. "Canı çıkmıştır" diye düşündü, yine ıslık çalmaya koyuldu.

Islıkla çaldığı bir alay kafadan atma ezgiden sonra, en sonunda doğru bir hava tutturmuştu ki, meyhanenin kapısı açıldı, bir gece bekçisi girdi içeri. Yorgun görünüşlü, yaşlıca biriydi. Buruşuk yüzüne zoraki bir gülümseme katmaya çalışarak, "Merhaba delikanlı" dedi. "Biraz yorgunluk alayım dedim."

Meyhaneci, "Buyur" dedi. Islığı kesip yanındaki sandalyeyi işaret etti.

Bekçi oturdu, şapkasını çıkardı, konuşmaya başladı: "Ayaklarıma kara sular indi. Köşe başında beklerken bir paket sigara bitirdim. Gürültüden başım kazan oldu."

Delikanlı, "Bu gece işleri tıkır" dedi. "Yeni gelen geminin bütün tayfaları orada."

Bekçi başıyla onaylayarak, "Bizden gelen oldu mu?" diye sordu.

"Hayır. Bir yabancı geldi, biraz oturup az önce gitti. Bu sigaran var mı?"

Bekçi cebinden açılmamış bir paket çıkardı, açıp meyhaneciye uzattı. "Yeni paket aldım, ne olur ne olmaz

Meyhaneci bir sigara alıp yaktı. "Bir beklediğin mi var?"

"Bizimkilerden birini bekliyorum. Neredeyse gelir. Bir yere gideceğiz de..."

İkisi de sigaralarını tüttürüyorlardı şimdi. Meyhaneci bir şey söyleyecekti ki, bekçi atıldı: "Az önce karakoldaydım. Tuhaf bir olay oldu."

Delikanlı az önceki yabancının gidip her şeyi karakola haber vermiş olabileceğini düşünerek irkildi. Soğuk kanlılığını yitirmemeye çalışarak kulak verdi.

Bekçi, "Ne tuhaf!" diye devam etti. "Siyah paltolu, uzun boylu biri ayağıyla gelip karakola teslim oldu."

Bunu duyunca delikanlı iyice yatıştı. Rahat bir soluk aldıktan sonra, "Ne yapmış?" diye sordu.

"Birini öldürmüş. Bizim haberimiz yoktu olaydan. Kendisi ille de beni tutuklamalısınız diye tutturdu."

Delikanlı heyecanlanmıştı. "Doğru muydu peki söyledikleri?" diye sordu.

"Evet" dedi bekçi. "Adamın ısrarı üzerine komiserimiz telefon edip merkezden sormak zorunda kaldı. Bir cinayet işlendiğini ama katilin henüz yakalanmadığını öğrendik. Bunun üzerine uzun boylu adamı göz altına aldık."

Meyhaneci dalmıştı. Sigarasından derin nefesler çekmeye başladı. Gözleri savurduğu dumanlara dalmış, düşünüyordu.

Dışarıda hiçbir şey değişmemişti. Gemiciler bağrışarak genel eve gidiyorlardı. Sessizliği bozan bekçi oldu: "Sen ne diyorsun bu işe?"

"Olabilir."

O sırada meyhanenin kapısı açıldı, iki bekçi içeri daldı. Meyhanecinin yanında oturan bekçi, "İşte sonunda geldiler" dedi.

Yeni gelenler, "Çabuk ol!" diye bağırdılar. "Sarı kızın

canı çıkacak neredeyse..."

Bu sözler üzerine üçü birden kahkahayla gülmeye başladılar.

İlk gelen bekçi ayağa kalkarak, "Hayırlı geceler" dedi meyhaneciye. Sonra üçü birlikte çıkıp gittiler.

Onlar karanlıkta kaybolur kaybolmaz, genç meyhaneci sinirli sinirli gülerek ayağa kalktı. Karanlıkta gözden kaybolan bekçilerin ardından bakarak "Yabancı" dedi, "geldi, oturdu ve gitti..." Görünüşüne bakılırsa, yine sinirlenmişe benziyordu. Birkaç adım attı, sonra birden geri döndü ve uzun süredir kendisini seyretmekte olan Aptal'ı gördü. Yarım bıraktığı cümleyi ona dönerek tamamladı: "Senin gibi aptal aptal bakınıp durmadı. Sustu, sonra ekledi: "Beni dinledi, beni anladı, buna eminim."

Bunları duyunca Aptal'ın yüzünde üzüntülü bir ifade belirdi. Ona hak verdiğini anlatmak için olacak, yine o acayip hırıltılı sesleri çıkarmaya başladı. Ne var ki bu kesik hırıltılar delikanlıyı daha da öfkelendirdi.

"Kapa çeneni, aptal! Kırk kuruştan başka paran yok!" diye bağırdı. Tükürüğünü yuttuktan sonra ekledi: "Bir adam öldürmüş; öyleyken benden çok daha sakindi. Bana sabır salık verdi. Kendisiyse doğruca karakola gitti. Karakolu ben gösterdim ona. Köşe başından az ötede bir karakol var dedim." Şimdi iyice yatışmıştı. Sağ eliyle saçlarını yüzüne doğru indirdi. Köşede oturan Aptal başını yere eğmişti. Meyhaneci birden ona dönerek masasındaki boş bardağı aldı. "Bu gece sana beleşten bir bardak daha vereceğim" diyerek tezgâha doğru seğirtti.

Aptal şaşırmış, ona bakıyordu. Delikanlı kırmızı şarap şişesini indirdi, boş bardağı doldurdu. Bir yandan da, "Bu gece yıl başı" diye mırıldanıyordu. "Yıl başı bu gece." Bardağı alıp Aptal'ın yanına gitti. "İç!" dedi. "Bu gece yıl başı."

Artık sesinde sürekli bir dinginlik vardı. Tezgâhın arka-

sına geçip kirli bardakları yıkamaya başladı.

Çevreye kutsal bir dinginlik çökmüştü birden. Her yer susmuştu. Kımıltı yoktu. Fenerin kırmızı ışığı bile duraksar gibiydi.

İşte tam o sırada kentin bütün düdükleri ötmeye başladı. Her şey yine eski canlılığına bürünüverdi. Fenerin kırmızı ışığı yine yanıp sönmeye başladı. Genel evin gürültüsü yine duyuldu. Genç meyhaneci yine sarı kızı düşündü. Birkaç gemici bağıra çağıra meyhanenin önünden geçip gitti. Bütün bu gürültü yeni yılın başladığını müjdeliyordu.

Düdük sesleri duyulduğu sürece Aptal gözlerini meyhaneciye dikti.

Delikanlı, "Yıl başı" dedi. "Uğursuz bir yıl başı. Üç yüz altmış beş günde bir gelen garip, uğursuz bir yıl başı." Başını yere eğip işine devam etti.

Aptal ağır ağır yerinden doğruldu, tezgâha doğru ilerledi. Cebinden parlak bir bir liralık çıkarıp delikanlının önüne koydu. Delikanlı şaşırmıştı. Bir an öylece birbirlerine baktılar. Aptal kulaklarının ucuna kadar kızardı, utangaç bir tavırla başını öteye çevirdi. Ağır adımlarla meyhanenin kapısına doğru yöneldi, dışarı çıkarak ötekiler gibi koyu karanlığın içinde kayboldu.

1950, *Yeni İstanbul*, *Marmara*, *Jamanak*

Karganın dönüşü

Adam kim bilir kaçıncı kez pencereye doğru baktı. İsteksiz bakışları gök yüzünü kaplayan bulutlara daldı.

Bir yaz akşamı olmasına karşın, sabahtan beri karanlık bir gün süregelmekteydi. Deniz kıyısına bağlı sandallar durmaksızın salınmaktaydı. Deniz, buruşuk kış görüntüsünü çoktan yitirmişti oysa.

Meyhanenin kapısında sigara içen narin yüzlü kaptan, liman direğine tünemek isteyen bir kara karga gördü. Uzun süre, uçan kargaya baktı. Sonra ağır ağır sigarasını ağzından alıp ayağıyla ezdi. Hızla meyhaneden içeri girip bağırmaya başladı:

"Karga... karga...

Haykırışı bir sessizlik izledi. Her şey hareketsiz gibiydi. Derken ansızın her şey umulmaz bir hareket kazanıverdi.

İhtiyar meyhaneci: "Ne... ne dedin... karga mı..?" dedi.

Öteki tükürüğünü yuttu: "Karga..!"

"Nerede?"

"Şurada, burada, iskele tarafında... Direğin üstünde.

Meyhanenin önünde oturan iki kişi bu konuşmaları duyunca ayağa kalkıp kaptana yaklaştılar. Biri, "Nerede dedin ?" diye sordu.

"Direğin üzerinde, liman direğinin üzerinde.

İkisi de aynı yöne baktılar.

Öbürü: "Kara haber kargası" dedi.

Denizden gelen hafif bir rüzgâr meyhanenin açık kapısından içeri girerek pencerenin perdesini, büfenin örtülerini salladı. Sanki aynı anda meyhaneyi bir titremedir sardı. Saniyesinde eşyalar sinirli bir devinime kapıldı. Çıplak masaların tahta bacakları incelmeye başladı. Eski döşeme korkudan o kadar gerildi ki, çivilerin basıncına dayanamayarak yer yer yarıldı.

İhtiyar meyhaneci, narin yüzlü kaptan ve pencerenin yakınında oturan iki kişi acele kapının önüne seğirterek limana doğru baktılar.

Meyhanenin arka köşesinde oturan adam, kafasını kaldırıp pencereye taraf baktı ve açık kapıdan görünen liman direğinin üstüne konmuş kara kargayı gördü. Sonra bakışları, telaşa düşen meyhaneciye, kaptanla öteki iki kişiye kaydı. Onların bu telaşına her hangi bir anlam veremediği için, bakışları yine gök yüzünü kaplayan kara bulutlara gömüldü.

Meyhaneci, "Karga... geldi. Ne yapacağız?" dedi.

"Gidip haber vereyim."

Kaptan, "Kiliseye gidelim... Kiliseye gidip dua edelim" diye atıldı.

Öbürü, "Gidip karımla çocukları kiliseye götüreyim" dedi.

İhtiyar meyhaneci, "Gidelim, herkese haber verelim" dedi. "Karga... karga geldi... Kara günler geldi."

Süngeri bir yana fırlatıp acele paltosunu giydi; düğmelerini iliklemeyi unutmuştu. Tam kapıdan çıkmak üzereydi ki, meyhanenin arka köşesinde oturan yabancıyı gördü.

"Beyim, acele edin, hemen kiliseye sığınmalısınız. Bir uğursuzluk olacak" diye bağırdı.

Yabancı ona baktı. "Ne..?" demekle yetindi.

Meyhaneci, "Ben sana bu kadarını söylüyorum, gerisi senin bileceğin iş" diye yanıtladı.

Bu sözlerden sonra meyhane tam bir sessizliğe gömüldü. Yabancı yine dışarı baktı, birkaç dakikadır sakin sakin tünemekte olan kara kargayı seyretti. Masa örtüsünün üstüne tırnağıyla çizgiler çektikten sonra, şarap bardağını alıp boşalttı. "Parayı kime vermeli?" diye mırıldandı kendi kendine.

Gün kararmaya başlamıştı. Az sonra liman direğinin üzerindeki karga karanlıkta görünmez oldu. Meyhanenin penceresiyle açık kapısından, uzakta titreyen birkaç ışık görünmekteydi. Bu boş meyhanede topu topu sekiz masa vardı. İhtiyar meyhanecinin yaptığı salaş büfe kapıya yakın bir yere yerleştirilmişti. Akşam rüzgârıyla pencere perdeleri, masa örtüleri yelpazelenmeye başladı. Yabancının bakışları her yeri taradıktan sonra delik döşemede durdu. Döşemenin karanlığında ilerleyen, sonra duran bir gölge görünce kapıya doğru baktı. Tam o sırada yakındaki kilisenin çanları çalmaya başladı. Kapının önünde uzun boylu, kumral bir adam durmuştu. Dışarıda korkuyla bağıran insanlar kiliseye doğru koşuyordu. Yeni gelen adam durmuş, yabancıya bakıyordu. Çan seslerinin, koşuşturan

kalabalığın gürültüsü dinince adam ağır adımlarla salaş büfeye gitti, bir şişe içki alıp yabancıya gösterdi:

"İçki istemez misin?"

Yabancı hareketsiz ve suskundu. Gözlerini masasındaki boş bardağa çevirdi.

"Doldurayım, istemez misin?"

"Niye ısrar ediyorsun?"

"İstemiyor musun? Sen bilirsin. Para vereceğin yok nasılsa. Artık birkaç saat parasız istediğini içebilirsin, ama sarhoş olup kendini kaybetmeden gitmek koşuluyla. Paran yoksa dayaktan canını boğazına getirirler. Ama senin bileceğin iş, istersen içkisiz de sana arkadaşlık ederim."

Yabancı bir kez daha uzun boylu adama baktı, sonunda bardağı uzatmaya karar verdi.

"Madem istiyorsun, dediğin gibi olsun. Doldur."

Uzun boylu adam bardağı doldurdu. Bir bardak da kendine aldı, içmeye başladı. Artık ne telaşlı kalabalığın gürültüsü ne de tepedeki kilisenin çan sesleri duyuluyordu. Karanlığa eşlik eden derin sessizlik, bu küçük kıyı kentinin kiliseye sığınmış halkı için dua ediyordu sanki.

Uzun boylu adam bardağı masanın üzerine koyduktan sonra dikkatle yabancıyı süzdü.

"Seni şimdiye kadar hiç görmedim, yabancısın besbelli" dedi.

Öbürü hafifçe gülümseyerek, "Diyelim ki yabancıyım" diye yanıtladı.

"Neden öyle?"

"Yabancı olduğumu varsayalım. Ne farkeder?"

"Hiç.

"Öyleyse?"

Bir sessizlik oldu. Sonra yabancı, "Nedir bu karga dehşeti?" diye sordu.

"Karga mı?"

"Evet karga. Şu titreşen ışıkların oradaki direğe tüneyen karga. Karanlık olduğu için görünmüyor, ancak az önce buradakilerin gördüğünü ben de gördüm. Kara bir kargaydı, sonunda direğin üzerine tünedi. Bu zavallı hayvan bir dakika içinde nasıl böyle bir dehşet yarattı, anlayamadım."

"Karga mı dedin?"

"Evet, kara bir karga."

Öbürü bir an durdu. Sonra açık kapıdan dışarı baktı, ama titreşen ışıklardan başka bir şey göremedi.

Uzun boylu adam, "Biraz önce bu koya geldim" dedi. "Küçük bir motorum var. Nerede iş bulursam orada çalışırım. Denizcilerin memleketi, vatanları yoktur. Anamız, babamız, yatağımız, ne bileyim, her şeyimiz denizdir. Onun beşiğinde açtık gözümüzü. Sefamız da, cefamız da denizdendir."

"Ama karga..."

"Kargadan bana ne? Sana söyledim, az önce bu koya sığındım. Yolum başka yöneydi. İki yüz ton kömür yüklemiştim, karşı yakaya götürecektim. Gel gelelim açıklarda hava değişmeye başladı. Buraya, bu koya sığınmak zorunda kaldım. Birkaç saat, hatta belki de birkaç gün kalırım." Soluk aldıktan sonra devam etti: "Bana öyle geliyor ki, bu gece fırtına kopacak."

"Dediğin doğru, fırtına kopacak. Halkın neden birbirine girdiğini anladım. Bu haberi kara karga getirdi onlara."

"Karganın denizle hiç ilgisi yok."

Uzun boylu adam masadan şişeyi alıp bardakları dol durdu, sonra yine konuşmaya başladı:

"Bir yılı aşkın bu memleketin kıyılarında dolaşıyorum Diyebilirim ki, bugüne dek yüz kereden fazla bu limana uğradım, asla karganın sözünü ettiklerini duymadım Bu

kentteki balıkçıların hepsi beni tanır. Çoğu karşıya yolculuk ettiğimi bildiğinden, bana siparişler verir." Sonra birden alaylı alaylı, "Kimisi karıları için iyi cins iç çamaşırları ısmarlar. Ben de böyle durumlarda daha fazla para alırım" diye ekledi.

Sessizlik insanı ürkütüyordu. Uzun boylu adam bunu umursamadan arka arkaya kahkahalar attı.

"Sen buralı değilsin besbelli. Buralı olsaydın bunca zamandır bir kez olsun karşıma çıkardın."

"Unutmuş olabilirsin."

"Yok arkadaş, imkansız. Denizciler karada gördükleri yüzleri asla unutmazlar. Doğru söyle, buralı değilsin, değil mi?"

"Kim bilir, önemi de yok.

"Ama ben bir şeyden kuşkulanıyorum."

"Kuşkulanıyor musun? Neden?"

"Açık konuş, sen onlardansın."

"Anlamadım."

"Söyle, hangi şirket tarafından geldin, seni hangi şirket buralara gönderdi?"

"Yalnız geldim."

"Ben tuzağa düşmem. Söyle, hangi salaktan sipariş aldın? Söyle... Söyle hangi aptaldan ha?"

"Ben burada kimseyi tanımıyorum."

"Bana bak, bir motor şirketinin elemanıysan bir an önce karşımdan yıkılsan iyi edersin. Eğer böyle bir iş karıştırdıysan senin için iyi olmaz. Bir an önce yanıldığını anla ve çek git. Bu sularda benim olmayan teknelerin bacasından duman çıkmasından hoşlanmam." Bir an durup soluk aldı, gözlerini yabancıdan uzaklaştırarak devam etti: "Düşün bir kez aynı sularda iki motor birden çalışırsa tüccarın verdiği ekmek ikiye bölünür."

"Sana söyledim, buralarda hiç kimseyi tanımıyorum, yalnız..."

Tam o anda sessizliği paralayan tiz bir haykırış duyuldu. İkisi de irkilip kulak kabarttılar. Bu haykırıştan meyhanedeki eşyalar bile titredi. Masaların ayakları yeniden sallanmaya başladı. Döşeme, çivilere karşı bir kez daha debelendi. Büfeden bir bira şişesi düşüp kırıldı, köpüklü içki ta uzun boylu adamın ayaklarına kadar yayıldı. Tiz haykırış her şeyi altüst etmişti.

Uzun boylu, "Bir kadın sesiydi" dedi.

Bir süre dinledilerse de bir şey duyamadılar.

Uzun boylu, "Gidip bakalım" dedi.

Ayağa kalkacağı sırada, yabancı atik davranıp onu durdurdu: "Bir dakika dur. Unutma, herkes dehşetten bir yere sığınmak istedi. Karganın tüneyişini gözümle gördüm. Kara bir kargaydı."

Öbürü bir an düşündü, sonra ani bir hareketle yabancının kolunu yana itti.

"Boş lâf, ben böyle şeylere inanmam.

"Ne olduğunu biliyor musun?"

"Ben yalnızca bir kadın sesi olduğunu biliyorum. Yardıma gereksinimi vardı bence."

"Belki de yalnız kaldığı için korkudan bağırmıştır. Boşuna başını belaya sokma. Bu karga öyküsünün arkasında ne yattığını bilmiyor musun?"

Tam o sırada kadının sesi bir daha duyuldu. Ancak bu kez daha yumuşak, daha zayıftı. Yabancı, uzun boylu adamın kolunu tutmak istediyse de adam ustalıkla sıyrıldı. Arkasından koşan yabancı daha meyhanenin kapısına varmadan, adam çoktan uzaklaşıp karanlığın içinde kayboldu. Kapıya vardığında ise, adamın sessizliğin içinde giderek zayıflayan aceleci adımlarının sesini duydu yalnızca.

Karşıdaki ışıklar yine titreşmekteydi. Yabancı uzun

süre sessizce kulak kabarttı. Karga hakkında hayal edilebilecek her şeyi zaten hayal etmişti. Denize baktı. Kıyıya bağlanmış kayıklar karanlıktan ayırt edilmiyordu, ancak varlıkları duyumsanabiliyordu. Bir sigara yaktıktan sonra kıyı boyunca yürüme yürekliliğini gösterdi. Uzakta, liman tarafında ışıklar titreşmekteydi. İstemeden o yana yöneldi. Dakikalarca, ta limanın ucuna varıncaya dek yürüdü...

Hafif bir rüzgâr başlamıştı. Deniz, köpeklerin yalayışı gibi, limanın taşlarını okşuyordu. Yabancı birkaç dakika çevresine bakındı. Hiçbir gölgede hareket yoktu... Geri dönüp geldiği yola baktı. Her hangi bir şey görmek olanaksızdı. Birden ellerini ağzına dayayarak bağırmaya başladı:

"Hey!.. Hey!.. Gemici!.."

Sesi karanlıkta gitgide zayıflayarak birkaç kez yankılandı. Bekledi, yankılardan sonra yine kulak verdiyse de tek ses duymadı. Doğanın ortasında kendini yalnız hissetmeye başladı. Birkaç adım attıktan sonra, liman boyunca açık denize doğru koştu. Tam yarı yola gelmişti ki durdu, birkaç adım ötedeki direğe doğru bağırmaya başladı:

"Karga... Hey!.. Kara haberci, ölüm habercisi karga! Senin kurbanın olmayacağım!"

Aynı sözler gitgide zayıflayarak birkaç kez yankılandı.

"Kurbanın olmayacağım. Defol git, nereye istersen. Git!.. Defol dedim! Gerçekten varsan ve uğursuzluk simgesiysen git... Bugün git!.. Defol!.. Kurbanın olmayacağım." Sonra sinirli sinirli kollarının var gücüyle direğe sarılıp sallamaya başladı.

O sırada rüzgâr durdu. Sanki doğa kendi kendini dinliyordu. Derken sessizliği bir kanat sesi bozdu.

Yabancı hıçkırarak kendini bir banka attı. rüzgâr yine eski hâlini aldı, dalgalar yine yumuşak devinimlerle kıyıya doğru ilerlemeye, sandalları dövmeye başladı. Her şey eski durumuna dönmüştü.

Yabancı ağır ağır başını kaldırdı. Artık uyanmıştı. Ayağa kalktı, çevresini gözden geçirerek ta limanın başına kadar yürüdü. Denize baktı, siyahtı. Dev dalgalar köpürmeye başlamıştı. Geri dönüp bağırdı:

"Hey!.. Saklanma, ben geldim! Sözümü tuttum ve geldim. Hey!.. Neredesin..?"

Haykırışlar gitgide zayıflayarak yankılandı. Yabancı bağırmayı sürdürdü: "Bak sözümü tuttum. Hey!.. Hey!"

Çevresine bakındı. Yanı başında, birkaç metre ötede, limandaki küçük kulübenin açık kapısını gördü. Rüzgârdan sağa sola savruluyor, büyük bir gürültü çıkarıyordu. Duraksayarak yaklaşıp kapının önünde durdu.

Bir adam ve bir kadın sesi duyuldu:

"Sen!"

"Sen!"

Rüzgâr kulübenin küçük penceresinden içeri girerek kadının saçlarını dalgalandırdı. Yabancı, parmaklarını kadının saçlarında dolaştırmaya, okşamaya başladı.

"Sen! Demek, bekledin..!"

"Hep umutluydum.

"Bunca yıl, bunca yıl umutla yaşadın demek!"

"İster umut de, ister başka bir şey. Ben yalnızca güvendim."

"Demek güvendin... Demek, rüyalara güvendin!"

Oturmak için birlikte karanlık kulübenin köşesine gittiler. Oturacak bir şey yoktu. İçerisi boştu. Yere oturup duvara yaslandılar.

Kadın, "Mutluluk boşluktadır" dedi. Düşün, tıpkı burası gibi. Mutlu dakikalar ve şu boş kulübe. Her şeyden uzak bir boşluk."

Adam, "Ne yaptın bunca yıl? Neyle yaşadın?" diye sordu.

"Evlendim.

"Ya şimdi?"

"Evliyim."

Adam düşünceye daldı ve kadının saçlarına gömülü parmaklarını sıkarak saçlarını çekiştirdi.

"Karga gitti" dedi. "Kargayı kovdum. Geri dönmeyecek. Dönüşü ikimizin de ölümü olsun. Geldim ve seni yanımda götüreceğim." Dudaklarını kadının saçlarında dolaştırdı.

"Evliyim dedim"

"Karga gitti artık.

"Nereye gitti..?"

"Gitti... Kovdum. Daha çok kalmaya hakkı yoktu. Yıllarca bekledim. Artık yeter."

"Ne yapacaksın?"

"Hiçbir şey. Bir şey yapmaya gerek yok. Her şey kendiliğinden çözüldü. Karga kendiliğinden gitti. "

"Emin misin?"

"Evet."

Son sözcük çıplak kulübenin duvarlarında yankılandıktan sonra kadının dudakları gibi yenilgiye uğradı.

Dışarıda azgınlaşan rüzgâr dev dalgalarla kayaları, limanın taşlarını dövmekteydi. Karşı tepelerde titreşen ışıklar canlılık kazanmıştı. Bütün kent sakinleri kilisedeydi. Uzaktan uzağa tatlı bir ayin sesi duyuluyordu. Bu ilahiler karganın gidişi yüzünden olmalıydı.

Sabaha doğru her yer sisle kaplandı. Liman uzaktan görünmez oldu. Ama yabancı bütün bunları biliyordu. Bu kıyılar hep böyle olurdu. Sis günün ilk saatlerinden sonra ansızın dağılırdı. O zaman kıyıdaki motorlar görünürdü. Çoğu balıkçılıkla geçinen yerli halk o saatte zaten denizde olurdu. Öğleye doğru kentin balık hali çeşitli balıklarla do-

lardı. Motorlara gelince, yabancının meyhanede rastladığı uzun boylu adamın da dediği gibi, onlar zaten yalnızca limana sığınmak için geldiklerinden, sabahın ilk saatleriyle birlikte kaybolurlardı.

O akşam da öyle oldu. Ancak karganın dönüşü yüzünden balıkçılar o sabah balığa çıkamadılar.

Sabahın ilk saatlerinde sis yavaş yavaş dağılmaya başladı. Küçük liman kulübesinin önünde kadınla adam yoğunluğunu yitirmiş sisin içinden kıyıya doğru bakıyorlardı.

Adam: "Gitmedi galiba" dedi. "Sabaha kadar uyanıktım, her hangi bir motor sesi duymadım."

"Hâlâ burada öyleyse."

"Sen burada dur."

Adam kıyı boyunca koşmaya başladı. Arkasından bakan kadın az sonra sisin içinde onu kaybetti. Şimdi yalnızca haykırışlar duyuyordu:

"Hey!.. Gemici!.. Hey! Neredesin?"

Bu sözler uzun süre yinelendi, yankıları da uzun uzun yinelendikten sonra duyulmaz oldu.

Kadın kendisine yaklaşan iki gölge görür gibi oldu. Gölgeler yeterince yaklaşınca, yabancıyı ve yanındaki uzun boylu adamı gördü. Yabancı, kadını işaret ederek:

"İşte, gece bağıran kadın buydu" dedi "Kargadan korktuğu için bağırmış."

Üçü birlikte nemli sisin içinde yürüyerek limandan uzaklaştılar.

İki saat sonra sis artık ince bir tüle dönüşmüştü. Sabah doğan kırmızımtırak ışıkla küçük kıyı kentinin yüksek dağları renklerini denize dağıtmışlardı.

Meyhanenin kapısı önünde narin yüzlü kaptan sigara içiyordu. Uzun süre liman direğine baktı, sonra kendi kendine:

"Kara karganın bir kez daha döneceğini sanmam" dedi. "Bu kez kendine iş çıkaramadı." Sonra meyhaneye girerek ihtiyar meyhaneciye yaklaştı: "Gitti. Gitti artık, bir daha döneceğini sanmam."

Meyhaneci başını sallayarak denileni onayladıktan sonra boş şişelerin hesabını yaptı.

Adamla kadın kömür yüklü motorun kenarına oturmuşlardı. Kadın yağlı halatlara yaslanmıştı. Adam onun gözlerine bakıyordu. Motorun düdüğü çaldı. Az sonra bir daha, ancak daha uzun çaldı. O zaman adamla kadın gözlerini birbirinden ayırıp küçük motor odasına baktılar.

Küçük odanın uzun boylu kaptanı bağırarak, "Hey!.. Sizi nereye götüreceğiz..? Nereye gideceksiniz?" diye sordu.

"Bilmiyoruz!.. Fırtına bizi nereye götürürse!"

"Ne..?"

"Nereye istersen oraya. Nereye olursa.

"Hiçbir şey anlamıyorum.

Makinelerin gürültüsü yüzünden konuşmalar güçlükle duyuluyordu. Kaptan daha çok bağırmak zorunda kaldı:

"Korkmayın, artık fırtına yok! Deniz dingin! Usta denizciler bile çoğu kez benim gibi denizin tuzağına düşer. Rüzgâr artık yoluna girdi."

"Evet, karga kayboldu; artık kara karga yok bizim için.

Makinelerin gürültüsü çok güçlüydü. Kaptan son cümleyi duymadığı için bağırarak sordu: "Ne?"

Kadınla adam: "Hiçbir şey!.." dediler bir ağızdan.

Kömür yüklü motor artık koydan uzaklaşmış, o eski püskü hâliyle, pusulaya gerek duymaksızın, sonsuz suda yol almaya başlamıştı.

1952, *San*

Levrekler

Rüzgar gittikçe güçleniyordu. İskele tarafında kara bulutlar belirmeye başlamıştı. Her günkü güzel deniz değişmişti. Minik minik dalgalar rüzgârdan titreyerek birbiri üzerine yuvarlanmaya başlamıştı. Uzaklarda ak köpüklü dalgalar görünüyordu.

Henüz sabahın ilk saatleriydi. Günlük yaşamlarına başlayan birkaç balıkçı, sıcak bir çay içmek için kıyıdaki kahveye gelip oturmuşlardı.

Öğleye birkaç saat kala rüzgâr biraz hafifledi. Kahvede oturan balıkçılar, kıyı boyundaki caddede eğri kasketiyle düz taban Hovsep'i farkettiler.

Hovsep'e bu lakabı balıkçılar yakıştırmıştı. Nedeni Hovsep'in şanssızlığıydı. Balıkçılar düz taban Hovsep kendileriyle geldiği zaman hiçbir şey yakalayamadıklarından yakınırlardı.

Asla usta olamamıştı Hovsep. Sabahtan akşama kadar kıyıdaki balıkçıların yanında gezinip dururdu. Bazen, hava uygun olduğunda, kuyruğu kesik teknesiyle biraz ötedeki kayalıklara avlanmaya giderdi. Fırtınalı günlerde o kayalıklarda çok ıstakoz olduğunu söylerlerdi. Istakozlar dalgalardan devrilmemek için böyle kayalık yerler ararlardı. Ne var ki düz taban Hovsep burada hiç ıstakoza rastlamamıştı. Kötü talihinden olsa gerek, oralarda yalnız kaya balığı avlayabilmişti. Bütün bunların nedeni acaba gerçekten kör talihi miydi? Kendi de yavaş yavaş inanmaya başlamıştı buna.

Düz taban Hovsep kahvedeki balıkçıları selamladıktan sonra iskeleye doğru ilerledi. Rüzgâr olduğu için tekneler kıyıya çekilmişti.

Rıhtıma yakın balıkçıların yanına gitmek için Hovsep merdivenden inip dalgaların ıslattığı tahtaların üzerinden yürümeye başladı. Kaymamak için özel çaba harcıyordu.

Balıkçılar sandaldan balık boşaltıyorlardı. İskele boyunca dört beş sepet balık sıralamışlardı. Hovsep'in yaklaştığını görünce yardımı dokunur umuduyla onu selamladılar.

"Hoş geldin, bir el at da, bir an önce kurtulalım şu dalgalardan."

Hovsep, "Bunların hepsini bu sabah mı avladınız?" diye sordu. Sonra lâfı daha uzatmadan yardıma başladı.

"Evet, bu sabah avladık. Balık avlamak için böyle günleri beklemeli. Durgun denizden hayır ummak boşunadır."

Sandaldaki küçük balıkları avucuna toplayıp sepete atan bir balıkçı "Bugün kayalıklarda çok ıstakoz olur. Bu balıkları da elimi kesti" dedi ve küfrederek bir şeyler mırıldandı.

Balıkçı Hovsep bir saati aşkın onlarla çalıştı. Kayıktaki balıkları irili ufaklı sepetlere doldurdular. Çalışma bitip de onlardan ayrıldığında Hovsep iyi bir iş yapmış olmanın huzurunu yaşıyordu. Sekiz sepet çeşit çeşit balık tutmuşlardı. "Gerçekten büyük şans" dedi kendi kendine. Ya büyük sepete ne demeli? On dört tane de levrek vardı.

Levrek o yöredeki balıkçılar için en değerli balıktı. Bir çift levrek tutanın gündeliği çıkmış olurdu.

Hovsep her günkü gibi öğle yemeği olarak yarım kavunla elli gram beyaz peynir alıp balıkçıların yemekhane olarak kullandığı kahveye girdi. Aklı fikri sekiz sepet balıktaydı hâlâ. Sekiz sepet balık... Levrekler...

Yemekten sonra kararını vermişti. Bugün o da balığa çıkacaktı. Bakalım şansı bu kez de eli boş dönmesine mi neden olacaktı?

Istakoz tutmak için kayalıklara gidecekti. Ancak ıstakoz tutabilmek için özel sepetlere gereksinimi vardı.

Yakın dostu topal Mesrop'tan bir günlüğüne ödünç sepet istemeye gitti. Az sonra altı ıstakoz sepetiyle kuyruğu kesik küçük sandalına döndü. Sepetleri sandalın kuyruk kısmına üst üste dizdi. Sarsıntıdan denize düşmelerini önlemek için de iple dikkatlice bağladı. Kürekler yeni, sandal da sağlamdı. Epeyce kürek çektikten sonra yorgun argın kayalıklara ulaştı.

Kayalıklara yaklaşınca rüzgâr durmuştu. Kıyının yüksekliği kuzeyden esen rüzgâra engel oluyordu. Hovsep zavallı ıstakozların haklı olduğunu düşündü. Açıkta ak dalgalar görünüyordu. Demek, söylenenler doğruydu. Bu azgın sulardan sakin sulara kaçmıştı elbet ıstakozlar. Bugüne dek neden bunu akıl edememişti sanki? Oysa pek çoğundan daha iyi tanırdı bu kayalıkları. Kaç kez kaya balığı avlamıştı kaya oyuklarında.

Sepetleri hemen atması gerekiyordu. Daha gecikirse akşam olur, karanlık basar, sepetleri sudan çekemezdi.

Çünkü sepetler ıstakozla dolmuş olacaktı. Kararlaştırdığı gibi çeşitli yerlere sepetleri yerleştirdi. Akşama kadar da her zamanki gibi kaya balığı avlarım diye düşündü. Sonra kayaların üzerindeki küçük midyeleri koparmaya başladı. Yeterince toplayınca paslı bıçağıyla midyeleri açıp yemleri hazırladı.

Çok uzaklarda giderek artan ak dalgalar denizin yüzeyini kaplamıştı. Rüzgâr balıkçı Hovsep'in bulunduğu yüksek kıyıyı aşıp sonsuz denize karışmaktaydı.

Hovsep yemi oltanın çengeline geçirip suya attı. Az sonra aceleyle oltayı çekmeye başladı. İşte ilk kaya balığını yakalamıştı. O an yüzünde bir gülümseme belirdi. Sarı bıyıklarının altından, "Doğduğum güne şükürler olsun" diye mırıldandı.

Böylece yarım saat kadar kaya balığı avladı. İki kiloya yakın balık tutmuştu.

"Düz taban olduğum için şanssız sayılmam boşunaymış" diye düşündü. "Gelip de görsün aptallar... Akşama doğru da ıstakozları çıkaracağım, oh, oh!..."

Düşüncelere dalıp daldan dala atlayan Hovsep, kaya balığı yerine oltasına takılan parlak levreği görünce müthiş keyiflendi. Artık keyfine diyecek yoktu. Bir tane daha tutabilirse, düz taban olmadığını bütün balıkçılara kanıtlamış olacaktı.

Bu arada rüzgârın kendisini yavaş yavaş açığa sürüklediğini farketmedi. ● yalnızca levrek bekliyor, levrek düşünüyordu. Sekiz levrek tutmayı başarmıştı. Gözü artık hiçbir şey görmüyordu. Az sonra dokuzuncu levreği de oltadan çıkardı.

O an, az önce kendisini yardıma çağıran balıkçıların on dört levrek tutmuş olduklarını anımsadı. Demek bugün levrek günüydü.

Rüzgâr sandalı ak dalgaların yakınına sürüklediği zaman Hovsep karadaki kayaları görebildi. Kayalıktan

yaklaşık dört yüz metre kadar açılmıştı. Hemen küreklere asılıp var gücüyle kıyıya doğru kürek çekmeye başladı.

Köpüren dalgalar küçük kayıktan içeri doluyordu. Öyle ki. Hovsep batmaktan korkmaya başladı. Kuyruğu kesik küçük bir kayıkla böyle bir havada denize açılmak ne büyük aptallıktı! Rüzgâr da onun kör talihinden etkilenip gitgide şiddetleniyordu sanki. Dostları ona düz taban demekte haklıydılar gerçekten.

Hovsep talihine küfretmeye başladı. Kudurmuş dalgalar tuttuğu levreklerin çoğunu denize dökmüştü. Acaba aç gözlülük edip de fazladan avladığı levreklerin ahı mı tutmuştu? Eğer öyleyse kendisinden daha çok levrek avlayan balıkçılara neden bir şey olmamıştı?

Bütün bunları bir dakika içinde düşündü. Sonra öfkeyle küreklere asıldı. Tuttuğu balıkların denize dökülmesinin artık hiç önemi yoktu. Önemli olan, batmadan geri dönebilmekti.

Düz taban Hovsep uzun süre dalgalarla savaştı. Kayalıklara yaklaştığında kayıkta tek bir balık bile kalmamıştı. Zavallı Hovsep! Bütün levreklerin denize döküldü... Bundan böyle kısmetsizliğinden başka hiçbir şey kanıtlayamazsın. Ansızın ıstakozları anımsadı. Istakozlar onu bir şanssızlık belirtisi olan düz taban yakıştırmasından kurtarabilirdi belki. Zaten akşam da olmuştu. Sepetleri çekmenin tam zamanıydı.

Yorgunluk almadan yeniden küreklere asıldı, ilk bırak tığı sepete doğru yollandı. Kalbi çarpmaya başlamıştı Böyle fırtınalı bir günde mutlaka iki ıstakoz girmiş olmalıydı sepete. Birinci sepetin ipini tutup çekti, boştu. Umudunu yitirmedi. İkinci sepete gitti, çekti: boş. Çekti, boş Sonra ötekileri çekti; boş, boş, boş...

Bütün sepetler boştu. Bunca umuttan sonra eli boş dönmek yüreğini yaralamıştı. Gözleri doldu. Okullu bir çocuğa benzememek için kendini zor tuttu.

Asık suratla sepetleri sudan çıkardı. Kayığın arkasına bağlayıp iskeleye doğru kürek çekmeye başladı. Bütün umutlarını gittikçe uzaklaşan kayalıklarda bırakmıştı. Artık talihinden hiç umudu yoktu. Kendisi de düz taban olduğuna inanmıştı.

Istakoz sepetlerini geri götürdüğünde, Hovsep'in acınası suratını gören Mesrop sordu:

"Ne oldu, hayrola?"

Hovsep bir an duraksadı, sonra ağlamaklı bir sesle:

"Hakkınız var be... Artık istediğiniz kadar düz taban deyin bana" dedi.

1949, ?

Tepeden inen adam

Kıyı görünmüyordu. Kara kayalar sisin altında kaybolmuştu. Uzaktan yardım isteyen bir geminin düdükleriyle dev dalgaların ritmik kaçışları duyulmaktaydı. Alabildiğine uzanan kıyıdaki çakıl taşlarından hiçbiri parlamıyordu.

Bir süre sonra deniz kükremeye başladı, beraberinde kara bulutları da çekiştirdi. Kayaların üzerindeki birkaç yeşil, cılız bitki titriyordu. Çok geçmeden bitkilerin kuru, soğuk gövdelerine damlalar düşmeye başladı.

Kıyının bir köşesinde karaya çekilmiş bir çift sandal vardı.

Koca koca dalgalar onlara kadar uzanarak kumda bu

şerit çizmeye çalışıyor, ama başaramayıp beyaz köpükler bırakarak çekiliyordu.

Kent kıyıdan az ötedeydi. Sis yüzünden ancak birkaç yüksek bina seçilebiliyordu.

Sis her şeyi perdelemişti. Kentten hiçbir ses duyulmuyordu. Sanki her şey kalın bir örtünün altına gizlenmişti.

Göz alabildiğine uzanan kıyıda iki çocuk yan yana yürüyordu.

Son zamanlarda kentte bir lunapark açılmıştı. Burada her şey vardı. Çocuklar her aradıklarını bulabiliyorlardı. Rengarenk kollarıyla büyük dönme dolaplar, yanıp sönen ışıklar, dil çıkaran canavarlar, elindeki baltayla insana saldıran cellatlar, öte yanda orta oyuncuları, yürüyen bebekler, boy boy tavşanlar, maymunlar, daha neler neler...

İki çocuk parkın bir köşesindeki "Horoz dövüşü" ilanını okudular.

İlanın altındaki dar girişte bir kalabalık toplanmıştı. Çoğu bilet alıp içeri giriyordu. Uzun boylu biri, sağa sola bağırarak horoz dövüşü hakkında bilgi veriyordu.

"Gelin, görün! Gelin, görün! Yılın en iyi horoz dövüşünü seyredin! Hindistan'dan gelen mavi horozu görün. Mavi horozu... mavi horozu!.."

Çocuklar o güne dek horoz dövüşü görmemişlerdi, hatta ne olduğunu bile bilmiyorlardı... "Horoz dövüşü"

Birbirlerine baktılar, besbelli ikisi de ayn şeyi düşünüyordu. Hemen çadırın arkasına geçtiler, kimsenin dikkatini çekmeden çadır bezini kaldırıp içeri sızdılar.

Çadırı dolduranların tuhaf suratlarında bildik bir gülümseme vardı, çoğu elle şakalaşıyordu. İçerisi tımarhane gibiydi.

Sonunda çocuklar Hindistan'dan gelen mavi horozu gördüler; hasmına saldırıp hırsla onun kafasındaki kırmızı ibiği gagalayan mavi horozu. Mavi horoz kısa sürede düş-

manını kanlar içinde bırakarak öldürdü. ● zaman çadırdaki tuhaf suratlı insanlar birbirlerinden para alıp verdiler, tezahürat yaptılar: "Yaşa Hint horozu!.."

Kalabalıkla birlikte çocuklar da çadırdan çıktı. Gök yüzü yine karanlıktı. Rüzgâr esiyordu.

Kentin dar sokaklarından geçtikten sonra bir meyhanenin önünde durdular. Karşıda, yarı karanlıkta, meyhaneden birkaç adım ötede kara bir gölge farkettiler. Bir eliyle duvara dayanmış, göğsünü öne eğmiş, iri gözleriyle kendilerine bakıyordu. Meyhanenin aralık kapısından, içerideki şölenin gürültüsü duyuluyordu. Çocuklar korkup koşmaya başladılar, köşede karanlığın içinde gözden kayboldular.

Karanlık sokaklardan geçip uzun, geniş bir köprüyü aştılar Bulutlar daha yoğunlaşmış, çevre daha da karanlığa gömülmüştü şimdi. Hiç tanımadıkları yabancı sokaklara gelmişlerdi. Ama ne gariptir ki içlerinde hiç korku kalmamıştı. Bu labirent kentin sokaklarında kaybolmaktan korkmuyorlardı. Yorulmadan, üşenmeden sokaklar boyu yürüdüler, köşeler döndüler. Her günkü mekânlarından uzaklaşmak çok hoştu. Her gün aynı şeyleri seyretmekten, aynı şeyleri duyumsamaktan usanmışlardı. Karşı konulmaz biçimde değişik yerler görmek istiyorlardı. Nereye gittiklerini bilmeden yeni şeyler aramak, görmek için yola çıkmışlardı.

Bir köşe daha dönünce, her adımda daha da koyulaşan karanlığa iyice gömüldüler ve kendilerini izleyen gölgeyi farkedemediler.

Bir an geldi ki gece kollarını tamamıyla yaydı ve kenti tümüyle içine çekti. Çocuklar titrediler; arkalarına bakınca kara, iri gövdeyi gördüler. Kendilerinden bir adım ötede hareketsiz duruyor, geniş, kara omuzlarıyla şeytana benziyordu. Meyhanenin önündeki iri gözlü kara adamdı bu Çocuklar korkup kaçmayı denediklerse de kara adam onların kollarından tuttu.

"Sizi piç kuruları sizi, benden kaçarsınız ha!" dedi. Kollarından çekiştirerek onları yürümeye zorladı.

Çocuklar ağlamaya başladılar. Ne kabahat işlediklerini, niye cezalandırıldıklarını anlayamamışlardı.

Daracık, ıssız, harap evlerle çevrili bir sokakta durdular. Burası kentin kim bilir hangi kesimiydi. Adam cebinden bir anahtar çıkarıp yıkık bir evin kapısını açtı. Çocuklar ağlamayı kesmiş, kaçmak için fırsat kolluyorlardı. Adam onları kapıdan içeri iterek, "İçeride size mavi horozu göstereceğim" dedi. "Mavi Hint horozunu." Bunu söyledikten sonra tuhaf bir sesle gülmeye başladı. Normal bir insanın gülüşü değildi bu. Çocuklardan biri gözlerini adamın suratına çevirdi. Görüşe ancak izin veren ışık altında, korkunç adamın biçimsiz suratında birkaç damla göz yaşı gördü.

Adam, "Mavi Hint horozu... Mavi horoz... Şimdi göreceksiniz mavi horozu" diyerek çocukları karanlık kapıdan içeri itip merdivenden yukarı çekiştirdi. Dört köşe bir yarıktan içeri girdiler. Adam kapıyı kapatıp eliyle bir köşeyi gösterdi.

"Bakın" dedi aynı garip gülümsemeyle. "Hint horozu o köşede. Köşedeki kafeste saklı. Alın onu babanıza götürün, ananıza gösterin horozumu. Alın götürün horozumu. İyi yürekli bir adamın armağan ettiğini söyleyin. Artık eskisi gibi sesi yok, konuşamaz..."

Çocukların gözü karanlığa alışınca, tavanından kara bulutların geçişini gördükleri bir odada olduklarını anladılar. Yağan yağmur odanın duvarlarında izler bırakmıştı.

"İşte görün" diye devam etti kara cüsseli adam. "Niye yaklaşmıyorsunuz horozuma..? Korkuyor musunuz? Ama korkacak bir şey yok. Artık horozum konuşmuyor. Yaklaşın ona, yaklaşın horozuma."

Derin bir soluk aldı, artık gülmüyordu.

"Benim horozum horoz dövüşündeki o koca Hint horozuna benzemez, benzerlerine saldırıp paralamaz. Benim

horozum düşmanlarının etlerini kanatıp tüylerini yolmaz.

Çocuklar bu sözlerden hiçbir şey anlamamıştı. Ağlamaya benzer garip bir sesle gülen kara cüsseli adamın neden kendilerini buraya getirdiğini çözemediler.

Kara cüsseli adamın gülüşü birden hıçkırığa dönüştü, tavanı açık odanın köşesindeki karanlık yığının üzerine eğilerek ağlamaya başladı.

Çocuklar kıpırdayamıyorlardı. Gözleri karanlığa iyiden iyiye alışmıştı. Tuhaf adam köşedeydi, artık sakinleşmişti. Çocuklar evlerini düşündüler Ama konuşmaya, tek kelime etmeye cesaret edemiyorlardı. Ortalık çok sessizdi. Çocuklardan biri dirseğiyle arkadaşını dürterek,

"Bak" dedi.

Köşeye baktılar. Adam ağır ağır ayağa kalkıyordu. Birkaç dakika sonra artık ayaktaydı. Çocuklar iyice birbirlerine sokuldular. Adam bir adım attı. Çocuklar daha da birbirlerine sokulup duvara yaslandılar. Adam onları görmedi bile; kapıyı açıp dışarı çıktı.

Çocuklar şaşırmıştı. Birkaç dakika kıpırdamadan durdular. Neden sonra biri, "Kimdi, neydi bu adam?" diye sordu.

"Bilmem."

"Şeytan olmalı."

"Şeytan mı?"

"Evet."

"Sanmıyorum. Şeytan değil."

"Şeytan değilse ne?"

"Kötü bir adam."

"Kötü bir adam mı?"

"Evet."

"Ama ne yaptı ki?"

"Bizi korkuttu."

Öbürü biraz düşündükten sonra, "Yürekli olsaydık, korkacak bir şey yoktu" dedi.

"Ben çok korkmadım.

Öbürü omuzlarını silkerek, "Ben de çok korkmadım" dedi. "Arkadaşlarımıza anlatırsak, bizimle alay ederler."

"Anlatmayız."

"Ben de anlatmam.

"İyi ama bizi niye buraya getirdi?"

"Bilmem.

"Sen bu odada horoz gördün mü?"

"Hayır.

"Niye horoz diye ağlıyordu öyleyse?"

"Bilmem.

"Belki de bir horozu vardır."

"Olabilir."

"Saklamış olmalı.

"Olabilir."

"Benim de bir horozum olsa saklardım.

"Ben de herkese göstermezdim.

"Ben de.

"Adam da bizim gibi düşünmüş olmalı.

"Arayalım öyleyse.

"Arayalım.

"Şu köşede olmalı.

"Evet."

Köşeye doğru seğirttiler. Orada tahta bir yatak vardı. Üzerinde hareketsiz, insan boyu kadar bir şey göze çarpıyordu.

"Burada olmalı.

"Ne?"

"Horoz

"Ama hiç kıpırdamıyor."

"Evet."

"Neden?"

"Belki uykusu var, uyumuş olmalı."

"Evet."

"Ben dünyada bu kadar büyük bir horoz olduğunu sanmam."

"Bu o kadar büyük mü?"

"Görmüyor musun?"

"Evet."

"Şu üstündeki örtüyü kaldır da görelim.

"Ne yapayım?"

"Şu üstündeki örtüyü kaldır."

"Ama uyanır."

"Dikkatli kaldır."

"Sen kaldır."

"Korkmuyor musun?"

"Neden..?"

"Horozdan..."

"Horozdan korkacak kadar küçük mü sandın beni?"

"Öyleyse aç üstünü."

"Birlikte açalım."

"Birlikte açalım."

Birkaç dakika duraksadıktan sonra sonunda örtüyü kaldırdılar. Oda tümüyle sessizdi. Tavandaki delikten yıldızlar görünüyordu.

"Saçları ne kadar da sarı!"

"Çok güzel."

"Uyuyor mu dersin?"

"Öyle galiba...

"Gördün mü, uyanmadı!"

"Horoz olsaydı uyanırdı.

"Bilseydim horoz olmadığını, başka türlü açardım üstünü.

"Geçen günkü kızdan daha güzel bu."

"Evet.

"Söyleyelim de yarın bizle oynamaya gelsin."

"Ama uyandırmak gerek."

"Uyandıralım."

"Hayır, yazık."

"Hem sonra bizi nereden bilecek? Tanımıyor ki."

"Zaten bizim ev buralardan çok uzak."

"Evet."

"Ne dersin, ne yapalım?"

"Yarın yine gelelim."

"Kapının önünde bekleyelim."

"Peki sonra?"

"Oynamaya çıkar elbet."

"Ama buranın oğlanları bırakmaz bizimle konuşsun."

"Nasıl bırakmazlar?"

"Bırakmazlar!"

"Kafalarını kırarım."

"Tek başına mı?"

"Hayır, birlikte."

"Ya onlar çoksa..?"

"Kavga ederiz!"

"Kavga ederiz!"

Birkaç dakika öylece durup bekledikten sonra biri, "Şimdi ne yapacağız?"dedi.

"Gidelim."

"Gidelim."

"Üstünü örtelim mi?"

"Adam örtmüştü."

"Biz de örtelim öyleyse.

"Örtelim."

"Örtmezsek üşür mü dersin?"

"Evet."

Çocuklar tuhaf gülüşlü adamın yatağındaki hareketsiz kızın üzerini örttüler.

Kara cüsseli, tuhaf gülüşlü bir adamla iki çocuğun yaşadığı bu kentte, kıyıya yakın tepeden kara bir gölge geçti o gece.

Kıyının köşesine bir çift sandal çekilmişti. Deniz sandalların yakınına en sonunda köpükten bir şerit çizmeyi başarmıştı. Dalgalar yine kayalara çarpıyor, kıyıdaki çakıl taşlarında beyaz köpükler bırakarak geri dönüyorlardı. Hava yine sisliydi, kentten hiç ses duyulmuyordu.

Sabah rüzgârı kükremeye başladığında sisin içinden kara bir gölge çıkıp rıhtıma doğru ilerledi, tepeden aşağı inerek yine kalın sisin içinde kayboldu.

Ocak 1950, *San*

Köpükteki sinekler

İçeridekilerden biri makineye para atınca plâk dönmeye başladı. Tezgâhın önünde bir garson bozuk paraları saymakla meşguldü. Uzun boylu denizci ona yakın bir masaya oturmuştu. Uzun süredir gözlerini garsona dikmişti. Onun baktığını görünce eliyle işaret etti. Garson bir an düşündükten sonra o da bir el işaretiyle "yok, burada değil" dedi. Denizcinin gözleri ondan uzaklaşıp, tezgâhın arkasındaki saatin üstünde durdu.

Pikapta ha bire dönen plâğın tek düze ezgisi sürüp gidiyordu. Denizci, bir sigara yakıp yeşil boyalı demir parmaklığın dar aralıklarından dışarıyı seyretmeye koyuldu.

Dışarısı kalabalıktı. Öğle güneşinin altında insanlar günlük işleri içinde kaybolmuş, her türlü ilgiden uzak, başkalarına karşı ilgisizdiler.

Burası büyük bir meyhaneydi. Karmaşık caddelerin kim bilir hangi köşesinde bir meyhane. Gerçek şu ki, kalabalığı oluşturan insanlar denizciden farklı bir dil konuşmaktaydılar. Tartışmalar bu dille, küfürler bu dille, aşk bu dilleydi.

Aynı plâk hâlâ çalıyordu. Denizci, sigarasını söndürüp viskisinden bir yudum aldı. Garson kadın karşı masaya hizmet etmesine karşın, kaşla göz arasında ona göz kırparak hafifçe gülümsedi. ● da hafif bir gülümsemeyle karşılık verdi. Denizci, saati düşündüyse de saate bakmak zahmetine katlanmadı. Garson kadın yanına geldi. "Bana bak, kızın canını çıkarmışsın" dedi.

"Ne?" demekle yetindi, denizci.

Kadın konuşmayı kısa kesmek istiyordu. "Bana bak, ben anlarım" dedi.

Denizci sustu.

Plak bitmişti. Köşedeki Amerikalı iki denizciden biri ayağa kalkıp makineye para attı. Bir plâk daha dönmeye başladı. Amerikalı, "Hey, come on!" diye bağırdı. Köşedeki öbür denizci de kendilerine hizmet eden kadınla ortaya geldi; iki çift dans etmeye başladılar. Dışarıda güneşin altında bir telaştır gidiyordu. Denizci saate baktı. Daha biri çeyrek geçiyordu.

"Bana bak, bana her şeyi anlattı."

"Ne anlattı?"

"Biliyorsun."

"Hiçbir şey bilmiyorum.

"Boş lâf."

"Açık konuş da anlayayım."

Kadın birden ciddileşti. "Ona bir şey söylemişsin.

"Ne?"

"Bir şey söylemişsin. O dediğine hiç aklım ermedi."

"Senin aklınla hareket edecek değiliz."

"Anlamadım?"

"Benimle gelecek."

"Senin gibi açık gözleri çok gördük biz."

"Görürsün."

"Bilmiş ol, iş o kadar kolay değil."

"Bunu biz düşünürüz.

"Ben bu kadar söylüyorum.

"İstediğin kadar konuş, sonucu değiştiremezsin."

Kadın kısa kesmek istedi: "Bana bak, o kız senin gibi niceleriyle yattı."

"Bundan böyle sana bir şey sormayacağım."

"Senin bileceğin iş."

Garson kadın böyle diyerek uzun boylu denizcinin yanından uzaklaştı.

Plak bitmişti. Amerikalı denizciler büyük bir neşeyle, "Skol" diye haykırarak küçük salonu inlettiler. Meyhanede onlardan başka kimsenin yüzü gülmüyordu. Barmen Amerikalıların boş bardaklarını doldurdu. Denizci saat ibrelerini düşünüyordu. İnce parmaklarıyla sönmüş sigarasını bir kez daha ezdikten sonra, barmenin önündeki kadehlerin parıldayan kenarlarına dikti gözlerini.

"Bu gece gelmeyecek."

"Daha gece olmadı."

"Olsa..."

"Gelir o zaman.

"Bugün gelmeyecek."

Denizci öfkelenerek yumruğunu masaya indirdi: "Yalan konuşma!"

Öbürü ilgisizce omuz silkip yanından uzaklaştı.

Saat iki. Amerikalılar dördüncü kez içki istediler. İçlerinden biri yine makineye para attı; bir plâk yine dönmeye başladı. "Skol" diyerek dansa başladılar.

Dışarıda güneşin altındaki insanlar kendi telaşındaydı. Dolu otobüsler sağa sola yalpalıyor, limana girip çıkan gemilerin düdükleri duyuluyordu. Nereye gider bu insanlar, ne yaparlar, neden..?

Binlerce, milyonlarca insan binlerce, milyonlarca yoldan dünyanın dört yanına gider. Birbirine kavuşanlar, birbirinden ayrılanlar olur Binlerce otobüs, milyonlarca yol yalnızca bu işe hizmet eder. Binlerce, milyonlarca insan aynı şeyi duyumsar, aynı şeyi ister. Birbirlerinin yanından geçer, konuşur, ayrılırlar... Her insanın pusulası, sanırsın onları birbirinden uzaklaştırmak için yaratılmıştır. Her an yakınından geçen binlerce, milyonlarca mutluluktan habersizdir insan. Köpük içinde hapsolmuş sinekler gibi...

Saat iki buçuk. Denizcinin gözleri kapıya yöneldi. Orada binlerce mutluluk, mutluluğu bekleyenlerin yanından geçmektedir. Bilinçlerin yalıtıldığı bir ortam. Bilinçsiz dünyanın bilinçsiz kalabalığı rastgele bu kentte toplanmış sanki. Bütün bunlara karşın, ibreler ilerliyor, plâklar dönüyor, sarhoş beyinler "Skol" diye haykırıyor... Büyük kentin karmaşasına vapur düdükleri eşlik ediyor.

"Ben sana söyledim, boşuna bekleme.

"Bekleyeceğim."

"Görüyorsun işte, hepimiz buradayız, o yok.

"Bu hiçbir şey ifade etmez."

"Çok şey ifade eder."

"Beni rahatsız etmesen iyi olur."

Kadın, denizciye barmeni işaret ederek, "Gözünün içine bakıyor, görmüyor musun?" dedi.

"Göz onun, istediği kadar baksın.

"Niye baktığını biliyorsun."

"Biliyorum, ama bir tane daha içecek param yok."

"Eh, o zaman?"

"Ne yani?"

"Çık git."

"Gelmezse gitmem.

"Ne?"

"Gelmezse gitmeyeceğim. Git, bunu söyle.

"Onun kabahati yok, patronu öyle istemiştir.

"Şimdi patronu burada değil."

"Patron yokken talimatları uygulanmaz diye bir şey yok."

"Daha çok konuşacak mısın?"

"Senin gibi müşteriyi şeytan götürsün.

Kadın yerine döndü.

Akşam olmuştu. Karanlık, kentin çekilmez karmaşasını örtmeye çabalıyordu.

Derken elektrik lâmbaları yandı ve her şeye farklı bir görüntü verdi. Uzun boylu denizci oturduğu yerden, dışarıda yanıp sönen kırmızı ışıklı ilanı birkaç kez okudu: Spagetti... Işık söndü, yine yandı. Spagetti... Sonra yine söndü ve yandı: Spagetti.

"Daha acıkmadın mı? Git, bir şeyler ye."

Denizci cevap vermedi.

"Bana bak, duymuyor musun? Geç oldu, git bir şeyler ye."

"Aç değilim.

"Bütün bunlar niye, anlamıyorum.

"Anlama.

"Bu kız için bunca ısrar edenine de ilk defa rastlıyo

rum.

"Ne yapalım yani?"

"O zaman şunu anla: O, bu gece gelmeyecek. Boş yere aç kalma, boş yere bekleme."

"Senin her lâfına karşılık vermek zorunda değilim. Yalnız şunu bil: O, bu gece gelecek, anladın mı? Bu gece gelecek."

Denizci bu son cümleyi kendinden son derece emin söylemişti. Kadın, deneyimli bir bakışla, "Sen onun kaçıncısısın acaba?" dedi.

"Olabilir. Ama o bu akşam gelecek. Sen istediğin kadar hayır de."

"Sonuç ortada. Gelseydi şimdiye kadar burada olurdu."

Denizci yanıt vermedi.

"O ilk gece herkesle aynı derece içli dışlı olur."

Denizci sustu.

"O vaatler o odaların kapısından dışarı çıkmaz, anladın mı? İkinci bir ziyareti garantiye almak içindir."

Yanıt yok.

"Bu gece kim bilir kim var o odada. Şu dakika seni mi düşünüyor sanıyorsun?"

Susmuştu denizci.

"Çık git. Seni inandırmak elde değil. Gitsene, ne duruyorsun?"

Yanıt yok.

"Ekmek parası bu. Hiçbir kadın zevk için bu yüksek taburelerde oturmaz. Ne yapalım, savaş günlerinde böyle oldu. Sen kendi ülkende savaş gördün mü? Ben gördüm. Gidenler geri gelmedi. Açtık, anladın mı, açtık. Sen hiç aç kaldın mı?"

Yanıt yok.

"Sonraları durum değişti. Yalnızca yaşamak için, anla-

dın mı? Yaşamak için. Şunu bil ki, her kadının pembe hayalleri vardır. Ancak bu yüksek taburelerde pembe rüyalara dalacak olursan, ziyaretçilerin -eğer varsa- çok geçmeden tımarhaneye gelirler."

Denizci yanıt vermedi.

İçeriye üç kişi girdi. İçlerinden biri plâkçaları çalıştırdı. Düğme sonuna kadar açıktı. Son derece hızlı, rahatsız edici bir yemek müziği bütün salonu doldurdu. Garson kadın, denizciye yaklaşıp kulağına bağırdı:

"Artık çık git, az sonra kapatacağız!"

Yanıt yok.

"Ben evinin adresini bilmem ama kendin bilirsin."

Dışarıdaki reklamın kırmızı ışıkları sürekli yanıp sönerek sanki denizciye dil çıkartmaktaydı: Spagetti, spagetti, spagetti...

"Git de gör."

Yanıt yok.

Reklam ışıkları dil çıkartmaya devam ediyordu...

"Gözünle gör."

İnsanları birbirine kavuşturan, birbirinden ayıran otobüslerle tramvaylar kentin puslu karanlığında oradan oraya koşuşturuyordu.

"Git de gör."

"Hayır."

Cihazın düğmesi sonuna kadar çevrilmişti, müzik sürüp gitmekteydi. Kırmızı ışık daha da gözle görülür şekilde dil çıkarıyordu şimdi. Tam o sırada dışarıdaki gürültüye bir otomobilin uzun uzun çalan kornası da karıştı.

Uzun boylu denizci ayağa kalktı. Kadın, denizci kalkıp gideceği için sevindi. Müzik, dil çıkaran ilan ve hâlâ çalmaya devam eden otomobil kornası...

Denizci artık dışarıda. Ayaklarında bir ağırlık var

Bütün o gürültüler uzakta kaldı sanki. Reklamın ışığı artık yalnız sokak taşlarını kırmızıya boyayacak. Kulaklarını tırmalayan gürültü parçalanıp dağılıverdi... Bir sigara çıkarıp yaktı, birkaç kez içine çektikten sonra karanlıkta belirsiz caddelerin, yüksek binaların arasından yürümeye başladı.

Genç bir kız aceleyle meyhaneden içeri daldı. Barmen oradaydı. Köşede birkaç kadın daha vardı. Müşteriler de vardı. Makinedeki plâk aynı hızla, aynı umursamazlıkla aynı parçayı çalmaktaydı. Düğme sonuna kadar çevrilmişti. Kız, garson kadına sordu:

"Burada biri beni bekledi mi?"

"Ne zaman?"

"Bugün.

"Bu salonda her dakika biri, birini bekler."

"Bana içecek bir şey ver."

"Ne istersin?"

"Ne verirsen onu.

Kadın ona votka verdi. Kız hepsini bir yudumda yuvarladı. Üzgündü.

Garson kadın ona yaklaşarak, "Boş ver, o da onlardan biriydi" dedi.

Kız umursamaz göründü. Yüksek tabureden inip dışarı çıktı.

Bu büyük kentin sessiz sokaklarında bir çift topuk amaçsız gezinmeye başladı. Yapacak bir şey yoktu. Kırmızı ışık yüzünü aydınlatıyordu şimdi. Kız karşıdaki reklama baktı. Reklam panosunun iri ışıkları ona da dil çıkarıyordu Spagetti, spagetti, spagetti...

Bir tuhaf vuruşlar

Çevresine bakındı, sonra birden "Erico Bar" yazılı rengarenk yazıların altındaki kapıyı itip içeri girdi.

Meyhanelere özgü bir sessizlik ve pislik vardı içeride Çevresine bakınarak ilerledi, üzerine hasır sarılmış bir sütunun yanında durdu. Karşısındaki hasır kaplı duvarda sarkaçlı bir saat vardı. Bir an durup saate baktı, sonra saatin altındaki masaya oturdu. O sırada sarkaçlı saat vurmaya başladı. Vuruşları saydı: Dan... bir, dan... iki, üç... dört on.... on bir... On bire kadar saydı.

Belleğine güveniyordu. İşte saat yine yerli yerindeydi On, evet, tam on yıl önce şu hasırlı duvarda aynı vuruşlarla

işliyordu, emindi. Hatta ona, o günlerde olan önemli bir olayı anımsatıyordu. Evet, o günlerde bütün gazeteler koca başlıklarla bir hükümet kararını yayınlamışlardı. İyi anımsıyordu: O gün arkadaşı büyük bir öfkeyle ona bir gazete göstermişti. Evet, o gün savaş ilan edilmişti.

Kendisi o günlerde biraz tedirgindi, neyse ki artık öyle değildi. Sonunda çareyi bulmuştu. Ne yazık ki o günlerde yaşamı kapkara görüyordu. Artık o günkü kararında yanılmış olduğundan emindi. Savaş korkunçtu. Bu türden kararları büyükler verir. Sen adamı tanımazsın, o da seni; ancak senin ölüm fermanını onlar imzalar. Kim bilir kaçıncı kez buraya, hasır kaplı bu küçük dinlenme yerine gelmişti. Ancak duvarda asılı sarkaçlı saati yalnızca o gün ilginç bulmuştu. O güne kadar saatin varlığından bile haberi yoktu. Kim bilir o gün neden değer kazanmıştı. Savaş yüzünden mi? Yoksa sınırlı zaman dilimlerini gösterdiği için mi? Kim bilir..?

Çevresine bakındı. Evet, hiçbir şey değişmemişti. "İnsanlar değişmiş midir acaba?" diye düşündü... Çevresindekilere baktı. Meyhanenin pisliğinde her şey daha değersiz gibi görünüyordu. Sıradan küçük insanlardı, dikkate değer olmayan küçük insanlar...

"Savaş... Hey gidi günler, hey!" diye düşündü. Birden, savaş fikrini anlamsız buldu. "Can benim be! Ne istersem onu yaparım. Beni zorla ölmeye mecbur edemezler ya... Bir çukura büzülürüm..." Böyle düşünmesine karşın "olmaz" dedi içinden. "Alışkanlık olmuş artık, oraya çıktın mı savaşacaksın. Niçin..? Niçini yok, savaşırlar işte..." Sonunda: "Boş ver be... O günler artık geçti..." diye düşündü.

Bugün durum farklı. "İyi ki geldim buraya" dedi kendi kendine, "Onca yıl sonra kimse tanımaz beni burada; on yıl sonra kim kime..."

Birinci bardağı boşalttıktan sonra ikincisini istedi. Az

sonra bir tabak fıstıkla bir bardak içki geldi. Sarkaç aynı garip vuruşlarla işliyordu. Havanın kirliliği gittikçe yoğunlaşıyordu. Bir sigara yakıp dağılan dumanları seyretmeye koyuldu. Bu bir meyhane alışkanlığıydı. Pislikler bu dumanın arkasından daha da pis görünüyordu. Meyhanenin yoğun dumanı arasında beliriveren kadifeli kadın, onu birden geçmişine taşıdı.

"Artık her şey yolunda" diye düşündü, "Param var." Gerçekten de parası vardı. Yanında her şeyi yapabilecek kadar para vardı. Hatta çok daha fazlası, aylarca yetecek kadar parası vardı.

Kadifeli kadını tepeden tırnağa süzdü. Saçları omuzlarına kadar iniyordu. Dudakları boyalıydı. Topuklarına kadar inen siyah kadife, bacaklarını gizliyordu. Adam, "Bu bir şey ifade etmez, para var ya, kolay" diye düşündü. Yine de kararsızlık içindeydi. "Belki bu gece atarız..."diye geçirdi içinden.

Doğduğu yeri düşündü. Babası... anası... Bunca yıl sonra kim bilir ne olmuştu. Büyükbabası ölmüştü mutlaka. "Eğer hâlâ yaşıyorsa..." diye düşündü, sonra hesapladı, "yüz sekiz yaşında olmalı."

Kim bilir, belki bu kente gelmekle iyi yapmıştı. Bir sürü insan tanımıştı. Az zaman değildi... Şöyle böyle bu kente geleli on yıldan fazla olmuştu.

Bütün bunların ötesinde kafasını sürekli meşgul eden önemli sorunlar vardı. "Of be..." diyerek kravatını biraz daha gevşetti. "Canı cehenneme patronun." Kim bilir neler oluyordu her gün bu kentte? "Bizim yaptıklarımız da onlardan biri." Düşünüyordu. Düşündükçe kafası karışmaya başladı. "Şimdi ne yapmalı..? Artık olan oldu."

Parayı almıştı. "Boş ver, Allah aşkına. Başkaları kim bilir neler yapmıştır. Bir lokma aylığa kalırsak, işimiz var demektir. Açlıktan ölmektense bir şeyler çıkarmaya bakmalı."

Her şeyi bir bir düşündüyse de düşündüklerini mantıksız buldu. "Ne kadar aptalım" dedi kendi kendine. "Bu yaptığım açıktan para çıkartmak mı..? Ne açıktan para çıkartması be!.. Yaptığım düpedüz hırsızlık!" Yaptıklarını yeniden düşündü.

"Patron sana borçluların çeklerini verip tahsil etmeni söyledi. Der tabii, şimdiye kadar az mı çek bozdurdun, hem de ne paralar... Gidip parayı aldın. İşte o an, şeytanın ayağı kırılsın, para avuçlarının içinde ısındı... Saydın... Yine saydın, yine... yine. Sonra cebine attın!.. Şu ana kadar da cebinde." Elini cebine götürdü, paralar aynı sıcaklıkla orada duruyordu. "Para cebine girince aklın başından gitti. Kar üstünde yürüdün, ayak izlerin savaşta bombaların açtığı çukurlar kadar büyük artık."

Şimdi cebinde para vardı ve dağılan sigara dumanının arkasından kadifeli kadına bakıyordu.

"Şimdi gidip patrona parayı versem, belki boş verir, ben de sıkıntıdan kurtulurum" diye düşündü. Ancak düşündüğüne kendi de inanmadı. Koca bir gün geçmişti: "Beni karakola teslim eder ya da bağırıp çağırdıktan sonra bir yumruk atıp işten kovar. İş işten geçti artık. Çoktan karakola haber vermişlerdir, çıkar yol bulmak daha uygun olacak."

Kadifeli kadın ona bakıyordu. Adam bir yandan, "Şeytana uymayacağım" derken, öbür yandan kadifenin örttüğü narinlikleri gözetliyordu. "Şimdi zamanı değil, bir kez şeytana uyduk" diye mırıldandı kendi kendine, "ama beni izlemeleri olanaksız." Bir an öylece kaldı. "Ama niçin?" dedi. "Şu an ne istesem yaparım." Gözlerini yine kadına çevirdi.

Duvara baktı. Sarkaç sağa sola salınarak dakikaları saymaktaydı. Daha sonra saatleri... günleri sayacaktı. Sayılı saatleri düşündü: "Kaç saattir zenginim acaba..?" Bir an durdu. Saatle zengin olmak... bu çok anlamsızdı. "Saatle

zenginlik olmaz" diye mırıldandı. Bir odada yalnız olsa bağıracaktı, buna kuşku yok. "Yok, yok. Saatle zenginlik olmaz. Saatlerle sınırlı zenginlik istemem." Sonra birini söndürmeden başka bir sigarayı yaktı. "Artık savaş yok" diye düşündü. Sınırlı saatler ona savaşı anımsatmıştı. "O tehlike on yıl önceydi."

Elini cebine götürüp paraları okşadı. "Paranın ne ilgisi var şimdi savaşla? Cebimdekilerin savaşla ilgisi yok, ama şu kadınla ilgisi olabilir..." Sonra aklına takıldı: "Kaç yıldır köydekilere para göndermedim. Orada dakikalar sayılı değildi, keşke orada kalsaydım... Bunlar olmazdı." Kendi kendine, "Ne olmazdı?" diye sordu. Sonra yine kendisi yanıtladı: "Bütün bunlar olmazdı, şimdi özgür olurdum. Patron beni aramazdı, polislere korkusuzca bakabilirdim. Onların gözü önünde on bir lira karşılığında yere bile tükürürdüm!"

Egosuyla tartışmaya başladı. "Belki hâlâ karakola haber vermemiştir. Bir bahane bulup gidip parayı teslim edeyim." Ama aranmaya başlandığından emindi. "Ne dersin, acaba vermiş midir..? Tabii ki vermiştir..."

Bir an bütün bunlardan sıyrılmayı denedi, kadifeli kadına baktı. İstemeden sarkaçlı saatin vuruşlarını duydu.

Bu saat da gittikçe acele etmeye başlamıştı, sinirine dokunuyordu artık. "Sinirine mi dokundu? Evet. Sinirine mi? Evet..."

Sinirlenerek, "Evet dedik!.. Evet!.. Evet!.. Ben hep böyleyim zaten" diye düşündü. "Boş şeylere sinirlenirim, eminim izimi bulamayacaklar."

Sonra sıkıntıyla, "Şu kadın... Köyde bunun gibileri bulunmaz, görmemişlerdir bile" diye düşündü.

Köy... köy... hep köy... Bugüne kadar hiç düşünmemişti köyünü. Anası, babası, büyük babası. Büyük babası ölmüş olmalıydı. Az önce yaşını hesaplamıştı. "Aman be! anımsayamam şimdi" diye mırıldandı. "Eğer köyde kal

saydım bütün bunlar olmayacaktı. Şeytan götürsün!" Sigarasından bir nefes aldıktan sonra devam etti: "Şimdi gönlümce ineklerin yanına, yeşil otların üzerine uzanabilirdim. Köpeğime istediğim gölden su içirebilirdim. Canımın çektiği gölgenin altında istediğim kadar uyuyabilirdim." Kara sabanla tarla sürmeye çalışan babası geldi gözünün önüne. "Şimdilerde makineyle sürüyorlardır... Sam Amca sağ olsun." Oysa... şimdi kendisi... "Şeytan götürsün be!.. Köyde kalsaydım daha mutlu olacaktım. Patrondan korkmayacak, ömrüm, saatlerim sınırlı olmayacaktı... olmayacaktı..."

Var gücüyle başını sıktı. Sonra yüksek sesle bağırdı: "Hey!.. Neredesin? Neredesin... garson..."

Garson yaklaştı: "Buyrun."

"Bana bir içki ver..."

"Ne olsun?"

"Bir içki... Votka... Limonlu."

Plân falan hazırlamamıştı. Her şey birkaç dakika içinde olup bittiği için istese de hazırlayamazdı. "Allah kahretsin, köye de gidemem" diyerek burnunun altından uzun bir küfür savurdu. Hayalleri kamçılayan düşünceleri bir yana bırakmayı denedi ve garsonun getirdiği bardaktan bir yudum aldı. Sonra yine düşünmeye başladı. Babası, anası... köyü... topraktan evler... ahırlar, inekler, boz dağlar, akşamları dağlardan gelen serinlik... "Hayır... Hayır. Daha her şeyi kaybetmedim." Gözlerini kapadı, parmaklarını saçlarına gömüp söylenmeye başladı: "Ne yapacağım..? Ne yapacağım..?"

"İçelim" dedi.

Kadifeli kadın bardağı alıp içti.

Adam, "Evin nerede?"diye sordu.

"Uzakta, eşlik edersen iyi olur."

"Ben de onu düşünüyordum zaten.

"Anlamıştım."

"Emindim."

Uzunca bir sessizlik oldu. Alçak tavanın altında sigara dumanları bir bulut gibi toplanmıştı. Pikap yöresel bir ezgiyi yayıyordu çevreye.

Kadın, "Dans edelim" dedi.

"Boş ver."

"Oturalım mı?"

"Oturalım."

Adam birden, "Bu saat... dedi.

"Bu saat mi..? Bu saat bir saat ileridir. Müşterileri erken yollamak için..."

"Sinirimi bozmaya başladı."

"Neden..?"

"Tuhaf vuruşları var."

"Bugüne kadar dikkat etmedim."

"Ben dikkat ediyorum, saatleri yutmaya başladı artık.

"Anlamıyorum."

Adam, canı sıkkın, "Anlama" dedi.

Kadın umursamaz bir tavırla omuz silkerek içkisinden bir yudum aldı.

"Köy hakkında bilgin var mı?"

"Ne hakkında?"

"Köy hakkında."

"Kendim köylüyüm."

"Hangi köyden?"

"Bir köyden. Hepsi birbirine benzer, adının ne önemi var ki!"

"Yok elbet.

Kadın birden, "Bırak boş lâfları. Bir elliliğin var mı?"

diye sordu.

"Ne için?"

"Gece için, boş yere çalışmayalım."

Adam ona baktı. Kadın hatasını düzeltmek istercesine, "Darılma ahbap, ekmek kavgası bu. Ne yapalım, biz neler görüyoruz..." dedi.

Adam elini cebine götürerek birkaç yeşil kağıdın ucunu kadına gösterdi. Kadın utanmıştı.

"Darılmadın değil mi?" dedi.

"Günahımı bile geri vermem patrona.

"Ne?"

Adam yanıt vermedi.

Birden başlarının üzerinde iki kara gölge belirdi. Adam bu kara gölgelere baktı, bir an gözlerini yere çevirdi, sonra ayağa kalkarak, "Gidelim" dedi.

Kadın da ayağa kalktı, ister istemez hasır kaplı duvarda asılı sarkaçlı saate baktı.

Saatin vuruşları şimdi daha dikkat çekiciydi. Pikabın yorgun mırıltıları dindi. Meyhanedekilerin bakışları uzaklaşan üç gölgeyi izledi.

Kadının gözü sallanan kapıya ilişti. Öbür kadınlar onun çevresine üşüştülerse de patronun varlığını hissedince uzaklaştılar. Garson kadına yaklaşarak sordu:

"Ne oldu?"

"Ne olacak, işimizden olduk."

"İçkilerin parası?"

Bir sessizlik oldu, sonra kadifeli kadın küfre benzer bir şey mırıldandı.

"Ne olacak be!.. Ben öderim. Köyden gelmiş. Kaç lira?"

"On üç lira."

"Ne yapalım... hesabıma geçir."

Garson, "Boş ver, başka müşteriden çıkarmaya bak" diyerek uzaklaştı.

Saatler artık sıkıcı değildi. Pikap yine aynı yerli halk ezgisini mırıldanmaya başlamıştı. Kadın köşedeki bir masaya gitti. "İnsanın şansı yoksa, anasını satayım böyle hayatın!" diye söylendi kendi kendine. "Saat bir olsaydı, şimdi gitmiş olurdum" diye düşündü. Kaygılanmaya başlamıştı zaten. Sigara almak için çantasını açtı, açmasıyla kapatması bir oldu. "Hayır... hayır... İnanamıyorum" diye mırıldandı. Çantasını bir daha açtı, orada, sigara paketinin yanında bir deste yeşil kâğıt duruyordu. Çevresine baktı. Herkes kendi havasındaydı. Sarkaçlı saat alışılagelmiş vuruşlarıyla saatleri haber vermekteydi. Kadın vuruşları izledi ve saatle birlikte vuruşları saydı: Dan... bir, dan... iki. Saat yalnızca iki kez vurdu. Çantayı birden kapattı. Saat birdi.

Aralık 1951. *Hantes Mışaguyti*

Lâmba, sayılar ve aşk

Yalnızca sakinlerinin bildiği bir sokaktan geçtim. Büyük kentin labirentinde kaybolmuş küçük bir sokaktı.

Bu semtin sakinleri birbirlerine yabancıydı; yıllardan beri komşu, ama yabancı. Geceden geceye, sabahtan sabaha bu sokaktan gelip geçerler. Evler numaralı. Her semt sakini, her evin bir numarası olduğunu bilir. Numara adı altında yaşayan insanlar...

Gece yarısını geçmişti. Uzayıp giden sokağın ta ucunda, bir elektrik lâmbası rüzgârdan sallanmaktaydı. Birkaç adım önümde sayı adında bir adam yürüyor, yakasını kaldırmış, ışıkla aramda bir siluet sanki, yürüyen bir siluet

sayı... Sallanan lâmbaya kadar onu izledim. Sonra gördüm ki, o da bu Sayı sokağın sakinlerinden biriydi. Bir kapıdan girip o da bir sayı oldu.

İşte bu Sayı sokağı ilk kez böyle tanıdım.

"Ben de bir sayıyım" dedim, "Bir, iki, üç, yirmi bir, kırk dört, bin bir, bir milyon dört bin altmış yedi..."

İri gözlerini gözlerime dikti, tatlı tatlı baktı. Gözleri yemyeşil, Çinli gözleri gibi çekikti, kirpikleri uzundu. Bunların ötesinde, bu düşüncenin noktalandığı yer yeşil içinde yeşil, siyah içinde siyah, mavi içinde mavi...

"Sayı dedimdi, ben de bir sayıyım."

Dudaklarına hafif bir alay yayıldı. Bakışları gelip gözlerimden girdi, dolaştı, gözlerimin yeşilini, mavisini, karasını çaldı.

Alayı bırakan dudakları birbirine kenetlendi. Dudakları kuru, ıslak, kabule hazır, ama hüzünlüydü.

Bu dudaklara, sayı dudaklara, sayı dudakların ardındaki büyülü dünyamıza uzandım. İkimiz de yemyeşil, masmavi, kapkara gözlerimizi, o bildik yalnızlık dünyamıza kapadık.

Bir dünyadan kurtulup Sayı sokağın sayı adlı sakinlerinin gözü önünde, rüzgârda sallanan elektrik lâmbasına yükseldik ve kapağın üzerine oturduk. Rüzgâr bizi, biz rüzgârı salladık. Sonunda rüzgâr bıktı, biz de devinimsiz bir dünyaya yapıştık; sayıları, sayı sokakları düşünmeksizin burnumuzu yukarı kaldırıp derin bir soluk aldık...

● sırada sayılar birbirine karıştı. Altı yediye, dokuz sekize çarptı. Kırıldılar; bir milyon, iki milyon, yüz milyon olup denize düştüler. Deniz köpük köpük oldu. Sayılar parlak birer yıldıza dönüştü; köpüklerin altına, siyah kadifeye benzeyen suyun dibine indiler. Derken, sayı adlı sokağımızın, üzerine oturmuş olduğumuz sallanan lâmbası suyun dibindeki o kırık dökük parçaları aydınlattı.

Kulağına eğilip "Sayı olmak kötü değil" dedim.

Gözlerini kapadı, dudağını yine dudaklarıma uzattı, iyice birbirimize yaklaştık. Rüzgâr çıkmıştı, lâmba hızla sallanmaya başladı. Lâmbanın üzerinden sokağın ortasına düşmemize kıl payı kalmıştı.

Gözlerini öte yana çevirdi. Ensesini öptüm. Bir adım öteye, lâmbanın tam ucuna gitti. Ben de ister istemez lâmbanın ucuna gidince dengemizi kaybettik. Lâmba daha da eğildi ve Sayı sokağın koca bir duvarı andıran ağırbaşlı, gizemli binalarını aydınlatmaya başladı.

Sayı sokağın sessiz pencerelerine dikkatle baktım, kapkaraydılar; sayı-sayı, kat-kat...

"Sayı olmak günah değil" dedim.

Yanıtlamak istemedi. Yineledim. Yine yanıt vermedi.

"Yarın, bütün sayıları bir kağıda yazıp hepsini yakacağım" dedim.

Bana bakmadan tırnaklarını kemirmeye başladı.

Yineledim."Yarın her şeyden önce..." Sustum, sonra ekledim: "Bütün sayıları yakacağım. Bir kağıda yazıp yakacağım. Sayıları geberteceğim. Bizim için artık sayı olmayacak."

Birden bana döndü. İnce parmakları omuzlarımdan yukarı çıktı, boynumda soluğunu duydum. İçimde bir titreme belirdi, ensemden yükselip saçlarımın dibinde yok oldu.

Şimdi gözleri bana çevrilmişti. Yine sessizdi. Gün karaydı: gece... Lâmba bizden aşağısını aydınlatıyordu. Ama bana bakan bu gözler renkliydi; yemyeşil, kapkara ya da başka bir renk.

"Sayıları unutalım" dedi.

"Unutalım" dedim.

Sayıları unuttuk.

Lâmbanın üzerinde eğri durmaktan yorulmuştuk artık. Ancak bu konuda ne o bir şey söyledi, ne de ben. Uzakta,

yüksek bir binanın üst katında yanan bir ışığa bakıyorduk o sırada. Uzaktan birkaç kez bir zil sesi duyuldu. Saymadık, çünkü sayıları unutma konusunda birbirimize söz vermiştik.

"Üşüyeceksin" dedim.

"Yok" dedi.

"Sen bilirsin" dedim.

Uzun süre uzaktaki yüksek binanın üst katındaki ışığa baktık.

"Işık" dedim, "Üst katın ışığı, şu üstteki ışık..."

"Biz oradayız şimdi" dedi.

"Evet, oradayız" dedim.

"Bir başımıza."

"Bir başımıza" diye yineledim.

"Senle ben."

"Evet, senle ben."

"Işığı ne zaman söndüreceksin?"

"Işığı mı?"

"Evet."

"Şimdi."

O da ben de gözlerimizi kapadık. Yine değişik bir dünyaya daldık. Lâmba daha da eğildi. Bu dünya daha aydınlık, daha güzeldi. Işık içinde uzak ve yakın yoktu. Her şey birbirini tamamlıyordu. Birden ensesinden tuttum, gözlerini açtı.

"Gözlerimizi kaparsak ya da ışıklar sönerse daha renkli olur, biliyor musun?" dedim.

"Işıklar sönsün" dedi.

Gözlerimizi kapadık, kentin bütün ışıkları söndü.

Hafiften bir yağmur başlamıştı. Biz hâlâ Sayı sokağın lambasının üzerindeydik. Kent karanlıktı, çünkü gözleri-

mizi açmamıştık. Birden rüzgâr Sayı sokağın ortasındaki lâmbayı daha hızlı sallamaya başladı. Bu yüzden dudaklarımız birbirinden ayrıldı, gözlerimizi açtık. Aydınlık ve tuhaf dünyamız, gece ışığı olan olağan dünyayla yer değiştirdi.

"Yağmur başlamış" dedim.

"Evet" dedi.

"Ne yapalım?"

"Hiçbir şey."

"Sonra hasta oluruz.

"Ne yapalım?"

"Çaresini buldum."

Aklıma bir şey gelmişti.

"Nedir?" diye sordu.

"Ama biraz sıcak" dedim.

"Neresi?"

"Seni götüreceğim yer."

"Neresi orası?"

"Uzak değil."

Kolundan tuttum. Sayı sokağın lâmbasının üstünden dikkatlice lâmba kapağının altına geçtik, gelip ampulün üzerine büzüldük.

"Dikkat et. Burası yağmurdan korunaklı ama tehlikeli. Ayağımız kayarsa sokak taşlarının üzerine düşeriz ve kurtuluş olmaz. Baksana oldukça yüksek."

"Evet, çok yüksek" dedi.

"Bastığımız yer cam, üstelik sıcak ve kaygan. Dikkat et.

"Peki" dedi.

Dışarıda, yani lâmba kapağının öte yanında yağmur vardı, sanırım rüzgâr yüzünden de soğuktu. Ama biz koca ampulümüzün üzerinde sıcaktık.

Bulunduğumuz yerin tavanı, yani lâmba kapağının altı, beyaza boyanmıştı. Işık, beyazı sanki aynaya çevirmişti. O kadar aydınlıktı ki, ister istemez gözlerimizi kapayıp bazen birbirimize tek gözle bakmak zorunda kalıyorduk.

Lâmbanın beyaz tavanı üzerindeki orantısız gölgelerimizi göstererek, "Bak, nasıl olmuşuz?" dedi.

"Onlar biziz" dedim. "Biz ve garip dünyamız."

"Evet" dedi, "Biz ve tuhaflıklar."

"Tuhaflıklar iyidir" dedim.

"İyiyse iyidir."

"İyidir" diye yineledim.

"İyidir" diye yineledi.

Beyazın üzerindeki gölgelerimiz karışıktı. İki karışık gölge. Beyazın üzerinde beyazı altüst eden şekiller. Beyaz üzerinde beyaz şekiller. İkimiz de sessizce bu şekilleri izledik.

"Çok sıcak" dedi.

"Evet" dedim.

"Çeşmeyi aç, su aksın" dedi.

"Niçin?"

"Sesiyle serinlemek için."

"Burada çeşme yok ki" dedim.

"Yok mu?"

"Hayır, yok.

Yeşil gözlerinin dünyasını gözlerime çevirdi. O bakışlar gözlerime girdi; yeşil yeşile, kara karaya, mavi maviye karıştı. İnce parmakları boynumdaydı, yanakları yanaklarımda kaydı. Kulağıma,

"Bir çeşme olsaydı, denizleri bu çeşmeden akıtabilir miydin?" diye fısıldadı.

"Yağmuru da birlikte" dedim.

"Yağmuru istemem" dedi. "İnsan yağmur altında kalıp

ıslanınca yapış yapış olur, istemem."

"İyi" dedim.

Ben de ısınmıştım. Ampul gereğinden çok ısıtmıştı çevresini.

"İzin verirsen paltomu çıkaracağım" dedim.

"Tabii" dedi.

"İstersen sen de bluzunu çıkar."

"Bluzumu mu?"

"Evet."

"İyi olur, ama..."

"Ama ne?"

"Olmaz."

"Neden?"

"Çünkü..."

"Çünkü?"

"Çünkü altına hiçbir şey giymedim."

"Olsun."

"Ama gereğinden çok ışık..."

"Evet?"

"Sonra herkes beni seyreder."

"Biri yolunu şaşırıp Sayı sokaktan geçecek de, geçerken lâmbaya bakacak!"

"Ama bak, gölgelerimiz taşların üzerine düşmüş."

Baktım, gölgelerimiz Sayı sokağın döşeme taşlarına düşmüştü ve rüzgârdan ha bire gidip gelmekteydi taşların üzerinde.

"Ben bu ampulü kırarım" dedim.

"Neden?"

"Seni karanlıkla örtmek için."

"İyi ama ampulü kırarsan nerede oturacağız?"

"Öyle ya, nerede otururuz?" dedim.

Düşünmeye başladık. Ama onun da çaresini buldum.

"Ampulü gevşeteceğim" dedim.

"Ampulü gevşetmek mi?"

"Evet."

Hafif bir alay yayıldı dudaklarına.

"Karanlık daha iyi" dedi.

"Evet" dedim.

Ayağa kalkıp var gücümle lâmbanın kapağıyla ampulü birbirine ters yönde itmeye başladım.

"Çok zor, yorulacaksın" dedi.

"Sen bana aldırma" dedim.

"Yorulmanı istemem, özellikle bu gece.

"Boş ver."

En sonunda ampul döndü, gevşeyip söndü. Beyaz tavandaki garip gölgelerimiz kaybolmuştu şimdi. Altımızdaki döşeme taşları da karanlıkta kaybolmuştu. O ve ben soğumaya başlayan ampulün üzerinde yalnızdık.

"Hâlâ sıcak geliyorsa soyun" dedim.

"Evet" dedi.

Karanlıktı, ama soyunduğunu gördüm. Baktığım için kızmadı. Bana bakarak bluzunu çıkardı. Yarı siluet gibi gördüm bedenini. Çok uzaklardaki ışıkların gölgesi sayesinde aydınlanıyordu. Göğüsleri iri iriydi. Bir şey yapmış olmak için birkaç kez derin derin soluk aldı.

"Göğüslerini gördüm" dedim.

"Evet, gördüğünü biliyorum" dedi.

"Şimdi de bakmaya devam ediyorum.

"Evet. İstediğin kadar bak."

"İstediğim kadar bakacağım.

"Sonra?"

"Sonrasını bilmiyorum.

Dışarıda, lâmba kapağının dışında, yağmur devam etmekteydi. Rüzgâr hâlâ lâmbayı sallamaktaydı. Ne var ki, karanlıktan ötürü, Sayı sokakta hareketli tek bir gölge bile görmek mümkün değildi artık. Soğumaya başlayan ampulün üzerinde siyahlar, beyazlar, maviler içinde yine sayıları düşünmeye başladık.

Artık tümüyle soyunuktu. Göğüslerinin sertliği avucumdaydı. Kulağına doğru fısıldadım:

"Sayı. Sayı olmak günah değil."

Yanıt vermedi.

"Ben de bir sayıyım" dedim. "Bir numaralı adam, iki numaralı adam, üç numaralı adam."

Birden karşılık verdi:

"Elli numaralı adam, bin numaralı adam, bir milyon numaralı adam."

"Evet" dedim.

"İnsanların numaraları vardır. Sayılırlar."

"Sayılırlar."

"Dünyada iki milyar insan var."

"Hayır."

"Nasıl hayır?"

"İki milyar bir."

"Neden?"

"Çünkü sen varsın."

"İki milyar iki" dedim.

"Neden?"

"Çünkü sen de varsın."

"Öyleyse dünyamızda iki milyar iki insan var."

"Evet."

"Söyle bakayım kaç?"

"İki milyar iki kişi."

Bir an geldi, karayla karanlık karıştı. Kara karanlığa "sen karasın", karanlık karaya "sen karanlıksın" dedi. Ancak bu durum uzun sürmedi. Dudaklarımı dudaklarından ayırdım. Terlemişti, omuz başları uzak ışıkların altında parlamaya başlamıştı.

"Giyin, üşüyeceksin" dedim.

"Evet. Ampul söndükten sonra soğudu... Soğukmuş" dedi.

"Evet."

Giyindi.

"Sayı, sayı... Hani sayılar üzerinde düşünmeyecektik?"

"Ama düşündük.

"Ne yapalım, düşündük."

Artık yağmur dinmiş, rüzgâr da yumuşamıştı. Kara kara pencereler renklenmeye başlamıştı. Binaların arkasındaki ufku göstererek,

"Bak, gün ışımaya başladı" dedi.

"Evet."

"Neredeyse sabah olacak."

"Olsun. İstediğin kadar sayılar üzerinde düşün, yine sabah olacak."

"Olmasın."

"Olsun."

Neden sonra omuzlarını silkerek, "Olsun" diye yineledi.

Sabah olmuştu. Biz hâlâ soğuk ampulün üzerindeydik. Uzaktan uzağa ayak sesleri duyuldu. O yana baktık. Ayak sesleri yaklaştı, köşede ayaklar göründü.

"Bak, Sayı sokağın sayı adlı sakini sokağa çıktı."

"Adı ne peki?"

"Bir

"Ne?"

"Bir numara."

"Sonra?"

"Sonra, iki numara, üç numara, dört numara, beş numara, bin numara."

"İki bin."

"İki bin bir."

"İki milyar iki."

"Ondan sonra?"

"Ondan sonra sayı yok.

"Neden?"

"Çünkü dünyada iki milyar iki tane sayı adlı insan var."

Gün ağarmıştı. Sayı sokağın sayıları bizi görmeden aşağıdan geçip gittiler.

"Biliyor musun, yarın gece Sayı sokak karanlık olacak."

"Neden?"

"Çünkü ampulü gevşettin.

"Sahi, unuttum."

"Ne olur ki?"

"Hiçbir şey, bozuk sanırlar."

"İyi, demek başka biri de bu lâmbanın üstüne çıkacak yarın akşam."

Artık kalabalığa görünmemek için lâmbadan inmek zorundaydık.

"Bana bak" dedim.

"Söyle" dedi.

"Sayı sokağın lâmbası yoruldu.

"Yoruldu."

"Yarın ne yapacağız?"

"Sayıları sayacağız."

"Nerede?"

"Sayılar nerede sayılır?"
"Sayı sokakta."
"Nasıl sayacağız?"
"Bir, iki, üç diye."
Başıyla onayladı: "Öyleyse yarın akşam."
"Evet."
Lâmbadan aşağı atlamaya hazırlanmıştı.
"Dur, yani bu akşam."
Yarı gülümseyerek, "Evet, bu gece" dedi.
Birlikte lâmbadan sokağa atlayıp birbirimizden ayrıldık.
İşte Sayı sokaktaki ilk maceram böyle başladı.

1958. *San*

Sofya - Zagrep

Projnia projnia...

Oparlör boyuna aynı şeyi yineliyor:

Projni projnia

Sofya, Dragamon, Belgrad, Zagrep...

Gece yarısını geçmişti. Gürültü, tren düdükleri... Projniler, projnialar... Kaçışlar, hareketler, telaş... Kadının biri fıstık satıyor. Bir dakika var... Daha az... Az... İşte bizim vagon da hareket etti. Peronun saati yavaş yavaş vagonun penceresinden uzaklaşmaya başladı. Saat bire beş var. Saatle birlikte bütün gürültüler uzaklaştı.

Karanlık vagonda üç kişiyiz. Oturduğumuz yerlerde uyuyacağız. Alman, pencerenin perdesini aşağı indirdi. Şimdi yalnızca devinim var. Gidiyoruz...

Rayların ayaklarımın altında kaydığını duyumsuyorum. Hareketsiz, rahat, tembel ayaklarımın altından akan kilometreler...

Gözlerimin kapanmasını istiyor ve bekliyorum. Gözlerimi kapatıyorum. Sarsıntılar... Kayıp giden raylar...

Ansızın bir gürültü oldu. Gözlerimi açtım. Alman da gözlerini açtı, yanımdaki de. Vagonun kapısı açılınca, gayri ihtiyari o yana baktık. Yaşlı bir adam bir şeyler anlatıyordu, ama bir şey anlamadık. Ağır hareketleriyle çekingen bir hâli vardı. Elinde eski, sapı iple tutturulmuş dört köşe bir çanta. Paltosu veya başka bir şeyi yoktu. Anlamadığımız bir dilde, Bulgarca bir şeyler söyledi. Dörtköşe çantayı oturacağı yerin üstüne yerleştirdi. Kapanmaya hazır gözkapaklarımın altından, gelip karşıma oturan bu pasaklı ihtiyarı gördüm. Küfretmek için dil bilmeye gerek yoktu, içimden küfrettim. Ayaklarımı uzattığım yerden indirerek ona yer verdim.

Saat gecenin birini geçerken moruğun biri gelip karşıma oturmuştu. Sofya'dan. Bir Bulgar. Gözkapaklarım ağırlaştı, ihtiyarın kasketi gibi aşağı düşüyorlar.

İgor İgoroviç... İgor Pavlov Dimitrof... Bunlara benzer bir şey olmalı adı. İhtiyar İgor İgorof, Dabkaçef. Sayın İgor... İşte ihtiyar İgor bizim vagonun içinde. Kim bilir hangi köyde, gün ışımadan yaşlı karısıyla vedalaştı. Sonra, eğer evlatları, torunları varsa, hareketsiz bakışlarından duygulanıp onları şefkatle öptü ve evden ayrıldı. Tavuklar gıdaklıyordu ve sabahın bu karanlık saatlerinde karısı üzüntüyle eski çantayı bir hazine gibi teslim etti İgor'a. İgor üzgün üzgün çantayı aldı, evine baktı; yarı karanlık bu ev. Sonra yürümeye başladı. Tavukların yanından geçip yola koyuldu.

İgor şimdi trende. Tavukların yemini Anastasya verecek. Anastasya İgor'un kızı. Bekâr. On yıl önce nişanlanmıştı ancak sonu gelmedi. İgor şimdi vagonda ama pek yorgun görünmüyor.

İgor efendi! İgor efendi! Git köyünde otur. Sen başka, ben başka dünyaların insanlarıyız. Gelip karşıma oturdun. Gözümü her açışımda seni görmek zorundayım, İgor efendi. Sabahın köründe köyünden kalktın, güneşin alnında yürüdün, şuradan trene bineceksin dediler, bu da yetmedi, geldin tam karşıma oturdun, İgor efendi.

Anastasya yarın bisikletine binip bir şeyler almak için kasabaya inecek. Tavuklara yem alacak. Üzgünüm ama sen buradasın, bu vagonun içinde, tam benim karşımda. Bana gelince, sana her bakışımda, İgor efendi, evde kalmış kızın Anastasya'yı ve büyük şehirden kalan kim bilir neleri anımsayacağım. Ben sana ne yaptım ki, İgor efendi?

"İgor efendi!"

"Hı."

"İgor efendi!"

"Hı."

"Kızını everecek misin?"

"Hı."

"Başka kızın var mı?"

"Hı."

"Kaç kilometre yürüdün? Köyün uzak mı? Nereye gidiyorsun böyle? Yiyeceğin var mı? Ne yiyeceksin? Şu çantanda mutlaka bir şey vardır. Yiyecek bir şeyler..."

"Hı."

"Bak Alman'ın yiyeceği var. Salamı var, fıstığı var, pastası var. Kim bilir neleri var, İgor efendi."

"Hı."

"İgor efendi."

"Hı."

"Hiç deniz gördün mü? Göl gördün mü? Göl görmüş olmalısın. Köyünün yakınında bir göl olmalı. Hı, İgor efendi? Anastasya yarın kente inip yem alacak. Anastasya yarın denize girecek."

"Hı."

"Kadınlar Côte D'azur'da denize girer, İgor efendi. Orada deniz var, kıyı var, denize giren insanlar var..."

"Hı."

"Konuş, İgor efendi, konuş.

"Hı.

İgor efendi yarı karanlıkta birden bana baktı. Ansızın iki şeytani göz kasketin altından gözlerimi buldu. Bu gözlerde çok şey vardı.

İgor efendi gözleriyle konuşuyordu.

Neredeyse sabah oluyor. Allah vere de Alman uyanmasa, İgor...

Yaşlı İgor karşımda. Paralel raylar arasında sallanmaktayız.

Henüz İgor'un nereye gittiğini anlayamadım. Trene bindi ve gidiyor. Nereye..?

Ah, İgor efendi, sen evinde başkaydın. Ancak birçok şeyi bilmediğinden de eminim. Ya, İgor efendi, Anastasya'ya sorarsan sana anlatır. Ne zaman nişanlanmıştı Anastasya, İgor efendi? Bir gün nişanlısı Çaviç'le başbaşa kaldıklarında, Çaviç ömrünün en büyük yürekliliğini gösterip Anastasya'nın elini tuttu. Düşün, Igor efendi, Çaviç Anastasya'nın elini tuttu! Olacak şey değil! Kızın Anastasya da ne yaptı biliyor musun, İgor efendi? Çaviç'in suratına bir tokat yapıştırdı, İgor efendi. Çaviç utandı. Yerin dibine, ta dibine girdi. Bu tam on yıl önce oldu, İgor efendi. Anastasya'nın nişanlılık günlerinde. Şimdi köyün bir yanında

Anastasya, öbür yanında Çaviç birbirlerini bekliyorlar. ● günden beri ancak altı yedi kez birbirlerini gördüler. On yıldır utanıyorlar, bir on yıl daha utanacaklar.

Şimdi, İgor efendi, vagonumda tam karşımdasın. Neredeyse sabah olacak. Saat altıda Zagrep'e varacağız. Sen orada mı ineceksin, İgor efendi? Sonunda bir yerde ineceksin. Nereye gittiğini anlayabilmiş değilim. Sana kim izin veriyor, komünist İgor! Ama sen eski İgorsun, elli altmış yıl önceki, tarlada çalışan, ava çıkan İgor... Seni niye komünist diye damgaladılar, İgor? Boş ver, İgor. Sen yine aynı tarladasın, her gün aynı gün doğuşunu seyrediyorsun.

Olduğun yerde seni bir pul gibi kırmızı mürekkeple damgaladılar. Omuzlarında ansızın damganın ağırlığını duydun. Senin bir şeyden haberin yoktu ki, İgor efendi. Sen aynı İgorsun, tarlada çalışan İgor... Ama aradan yıllar geçti, köylü İgor. Şimdi yetmiş yaşındasın.

Artık uykum yok, gözlerimi açtım. İgor, İgor, İgor... Vagonun perdesi örtülü. Hâlâ yarı karanlık. Uykumda İgor, karanlıkta İgor...

Projniler, projnialar her dakika herkes için var ve var olacaklar, İgor efendi. Sen bunu unutma.

İnsanın aklına neler geliyor. Özellikle de böyle durumlarda. Hatta geceleri uyumadan önce.

Projni, projni, projni... Projnia, projnia, projnia, projnia.

İgor efendi, Anastasya'nın da gece uyumadan önce böyle anları oluyordur. Mavi dakikalar, yeşil dakikalar, siyahlar...

Artık uyumak olanaksız. Göz kapaklarımdaki müthiş ağırlığa karşın her hangi bir şey yapmam mümkün değil. İgor efendiyi, tam karşımda oturan ihtiyar İgor'u seyredeceğim.

İgor efendi tam karşımda. Başka bir dünyaya ait, ağır ancak uyanık gözleriyle "evet" lerin, "olmaz" ların dünya

sını seyrediyor. Bütün bunları gizlemek istemesine karşın da son derece saydam bir İgor efendi oturuyor karşımda.

Ansızın omuzları sallandı, dikkat kesildi, kaşları çatıldı, beni izlemeye başladı. Utandım, şaşırdım. Şimdi ne yapacağım..?

Bakışlarından kurtulmak için başımı çevirdim. Almanla öbürü hâlâ uyuyor. Dışarıda, karanlıkta oradan oraya koşuşturanların, bizi seyretmeye çabalayanların dünyası o an çok yabancı.

İstemeden ona baktım. İgor yarı yan dönmüş, çantasıyla uğraşıyor. Çantadan büyük bir şişe çıkardı. Üzerinde iri, zevksiz harflerle Bulgarca bir etiket vardı. Şişeyi ağır hareketlerle dizine koyup mantarını çıkarmaya uğraştı. Parmakları kabaydı, şişenin üzerinde kayıyordu. Birkaç kez denedi. Mantar sıkışmış olmalıydı. Kuvvetle itti. Baş parmağıyla itti, itti... Projni projnia diye mırıldanarak sonunda açtı. Artık kendi işine dalmış, beni çoktan unutmuştu. Mantarı çantanın üstüne koyduktan sonra avucuyla şişenin ağzını silip yine ağır hareketlerle dudaklarına götürdü. Özenle içmeye başladı.

İgor efendi bir, iki, üç, dört, beş... İgor efendi bilmem kaç kere içti. İçtiği kırmızı bir sıvıydı. Sonra şişeyi dizine koyup mantarını kapattı. İyice kapanıp kapanmadığını kontrol ettikten sonra şişeyi yine yerine koydu.

İgor içti. Demek, o sarhoş bir köylüydü. Belki de köyün en kaba adamıydı. Her gece meyhaneden dönerken gelip geçenlerle kavgaya tutuşur, karısını döver, Anastasya'nın mutluluğuna engel olurdu. Herkes Anastasya'ya "sarhoşun kızı" derdi. İşte Çaviç nişanı bu yüzden bozmuştu.

Vay İgor vay!.. Umduğumu sende bulamadım. Sen sabahın köründe trene yetişmek için evinden çıkmadın. Sen İgor, sarhoş İgor, akşam evde kavga edip karını dövdün. Sebepsiz yere yemeğini yarım bırakıp evin tadını tuzunu kaçırdın. Belki de geçen hafta içki parası bulamadığın için

kümesten Anastasya'nın sevgili horozunu çalıp satmaya götürdün. İçmek için satmak... İçmek için. Öyle değil mi yaşlı İgor, aptal İgor, hayvan İgor.

Bak, gördün mü, bütün düşlerim yıkılıverdi. İgor dedim, yaşlı İgor dedim, köy dedim, şafak dedim, sevgi dedim; oysa sen kaba saba parmaklarınla biçimsiz bir şişe çıkarıp bir, iki, üç, yetmedi dört, beş, altı... bilmem kaç kere içtin. Ne yapacağız şimdi..? Ben karşımda sarhoş bir İgor istemiyorum.

Ne olacak! İgor, bu dünyanın insanı..! Eşek gibi çalış, sonra kafayı çek, yut ne biliyorsan, düşündüklerini yut... Yutmak dünyasının insanıdır İgor.

Vagonun ineni bineni çoğaldı. Uzun koridorda ayak sesleri var. Besbelli, Zagrep'e yaklaşıyoruz.

Diyeceksin ki, neden İgorlar var, Anastasyalar var, benim gibiler var, sayısız anlamsızlıklar içinde yaşayan..?

Ancak ben istesem de istemesem de İgorlar var, İgorların benle ilgisi var, İgorlar ister istemez var. Benim için de başkaları için de İgorlar hep var olacak.

Benim İgor'um, yaşlı, alçakgönüllü İgor'um ya da kaba saba sarhoş İgor'um, öte berisini toplamaya başladı. Sonra ayağa kalkıp çantasını aldı; eğri, buruşuk şapkasını biçimsiz kafasına geçirip bana doğru döndü.

İhtiyar İgor oldukça uzun boyluydu. Alman'a baktı, uyuyordu. Ötekine baktı, o da uyuyordu. Yapacağı pek bir şey yoktu. Yalnızca "hoşça kalın" diyecekti ki, onu da kendi dilinde söyleyeceğinden kimse anlamayacaktı. Bana baktı, ben de ona. Göz göze gelince yine şaşırdım...

İgor eğildi, şapkasını kaldırıp gülümsedi. Gözleri parlak, bakışları zekiydi. Utangaç bir hâli vardı. Oturduğum yerden doğruldum. Bir şeyler söylediyse de anlamadım. Elini uzatınca sıktım. Dönüp kompartımanın kapısını açtı, çıktı. Çıkarken de beni yine selamlamayı unutmadı. Alman'la öbürü İgor'un gidişini göremedi.

Rayların arasına sıkışmış vagonumuzdaki yaşam ağır ağır hızını kaybetti. Öyle bir an geldi ki, her şey hareketsizleşti. Zagrep. Oparlör bu kez başka bir dilde açıklamalar yapmaya başladı. Projnilerle projniaların başka bir dünyasına gelmiştik. Dışarı çıkıp bir sigara yaktım. Dışarıda aceleci bir dünya vardı. Daha yarı karanlıktı. Sağda demir bir köprünün silueti; üzerinde acele eden insan gölgeleri. Gün başlamak üzere...

Bu uçsuz bucaksız kalabalıkta İgor'u aramak istedim. İgor'u, sarhoş İgor'u, aile babası İgor'u, iyi insan İgor'u. Bulamadım...

Bu kalabalıkta binlerce İgor var. İgorlar... İgorlar... Artık başka bir İgor bulmak gerek...

Vagona döndüm.

Az sonra hareket ettik. Kulak kabarttım, oparlör kaba, kalın bir sesle bir şeyler anlatıyordu.

İgor gitti. Artık yalnızım. Vagona başka bir İgor girer diye bekledim. Hiçbir şey olmadı. Kapı açılmadı. Almanla öbür yolcu hâlâ uyuyordu. Tren şimdi daha hızlı yol alıyordu. Sebepsiz, boşa bir bekleyişti bu.

Başka bir İgor gelmedi.

1959, *San*

Babil'den sonra yaşayacağız

Merhaba. Ben uzun boylu denizci. Tanıdığınız uzun boylu denizci. Doğuştan Hint-Avrupalı, Ari veya Sami ırklarına mensubum. Sarışınım, beyazım, Habeşim, zenciyim. Grönland, Kap, Adisababa, Bombay, Sulukule, Sidney, Leningrad, New York, Kanada veya Nagazaki'de doğdum. Adım Petrof, Ferdinand, Hans, Mişel, Fernando, Sotiri, Haçadur veya Mehmet. On altı, yirmi yedi, otuz beş veya altmış yedi yaşındayım. Doğmuş olmam yeterli. Mutlaka bana rastlamışsınızdır. Ben geceleri ıslık çalarak sokakları dolaşan adamım. Bar önlerinde kavga eden, bir kadın yüzünden ceza evine tıkılan, konferanslarda uyuklayan,

seçim günleri sizin gibi oy kullanan, atom bombasını bulan, verem veya kansere çare bulan kişiyim. Üstelik bütün bunları geceleri ıslık çalarak çıplak rıhtımlarda tembel adımlarla sürttüğüm sıralarda yapıyorum. Yarın oldukça önemli bir ameliyatım var. Ertesi gün, karar verdim, karımı öldüreceğim. Perşembe günü başbakanla ve cumhurbaşkanıyla görüşeceğim; anlaşabilirsek bir savaş ültimatomu imzalayacağız. Nedenini sormayın, o bir devlet sırrı. Karar verdik, cumartesi günü nişanlımla Gülhane'deki akvaryumu görmeye gideceğiz. Pazar günü de jet uçağı yarışına katılacağım. Az önce meteoroloji istasyonundan söylediler, yarın Londra'da hava güzel, görüş açık olacakmış. Acaba Madagaskar'da nasıl olacak? Pazartesi saat dokuzda yine daireye gitmek zorunda olmam ne kötü.

Belki de bir gün bir lokantada karşılıklı yemek yemişizdir. Belki yolda sigaralarımızı yakmak için karşılıklı ateş uzatmışızdır. Kim bilir kaç kez dilekçenizi geri çevirmiş, odamdan kovmuşumdur sizi... Anımsarsınız her hâlde, 1947 seçimlerinde başbakan seçilmiştim. Ama bir kez daha anımsatmak isterim ki, ben o tanıdığınız uzun boylu denizciyim. Bugün denizciyim, yarın tüccar, ertesi gün katil. Her gördüğünüze inanmayın, güvenmeyin. Bir gün İskenderiye'de bir genel evden birlikte çıkmıştık. Siz bir Çinliyle, ben bir Meksikalıyla ya da Güney Afrikalıyla birlikte olmuştuk. Ama sonuçta ikimiz birlikte çıktık o kapıdan. Boşuna yadsımaya kalkmayın, emin olun, yarın başka bir kapıyı çalacağız birlikte.

Şu an New York'tan Londra'ya doğru bir uçak yola çıktı. Ben o uçağın kaptanıyım. Yanımdaki ikinci kaptan. Can sıkıntısından olacak, deminden beri konuşuyor. Az sonra her şeyi ona bırakıp bagaj bölmesine geçeceğim. Hostesle çoğu kez orada buluşuruz. Fena mal değil. Geçen gün dudaklarını boyarken ansızın memelerini tuttum. Hiçbir şey demedi. Yolculardan biri zili çalmasaydı, etli dudaklarından o kadar çabuk ayrılmak zorunda kalmayacak-

tım. Ertesi gün Birleşmiş Milletler'in son oturumunda söz alıp oldukça uzun bir konuşma yaptım. Konuşmayı uzatmış ya da anlamsız şeyler söylemiş olmalıyım ki, "Vaktin doldu" dediler; ben de yerime döndüm. Geçen gün attan düştüm, kolum kırıldı. Karar verdim, yarın bir iş bulmak için gazete ilanlarına bakacağım. Dün de, başka bir kentte, bana ait olan ve büyük miktarda petrol bulunduğunu söyledikleri bir yeri yetmişdokuz milyon karşılığında sattım. Ne olur, bana beş kuruş verin, açım, sıcak bir simit alacağım. Sarışınlardan hoşlanmam, randevuya gitmeyeceğim. Inanın bana, ben uzun boylu denizciyim, sonunda döndüm. Bu gece yine ıslık çalarak karanlık sokaklarda dolaşacağım. Kim bilir kaç kişi tatlı uykularından uyandırdığım için öfkelenip küfredecek. Duysam da duymasam da hiç önemi yok benim için. Ben uzun boylu denizci, bir sigara yakacağım ve gecenin saat ikisinden sonra hafif sisten, yağmurdan parlayan parke taşları üzerinden gürültü çıkararak geçen bar orospularının zayıf bacaklarına bakacağım. Onlar da, ben de çıplak taşlarda yürüyeceğiz. Onlar bir köşe başında duracak, ben de. Pazarlık yapacağım. Ama inanın, gitmeye niyetim yok. Bu bir tür alışkanlık. O veya onlar ısrar edecek, ben hayır diyeceğim. Param yok, can sıkıntısından seninle pazarlık ediyorum diyeceğim. Küfredip gidecek. Ben bir sigara daha yakıp barlardan dönen yorgun kadınların zayıf bacaklarını seyredeceğim.

Acaba kaç kişi bu zevkin değerini bilir? Acaba kaç kişi gece yarısından sonra karanlık bir sokağın derinliklerinden gelen ritmik topuk vuruşlarıyla ağlamaklı olur? Bu topuk sesleri sizin tanıdıklarınızındır, kızınızındır, dünyada bir böcek gibi yaşayıp sonra yok olmaya aday birinindir. İçim buruşuk bir kâğıt misali ezilmekte. Sert bir ayakkabı altında ezilen, sonra öğle güneşinde kuruyup toza dönüşen bir böcek gibi, omuzlarıma bir ağırlık çökmekte.

Bugün Nagazaki'den bir mektup aldım. Ken Yi İç'ten. Sevindim, çünkü atom bombasının yol açtığı yaraların iyi

leştiğini yazıyordu. Ken Yi İç kötü bir çocuk değildir. Son Dünya Savaşı'nda karşı saflarda savaşmıştık.

Sinemada yanıma genç bir kız oturdu. Kız ya da kadın. Tanımıyorum, tanımaya gerek de duymuyorum. O da beni tanımıyor, tanımaya gerek de duymuyor. Karanlıktı. Beyaz perdenin üstündeki siyah şapkalı adam sarışın kadına dört el ateş etti, kadın yere düştü. Kızın bedeni meğer oldukça sıcak ve cezbediciymiş. Işıklar yanarsa -bu memleketin alışkanlığı- rezil olacağız. Arkadaşımın biri buna benzer bir olay anlatmıştı. THE END. Kız çirkinmiş...

İnan olsun, bu devirde hiç kimsenin kafasında kötülük yok. Örneğin ben, uzun boylu denizci, bugüne kadar yaptıklarımın hiçbirinden pişman değilim. Bugüne kadar isteklerimi yerine getirdim, bundan sonra da getireceğim. Canları istiyorsa dünyada yaşayan herkes bana darılsın. Ben yine de onların acılarına ortak olacağım. Herkes dilediği gibi yaşasın. Bunda ne kötülük var ki..? Dünya aynı gün batacak. Ben yasalara uymuş ya da uymamışım, sen idamlık beyaz entarinle sehpanın sacayakları ortasında üç saat hareketsiz kalmışsın, ne olacak? Olacak olan, her zaman aynıdır. Önemli olan iki kutbun uzlaşması mıdır? Diyelim ki anlaştılar, bana ne? Diyelim ki anlaşamadılar, yine bana ne? Ben denizciyim. Bugün bu gemiyle, yarın öbür gemiyle, başka bir gün daha başka bir gemiyle denize açılacağım. Benim dünyam sonsuzluklardadır. Fırtına güçlü olur da batarsak, balıklar şölen yapar. Savaşta bir tepenin eteğinde, doyumsuz doğanın taze ışıkları altında sıcak, katı bir mermiyle öteki dünyaya göç edersem de solucanlar ziyafet çeker. Sonuç aynı olduktan sonra, ben uzun boylu denizci, günümü gün etmekten başka bir şey düşünmemeliyim.

Bu gece dikkat edin, biri ıslık çalarak kapınızın önünden geçecektir. O kişi ben olacağım...

1955, *San*

Pazarlık

Adam köşeyi döndükten sonra birden durup karşıya baktı. Karşıda çift pencereli, eski, taş bir bina vardı. Duvarın boyaları, yer yer de sıvaları dökülmüştü. Bu soğuk görüntüsüyle evin camları, kayalara tünemiş bir dizi baykuşun hareketsiz gözlerini andırıyordu. Binanın kapısı yandaydı. Semtin yolları iri, yassı döşeme taşlarından yapılmıştı. Baykuş gözlerini andıran camlardan günün her saatinde rengarenk iç çamaşırları, yeni yıkanmış örtüler, çarşaflar asılı olurdu. Çıplak ayaklı sokak çocukları gelip geçen yabancıların üzerine atlar, onlardan para, kibrit, Amerikan sigarası veya başka bir şey isterdi. İstemek artık alışkanlık

olmuştu. Karşılarındaki kim olursa olsun, bu çocuklar tarafından dalga geçilmeye adaydı.

Adam bir kez daha binaya baktı, gidip kapıyı çaldı. Zil bir ipin ucuna bağlanmış küçük bir çıngıraktı. Adam ipi bir kez daha çekti, zil birkaç kez daha çınladı. O sırada köşede oynamakta olan piç kurularından birkaçı adamın arkasına gelip durdu. Adam yine ipi çekti, zil birkaç kez daha çınladı. Piç kuruları bıyık altından gülümseyerek ona baktılar. Derken içlerinden biri yüksek sesle gülmeye başladı. Onu öbürleri izledi. Adam elinde olmadan dönüp onlara baktı. Kıkırdayıp duruyorlardı. Adam küfretti, bir tekmeyle onları çevresinden kovmak istediyse de sonra vazgeçti. Sonuçta kendisi bir yabancıydı. Çocuklardan biri gülmekten karnını tutmuş, yere oturmuştu. Adam bunu görünce büsbütün öfkelendi. Ama çocuk hayasızca ona bakarak,

"Hey bayım, bana bir sigara versene" dedi.

Adam yanıt vermedi. Bunun üzerine çocuk dil değiştirdi. Adam yine yanıt vermedi. Piç kurusu birkaç değişik dilde aynı cümleyi yineledi. Ötekiler olanlara bakıp gülüyorlardı.

Bu kez dördü birden sigara istemeye koyuldular.

"Mister, mister, smoke... smoke..."

Adam bir daha, ama bu kez oldukça kuvvetle ipi çekti. Zil daha da kuvvetli vuruşlarla çınladı ve durdu. Adam başını kaldırarak tek düze pencerelere bir daha baktı. Çocuklar sustu, sessizce pencerelere baktılar. Zilin sesi tekrar tekrar duyuldu. Sonunda üst pencerelerden birinden bir gürültü geldi. Şişman bir kadının sarı boyalı başı gözüktü. Yarı beline kadar pencereden sarkarak,

"Anladık artık, yeter! Görmüyor musun, burda değil. Gece yarısına kadar senin zilini mi dinleyeceğiz!" dedi.

Adam tam yanıt vermeye hazırlanıyordu ki, binanın başka bir penceresinden şişman, pazılı, yarı çıplak, kel kafalı bir adam göründü; kaba bir sesle,

"Git burdan Allah aşkına be adam, uyuyacağız, öğlen oldu!" diye bağırdı. "Daha yeni geldik uyumaya!"

"Ben, bayan..."

Denizciye benzeyen şişman adam lâfını ağzına tıkadı:

"Şimdi sana da, bayanına da... Başıma bela açma, defol bakalım!"

"Bu kadar kızdıracak bir şey yapmadım."

"Köşede başkaları var, oraya git. Hepsi bir. Bas git!"

Bunu söyledikten sonra öfkelenerek içeri girdi, pencereyi kapattı. Kadın da içeri girmişti. Piç kuruları olan biteni seyrediyordu. Adam bir kez daha binaya, bu acayip insanlarla dolu binaya baktı. Bir kez daha çıngırağın ipine göz attı. Sonra avucunda tuttuğu kâğıt parçasını okudu.

Orada bir adres yazılıydı. Birisi vermişti. Bir sokak adı, bir numara ve bir kadın adı. Fena değilmiş. Öyle demişlerdi ona.

Kağıdı buruşturup yere attı. Çocuklar onun bu hareketini göstermek için birbirlerini dirsekle dürttüler. İçlerinden biri köşedeki büyük taşın üzerine oturdu, adamın adımlarına uydurarak Chopin'in cenaze marşını ıslıkla çalmaya başladı. Adam kötü kötü baktı onlara, sonra gelip ıslık çalan piç kurusunun yanında durdu. Şimdi göz gözeydiler.

"Şimdi bize sigara verecek misin, bayım?"

Adam düşündükten sonra,"Hayır" dedi.

"Öyleyse hiçbir şey yapamadan döneceksin.

Adam hayretle çocuklara baktı. Çocuklar hep bir ağızdan gülmeye başladılar. Şimdi ılık bir rüzgâr esmekteydi. Adam birkaç adım attı. Terlemişti. Mendilini çıkarıp boynunu sildi. Yassı taşlarla döşeli bu sokakların hemen her penceresinden sarkan iç çamaşırları rüzgârda sallanıyordu. Adam merdivenlerle yükselen bir sokağın başında durdu. Birkaç evin kapısı önünde küçük iskemlelere oturmuş kadınlar, erkekler vardı. Birkaç metre ötede çocuklar bir

oyun tutturmuştu. Daha ilerde, başka bir kapının önünde ihtiyar bir kadın bir kapta çamaşır yıkıyordu. Ağızlarında sigara, birkaç kişi merdivenlerden iniyordu. Piç kuruları adamı buraya kadar izlemişlerdi. İçlerinden biri,

"Bunlardan iş çıkmaz" dedi. "Bugün cumartesi, kocaları gelmiştir."

Adam onlara kulak asmadı.

Başka bir çocuk: "Sigara verirsen seni bir yere götürürüz" dedi.

Bir evin önünde genç bir kadın, ayakta durmuş, bacaklarını kaşıyordu. Adam onun bacaklarına baktı, elbisesinin etekleri biraz sıyrılmıştı. Bacakları bembeyazdı. Aklından kötü şeyler geçmeye başlamıştı. Tam o sırada, beş yaşlarında bir oğlan kapıdan çıkıp kadının yanına geldi. Elinde bir oturak vardı.

"Anne! Anne!..

Kadın eteklerini kapatıp bir şeyler mırıldandı, sonra çocuğun pantolonunu çıkarıp oturağa oturttu. Çocuk kıpırdamadan anasının gözlerine bakıyordu. Kadın bir şeyler mırıldandıktan sonra çocuğun karşısına çömelip fısıldadı:

"Çiş... çişş..."

Adam baktı. Kadının beyaz bacakları şimdi daha da açılmıştı. Fena da değillerdi. Bir sigara çıkarıp yaktı. Çocuklar onun arkasındaki duvara yaslandılar.

Biri dirseğiyle öbürünü dürterek, "Nasıl?" dedi.

"Bu mu?"

"Evet."

"Kulak asma, daha neler var."

"Adama bak, adama."

"Ötekine götürürsek, işi zor."

"Bırak, bundan iş çıkmaz, bir sigara bile vermedi.

"Ben adamı gözünden tanırım."

Kadın ayağa kalktı. Çocuklar rahatlamıştı. Adam sigarasından bir nefes daha çekti. Birden geri dönüp çocuklara baktı, sonra kaçar gibi hızlı adımlarla uzaklaştı.

Gün batmak üzereydi. Daracık, yassı döşeme taşlarıyla yılan gibi uzanan sokakların görünümü değişmişti şimdi. Çamaşırları taşıyan iplerle tahta sopalar boşalmıştı... Kapılardaki sandalyeler içeri alınmıştı. Orada oturan yoktu artık. Adam sadece, o da bir iki yerde, cılız kedilere rastladı; miyavlayarak ayaklarının altından geçip gittiler.

Adam şimdi yine aynı yere gelmişti. Çevresine baktı. Piç kuruları orada değildi. Adam kararsızdı. İşte çıngırak birkaç metre ötesindeydi, uzansa tutabilecekti. Gözlerini binanın baykuş gözüne benzeyen pencerelerine çevirdi. Hiç hareket yoktu. Ancak bu bir şey demek değildi. Saçları sarıya boyalı kadın her hâlde şu pencerenin arkasında oturuyordu. Ya öteki, denizci? Birinci katın sağındaki şu odada. Adam yine çıngırağa baktı. Çıngırak uçacak değildi ya. Böyle düşününce rahat bir soluk aldı.

"Benim gibi binlerce adam gelip geçmiştir bu sokaklardan" diye düşündü. "Şu duvarlara, pencerelere bak! Çok şey bilen yarı bilginlere benziyorlar. Az önce şu duvarın dibinde oturan o kalabalık nereye gitti? Nerede işeyen piç kuruları, eteklerin altında gizlenen o bembeyaz bacaklar? Hiç de fena değillerdi doğrusu... Yanında çocuk olmasaydı işimi uydururdum besbelli. Ne derdim..? Çok basit... Kadının yanına gidip bir şey söylerdim. Ne söylerdim? Bir şey söylerdim işte. Örneğin... evet, örneğin... bana verilmiş adresi sorardım ona. Gördün mü, bunu iyi düşündüm. Elbet anlardı. Ona yaklaşıp konuşma isteğimin nedenini anlardı, kuşkusuz. Ne yapardı, peki..? Hiçbir şey. Anlar ve sırıtırdı. Ben de sırıtırdım. Evet, böylece her şey kendiliğinden çözülürdü. Bana o adresi veren adamın anasını satayım!"

Sigara paketini çıkarıp bir sigara yaktı.

Ne var ki şu duvarlar kadar katı, kaba bir gerçek karşı

sındaydı. "Of, çocuğun dediği doğru çıktı, eli boş döneceğim" diye düşündü.

Sigarayı yere atıp söndürdü, gidip az ötedeki düz bir taşın üzerine oturdu.

Karşısında çıplak, sıvaları dökülmüş bir duvar vardı. Yukarı baktı, kapkara pencereler gördü.

Kim bilir şu anda duvarların arkasında neler oluyordu. Kendisine çıkışan gemiciyi düşündü. Şimdi karısını ya da sevgilisini yatağın bir ucuna yatırmış olmalıydı. Muhtemelen şişman bir kadındı. Belki elbisesinin düğmeleri çözülmüş, iri göğsü ortaya çıkmıştı. Öpüşüyorlardı her hâlde. Acaba öteki, üst kattaki sarı saçlı kadın ne yapıyordu şimdi? Ne yapacaktı ki? Belki kocasını bekliyordu. Ama kadın hiç de evliye benzemiyordu. O kadını karı olarak almaya kim cesaret ederdi! Baksana, bir şeye benzemek için saçlarını sarıya boyatmıştı! Belki de alt kattaki denizci onunla işi pişirmişti. Zaten suratından belliydi. Denizcinin bu karıyla işi olmalıydı. Kadın konuşurken o da söze karışmamış mıydı? Ne olacak, buralarda oturanlardan başka ne beklenir ki?

Adam bir sigara yakıp derin derin içine çektikten sonra karşısında yükselen biçimsiz duvarı seyretmeye koyuldu.

"Bana ne bütün bunlardan? Üstte bir kadın, altta bir denizci. Allah bilir ikisi de iğrenç tipler... "

Daha sigarasını bitirmediği hâlde öfkeyle yere atıp ayağa kalktı. Acele birkaç adım atarak aradığı evin önüne geldi. İşte çıngırağın halkası oradaydı.

"Şimdi zili var gücümle çalacağım, işleri yarım kalacak. Yukarıdaki sarı karı şişman ama, denizci de ondan iyisine layık değil. Ya adam yukarı çıkmıştır ya da kadın aşağı inmiştir. Adamın suratından belliydi. Şimdi işi pişirmek üzeredirler. Zili çalarsam her şey altüst olacak..."

"Şimdi koyun koyuna olmalılar. Biri aynı şeyi bana yapsa, zili çalsa ne yaparım? Ne yapacağım, basarım

küfrü! Evet, küfrederim, haklı olarak küfrederim. Hatta punduna getirirsem bir de tokat aşkederim o utanmazın suratına. Ama ben hiçbir zaman bir yabancıyı haksız yere mahallemden kovmamışımdır... Ah şu zil..."

Adam bu kez kendinden emin, parmağını halkaya uzattı. O sırada bir çocuk sesi duyuldu:

"Hey bayım, hey bayım!"

Adam arkaya döndü.

Bu semtin çocuklarından biri olmalıydı. Dikkatle baktı. Evet, bu, öğleyin kendisiyle alay edenlerden biriydi. Çocuk yaklaşıp,

"Bayım, o zili boşuna çalma" dedi.

Adam önce onunla ilgilenmek istemedi, ancak çocuk şimdi alaylı konuşmuyordu.

"Boş yere çalma, bayım."

"Neyi çalmayayım?"

"Zili."

"Zili çalacağımı nereden anladın ki?"

"Kolunu uzattın.

"Uzattım, ne olmuş?"

"Bir şey olmaz, ama boş yere zaman kaybedersin."

"Zili çalmanın yararı yok" diye düşündü adam. "Çocuğun bir bildiği var anlaşılan."

Çocukla birlikte yassı döşeme taşlarıyla döşenmiş sokakta yürümeye başladı.

"İnan ki, hepsinden iyidir" dedi çocuk.

"Kaç yaşında?"

"Daha çok genç."

"Kaç yaşında?"

"On yedi."

"On yedi mi?"

"Evet."

"Fena olmaz" diye düşündü adam: "Ama gençler deneyimsiz olur."

"Bu senin bildiklerinden değil. Nerelisin?"

"Sana ne?"

"Belli ki çok şey görmüş değilsin."

"Yeri nerede?"

Çocuğun yüzü güldü: "Anlaştık değil mi?"

"Ne konuda?"

"Birlikte iş yapma konusunda.

"Tamam, dedik ya.

"Öyleyse dört paket Amerikan sigarası vereceksin."

"Neden dört paket?"

"Hesap öyle."

"Yanımda dört paket yok.

"Kaç tane var?"

"İki."

"Başka neyin var?"

"Hiçbir şeyim yok."

"Para ver."

"Ona ne kadar vereceğim?"

"Onunla konuşursun."

"İki paket neyine yetmiyor?"

"Şunu da ver." Adamın elindeki anahtar zincirini işaret ediyordu.

Adam: "Bu olmaz" dedi.

Çocuk ona bakıp başını salladı. "İki paket sigara için seninle iş yapmam."

"Ne yapalım?"

"Sen bilirsin... Kızı görseydin, pantolonunu bile verirdin

"On yedi yaşında bir kız ne bilir ki?"

"Şimdiye kadar hiç kimse şikayetçi olmadı.

Adam ucundaki anahtarları çıkarıp zinciri çocuğa verdi.

Başka bir köşede durdular. Zaten semtin bütün sokakları ve binaları birbirine benziyordu. Adam çocuğa bakarak,

"Geldik mi?" diye sordu.

"Evet.

"Bu ev mi?"

"Evet."

Bu sokağın evleri de baykuş gözlerine benzer kara pencereleriyle, geçenlere aynı ilgisizlikle, "Yalnızlık, yalnızlık, yalnızlık!.." diye haykırıyordu.

Adam eve baktı. Birinci katın sol penceresinden başka yerde ışık yoktu. Çocuğa dönerek,

"İyi tanıyor musun?" diye sordu.

"Tabii."

"Ben burada beklerim."

"Neden?"

"Git konuş."

"Sen gel hele, böyle şeylere gerek yok."

Adam duraksayarak çocuğa baktı. Çocuk oralı değildi. Evin karanlık aralığında kayboldu. Adam bir zil sesi duydu. Sonra ses yinelendi, sonra bir sessizlik... Çocuk kapının karanlık yarığından dışarı çıktı, adama baktı, adam da ona. Derken çocuk bir el işaretiyle, "dur, bekle" dedi. O sırada ışık yanan pencereden bir baş göründü: "Hey! Neredesin?"

"Buradayım, aç."

"Geç kaldın."

"Öyle oldu.

Pencereden çocukla konuşan adam yabancıya baktı, o

da ona. Ancak bir şey söyleyemedi. Böyle şeyleri sevmezdi ama olan olmuştu bir kez.

"Dur açayım" dedi ve pencerenin yarı karanlığında kayboldu.

Yine sessizlik oldu. Adam çevresine bakındı, emin olduktan sonra rahat bir soluk aldı. Sonunda iş olmuştu. On yedi, yirmi, yirmi iki... Hepsi de birdi. Satın alacak değildi ya. "Bak şu piç kurusuna, iki karış boyuyla ne işlerin altından kalkıyor" diye düşündü. "Bizim yaşımızda olsa neler çevirir kim bilir..?"

Artık durumundan memnundu. İşeyen çocuğun anasını anımsadı birden. O karı hiç de fena değildi. Kaç yaşındaydı? Eh, yirmi dört, yirmi beş...

Kapı gıcırdadı, karanlık yarığın bir bölümü hafifçe aydınlandı. Biraz önce pencerede gördüğü adam yolu gösterip kayboldu.

Çocuk ona dönerek, "Gel" dedi.

Adam çocuğa yaklaşarak, "Bu adam kim?" diye sordu.

"Ne olacak?"

"Kocası mı?"

"Sana ne?"

"Peki kim öyleyse?"

"Babam."

"Ne?"

"Babam."

İçerisi karanlık denecek kadar az aydınlatılmıştı. Karşıda tahta merdivenler vardı. Çamaşır asmak için sofaya duvardan duvara paralel ipler gerilmişti. Başka bir kapıdan girdiler.

Burası daha aydınlıktı. Besbelli oturma odasıydı. Ortada bir yemek masası vardı; çevresinde de bir kadın, bir genç kız, iki de sandalye. Pencereden konuşan adam ge-

lenlere dönerek, "Özür dileriz, beyim, yemekteydik" dedi.

Adam utandı."Zararı yok. Yemek saatinde rahatsız ettiğim için özür dilerim."

"Ne olacak, bizim ufaklığın yapacağı iş bu kadar olur." Sonra ekledi: "Buyurmaz mısınız?"

"Hayır, teşekkür ederim.

"Ama şundan bir yudum içseydiniz."

Bunu söyledikten sonra masanın ortasındaki içki şişesini alıp bir bardak doldurdu.

"Buyrun, Cinzano.

"Rahatsız olmayın.

"Rica ederim."

Bir sessizlik oldu. Çocuk da masaya oturmuştu. Ötekiler yemek yerken baba çocuğu uyardı: "Duanı et de öyle başla yemeğe."

Çocuk yemeklere baktı, sonra ellerini bitiştirip başını eğerek dua etti.

Adam bardaktan bir yudum aldıktan sonra çevresini incelemeye başladı. Odadaki her şey kullanılmaktan aşınmıştı. Döşemelerden kocaman çiviler çıkmıştı. Odanın yarısı ıvır zıvırla doluydu. Duvarlara çiviler çakılmış, üzerlerine pantolonlar, kağıda sarılı kadın elbiseleri asılmıştı. Ötede dini resimler vardı. Adam ister istemez bunlara bakmak zorunda kaldı. Sonunda ev sahibi söze başladı:

"Sizi böyle karşılamamız kötü oldu. Ama sonuçta bir şey değişmeyecek. Size ailemi tanıtayım."

Bunu söyledikten sonra adlarını söyleyerek karısını, kızını, oğlunu ona tanıştırdı. Kendisini tanıtmayı da ihmal etmedi.

Karşıdaki kumral kadın karısıymış. Kadın şimdi tabakları topluyordu. Onun yanında oturansa kızıydı. Gerçekten de on yedi yaşında ya var, ya yoktu. Annesine yardım ediyordu. Okuyormuş, kışın başını kitaplardan kaldırmazmış.

Öteki, yani kendisini buraya getiren çocuksa geçen yıl ilkokulu bitirmiş. Aklı fikri araba kullanmaktaymış ama babası bu yıl yine okula kaydettirmiş onu.

Kadınla kız tabakları, çatalları toplayıp mutfağa yollandılar. Adam da ayağa kalktı, oğluna, "Git, onlara yardım et" dedi.

Çocuk denileni yaptı, ikisi yalnız kalmışlardı şimdi.

Kızın babası, "Daha çok genç" dedi. "On yedi yaşında. İnan, herkese vermem ama sen soframızda bulundun. Neredeyse gelir." Sonra, adamın gözlerinin içine bakarak, "Bir sigara ver bakayım" dedi.

Adam bir sigara çıkarıp ona uzattı.

"Ben pazarlıktan hiç hoşlanmam. Kızı gördün, işte şu da oda. Ben sinemaya giderim, karım da komşuya. Oğlum da kapıda kedilerle oynar." Karısına dönüp bağırdı: "Hey! Gel de biraz yola koy şu odayı!" Sonra adama yine, "Pazarlıktan hoşlanmam," dedi.

Adam cüzdanını çıkarıp istenen parayı verdi. Kadın içeri gelip yatağın üzerindekileri topladı, yastıkları düzeltti, sonra çıkıp gitti.

Adam, kızına,"Ben sinemaya gidiyorum" dedi. "Ufaklık aşağıda oturacak haberin olsun."

Kız içeriden, "Tamam," diye yanıtladı.

Baba, çocuğun elinden tutup kapıya doğru yürürken, adama: "Dikkat et, ışıkları söndürmeyi unutma" dedi, "Yoksa bütün mahalleli sizi seyreder."

Adam kafasını salladı. Çocukla babası dışarı çıktı. On yedi yaşındaki kız odaya girip ışığı söndürdü.

Artık odada yalnızdılar.

1956, *San*
1957, *Hamaynabadger...*

Yirmi dokuz numaralı oda

Adam otelcinin suratına bakarak, "Mektup?" dedi. Bunu söylerken ister istemez odasına ait mektup kutusuna göz attı. O arada otelci de aynı şeyi yapıp ona dönerek, "Hayır, yok" dedi. Adam ağır adımlarla geri dönüp bu kez sağdaki kutuların önünde durdu.

Kutularda odaların anahtarları duruyordu. Birini aldı. Anahtarın ucuna, alışılageldiği gibi, tahta bir topuz takılmıştı. Topuzu avucunda birkaç kez çevirdi; ister istemez dibindeki sayıya baktı: yirmi dokuz. Sonra aynı ağır adımlarla otelin basamaklarını çıkmaya başladı.

Merdiven karanlıktı. Düğmeye dokunup ışığı yakmayı

düşünmedi. Gecenin yarı karanlığı kurşuni bir parlaklık veriyordu merdivenlere. Anahtarı avucunda salladı. Bu, yirmi dokuz numaralı odanın, kendi odasının anahtarıydı...

Oda kapısının tam karşısında, tavana kadar yükselen bir pencere vardı. İki yana açılıyordu. Kalın perdeleri toz içindeydi. Sağda banyo kapısı, ayna ve lavabo asıl mekândan eğreti bir biçimde ayrılmıştı. Genellikle her otel odasında olduğu gibi, ortada bir masa, üzerinde naylondan yapma çiçekler, duvar dibinde bir yatak vardı.

Yatak büyüktü, iki kişilikti. Adam odanın ışığını açmadan kapıyı kapatıp pencerenin önüne geldi. Yüz kez, hatta milyon kez bu pencerenin önüne gelmişti. Hep aynı şeyler; bildik pencereler, tanıdık duvarlar.

Burası ikinci kattı, yirmi dokuz numaralı odanın katı. Adam pencereden sokağa baktı. Büyük kentin arka sokaklarından biriydi. Büyük caddeye paraleldi. Bu asfalt sokak Jacob sokağıydı. Ötede, kavşakta Bonaparte sokağı, başka sokaklar, başka oteller, başka duvarlar, başka pencereler, başka kapılar...

Adam soldaki şifoniyerin çekmecesini açtı. Bir ekmek vardı. Ağır hareketlerle ekmeği çekmeceden çıkarıp masanın üstüne koydu. Bu ülkeye özgü uzun bir ekmekti. Çakısıyla ekmeği üçe böldü, parçaları birbirinden ayırıp birini aldı, öbür iki parçayı yerine koyup çekmeceyi kapattı.

Dışarıdaki ışık odayı yarı aydınlatıyordu. Adam sandalyeyi alıp ters koydu, kendi de ters oturdu. Şimdi yüksek pencereden karşı binaların pencerelerini seyrediyordu. Bu kent, başka bir kent, kentler... Neresi olursa olsun. İster bu oda olsun, isterse başka oda. Her odada insan ekmek kemirebilir, yeter ki aç olmayagörsün. Adam elindeki ekmeğe baktı. İki dilim daha vardı. İlgisizce yabancı duvarlara, komşu binalara bakarak elindeki ekmeği yemeye koyuldu.

Köşedeki metronun merdivenlerinden aceleyle çıkan bir kalabalık trafiğe karıştı.

Akşam çoktan geçmişti. Büyük kentin gecesi bir başka karaydı. Ancak bu kara, elektrik ışığıyla cilâlanmıştı. Kırmızı, yeşil, sarı ışıklar, arabalar, otobüsler... Ve bunların gerisinde gecenin karanlığında yükselen binalar, binalar...

Bir kırmızı yandı, bir sarı, sonra yeşil. Adam kalabalığa karışıp hızlı hızlı karşı kaldırıma geçti. Burada bir *café* vardı. Tanıdık bir *café*ydi. Oturdu. Tanıdık yüz aradı ama yoktu. Masaların tümü doluydu. Bir sigara yaktı. Bir şey yapmış olmak için bilinçsizce yapmıştı bunu. Böylece bir tanıdık bulabilmek için zaman kazanırdı belki... Ama hiç tanıdık yoktu. Oturanlar birbirleriyle tartışıyordu. Sadece birkaçı yalnızdı, onlar da gazete okuyorlardı. Adam ağır adımlarla *café*yi geçip metroya doğru yollandı.

Köşedeki kilise bahçesinin demir parmaklıkları önünde durdu. Yakasını kaldırdı. Yapacak bir şey yoktu. Elini cebine attı. Cebinde mendil, birkaç tane de bozuk para vardı. Metro biletleri. Biletleri çıkarıp saydı: Bir, iki... Yo, yo, bir tane. İki kez metroya binmek için. Sonra paraları çıkardı: yirmi, yirmi beş, otuz, işte kırk, elli... sonuçta elli iki frank. Topu topu elli iki frank. Sonrası..? Sonrası yok. Yalnızca bir metro bileti, elli iki frank, ayakkabı, eski bir pardösü ve elbise...

Metronun merdivenlerinden yine bir kalabalık çıkıp caddedeki kalabalığa karıştı.

Elli iki frank, bir metro bileti, ayakkabı, şapka, eski bir pardösü ve elbise..

Adam kararsızdı. Yine metrodan bir kalabalık çıktı; hepsinin işi aceleydi. Yukarı baktı, elektrik direğindeki ilanı okudu: Galerie La Hune, Çinli ressam Ko Ti Şan'ın sergisi. Sürekli bu ilanı okudu. Baktı veya okudu. İkisi arasında fark yoktu. Baktı ve görmedi. Bunda da bir fark yoktu. Bu ilanın gerisi kara geceydi. Çok uzaklarda ise karanlığı delen apartman dairelerinin ışıklı pencereleri, pencereler...

Çinli ressam, başka bir yerde Venezuelalı bir ressam, Japon dansçı, Patagonyalı yazar, Afrikalı tamtamcı...

Adam gözlerini öteye çevirdi. Metrodan yine bir kalabalık çıktı.

"Gel gidelim."

"Nereye?"

"Neresi olursa."

"Ama bizi beklerler."

"Beklerler mi?"

"Tabii."

"Sen öyle san."

"Öyleyse?"

"Herkes kendi başının çaresine bakar."

"Yani?"

"Gel."

"Nereye?"

Kız, oğlanın kolundan kuvvetlice çekerek: "Ne istersen yaparız bu gece" dedi.

Tartışarak metronun merdiveninden inmeye başladılar.

Çinli ressam Ko Ti Şan.

Ko Ti Şan işte metroya biniyor. Metroyla Paris'ten Venezuela'ya gidecek. Orada Venezuelalı ressamı görecek. Birlikte denize girecekler. Japon tiyatrocu Çi Ki Lu "kabuki" oynayacak. Amerikalı Joe Peterson alkışlayacak. Kız gel diyecek, oğlan anlamayacak, sonra metroya binecekler. Ay, bu çifti gizlemek için kim bilir hangi bankın üstüne bir gölge bırakmak isteyecek...

Merdivenden kumral bir kadın çıktı. Adam hâlâ Çinli ressam Ko Ti Şan'ın ilanına bakmaktaydı. Kadın ona yakın durdu. Adam ona baktı. Kadın elindeki çantayı açıp bir şey aradı. Sağa sola baktı, sonra gözlerini adama çevirdi. Adamın elindeki sigara ucuna kadar bitmişti. Yere attı.

Sigara metro merdiveninden aşağı, tam kadının ayağının dibine düştü. Adam kadının bacaklarına baktı. Bacakları çok güzeldi. Gözlerini yukarı doğru kaydırdı. Beli de güzel, inceydi. Göğüsleri dolgundu, insana pek çok şey düşündürebilirdi. Sonra kalın dudakları, boynu, kulakları, burnu, saçları...

Göz göze geldiler. Bu kumral simanın ardında karanlığa tırmanmaya çalışan binalar, binaların yüzünü süsleyen pencereler, pencereler...

Adam ayağıyla yerdeki sigarayı söndürdükten sonra kadının kulağına: "Çinli ressama git, Ko Ti Şan'a. Az önce metroyla Paris'ten Venezuela'ya doğru yola çıktı" dedi. Elektrik direğindeki ilanı gösterdikten sonra hızlı hızlı merdivenleri inip metroya girdi.

Kadın birkaç dakika Çinli ressamın ilanını seyretti. Ancak hiçbir şey anlamadı ve yürüyüp gitti.

Bir bileti kaldı. O da dönüş için. Dönüş... Niçin dönüş? İnsan sadece gider. Biletler sadece götürürler.

Adam pencerenin önünden kayıp giden taşlara bakıyordu. Kavşakta, aynı pencereden, ters yöne giden başka bir metro treni geçti; çok hızlı, çok hızlı... Tekerleklerin ritmik vuruşları ansızın zayıfladı, pencerenin karası aydınlandı. Châtelet: yüzlerce istasyondan biri...

Kalabalık girip çıktı, yine tekerleklerin sesi, ritmik vuruşlar...

Ken Yi İç'i savaşta vurdular. Ko Ti Şan onun resmini yaptı. Resim Paris'te sergilendiğinde aptalın biri satın aldı. Adam Ken Yi İç'i tanımaz bile. Resmi evine götürdü, duvara astı. Ken Yi İç ne bu adamı tanır ne de karısını. Gelip onun evinde oturdu.

Metro durdu. Son istasyondu. İnmek gerekiyordu. Ya buradan dönmeli ya da başka bir metroyla başka bir yöne gitmeliydi...

Bu kertenkele labirentinde insanın beynini sarsan sürekli bir patırtı var. Rayların titreşimi, birden önünüzde beliriveren bir metro treni.

Adam birkaç treni kaçırdı. Baktı, gördü ve kaçırdı. Yerinden bile kıpırdayamadı. Duvarlardaki çiniler pırıl pırıldı. Bu parlak çinilerin içinde insan erimiş şekere, kremaya benzer; yapış yapış, ıslak ıslak.

Bir tren daha geldi, kapılar açıldı. Sanki biri arkasından itmiş gibi, adam birden vagona daldı.

Koltuklar boştu. Oturdu. Elli iki frank. Ye, ye, doy. Şapka, pardösü, ayakkabı... Sonra? Sonrası yok. Yok artık, yok.

Eee?

Metro başka bir istasyona gelip durdu. Adı..? Adı? Yok, adı yok. Metro çabuk geçtiği için okuyamadı. Bir ad işte, okumaya ne gerek var ki. Ad... Ad... Her şeyi azaltmak, küçültmek, bir şeye, teke dönüştürmek için adlandırmak, bir ad koymak...

Burası kalabalık değildi. Adam metronun kapısından çıkıp merdivenleri tırmanmaya başladı. Büyük bir meydana çıktı. Çevrenin ışıkları ayaklarının önüne kadar yansıyordu. Karanlığı saran hafif siste her şey büyülü bir görünüme bürünmüştü. Ağaçların, bankların gölgeleri sisten adeta yapış yapış olmuş, döşeme taşlarına sıvanmıştı.

Bir banka oturdu. Yapışkan gölgeler ayaklarının ucuna kadar uzanmıştı. Şapkasını kafasına iyice oturttu. Ayaklarını yerdeki gölgelerin üzerine uzattı. Sanki ayaklarıyla gölgeleri itmek istiyordu. Öyle de yaptı. Ama gölgeleri yerinden oynatamadı.

Sabah olmuştu artık. Köşedeki bildik *café*den yana baktı. Oralarda hiç hareket yoktu. Ağır adımlarla köşedeki metro merdivenlerinin başına geldi, direğe dayanıp öylece durdu

Gün bir saattir ağarmaktaydı. Sergi ilanının arkasında karanlığı delen aydınlık pencereler artık yoktu. Dün gece karanlığı delen pencereler, şimdi günden ışık çalıyorlardı. Metronun karşısındaki ilan da öyle: Ko Ti Şan ışık çalmaya başlamıştı. Ko Ti Şan ışık çalıp ışık satar. Rengarenk ışıklar satar: kırmızı, sarı, mavi ışıklar, ışıklar... Ko Ti Şan bugün kimin resmini satacak acaba?

Otelin kapısına varmıştı. Elli iki frank. Öteki cebinde de bir mendil. Uzaktan uzağa bir motosiklet sesi duyuldu, sonra ses gitgide kayboldu. Her yanda uyanan binalar, renklenen duvarlar, gözlerindeki uykuyu silip parlamaya başlayan pencereler, pencereler...

Otelden içeri girdi. Dikkatli girdiği için kapıdaki çıngırak ancak iki kez çaldı. Anahtarlara baktı. Anahtarı oradaydı. Yirmi dokuz numaralı odanın anahtarı. Aldı. Mektup olsaydı işte şu kutuda olurdu. Yoktu. Belki Çi Ki Lu'ya da, Ko Ti Şan'a da mektup gelmemişti. Ken Yi İç'e de mektup yoktu. Elbette olmaz. Zira Ken Yi İç geçen savaşta ölmüştü. Ama belki bu savaşta yine ölür, kendi bileceği iş. İster ölür, ister kalır. Kim bilebilir ki?

Yirmi dokuz numaralı oda ancak aydınlanmıştı. İçeri girdi. Komşu ve tanımadık pencereler, perdenin arkasındaydı. Oturdu. Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on... Karnı acıkmıştı. Gidip çekmeceyi açtı. Dün geceki ekmek oradaydı. Ekmeği alıp masanın önüne oturdu. Gün artık eni konu ışımıştı. Uykusu da yoktu. Ekmeği kemirmeye başladı.

1959, *Yerçanik*

Ara Güler, 'Çölde Ay' öyküsündeki çardaklı çöl istasyonunda

Çölde ay

Sudan. Eritre Kurtuluş Gerillaları'nın röportajından dönüyoruz. Eritre'den Sudan sınırındaki Kesele kasabasına bin bir güçlükle vardık. On günden beri içtiğimiz, keçi tulumundan, toprak renkli, dünyanın en pis ve sıcak sularını artık unutup ilk kez doya doya, ama yine aynı derecede mikroplu ancak sıcak olmayan su içiyoruz. Burası Sudan'ın Kesele kasabası.

Sudan'ın başkenti Hartum. Bu cehennemden kurtulmanın varış noktası orası. Oraya varmak için daha dokuz yüz kilometre yol gitmek gerek. Bulunduğumuz yer Kesele'nin dışında, çölün ortasında geniş bir çardak. Yine sıcak ama

altı gölgelik. Yerden kırk santim yüksek, deve kılından örülmüş kerevetler var. Gelip geçen devecilerle kamyoncular burada soluklanıyor. O kadar yorgunum ki, kendimi bir kerevetin üzerine yüzükoyun attım. Yine de sarı sıcak fena bastırıyor. Rüzgâr esse, kerevetin altı da açık olduğundan, belki biraz daha rahat soluk alabilirim diye düşünüyorum. Kapkara bir çay verdiler, "Sıcak suya devam" dedim içimden. Neyse, o da iyi. Yapacak bir şey yok. Akşam serinliğini bekliyoruz.

Yola çıktık. Şoför yaralandığı için artık şoförlük yapan bir Eritre gerillası. Yaşı yirmi bir, bilemedin yirmi üç. İyi yüzlü bir delikanlı, ayrıca da sevimli. *Yes* ve *no*dan başka on iki kelime İngilizce biliyor. İşaretlerle anlaşabildiğimiz kadar anlaşıyoruz. Gülüyor. İyi insan. Dört yıl çarpışmış, ağır yaralanınca şoför yapmışlar. Şimdiki görevi cepheye mühimmat, cephane ve silah taşımak. Bizi de aynı yoldan Eritre cephesine ulaştırdı. Şimdi düşünüyorum da, bu hayli tehlikeli bir yolculuktu. Çünkü mühimmat konvoylarına havadan her an saldırı yapılıyordu. Bir patlasak, parçamız kalmazdı. Ama malzemeyi boşalttık artık, boş dönüyoruz.

Dışarısı o kadar ışıklıydı ki, camdan dışarı bakmakta zorlanıyordu insan. "Çarpışmak korkunç mu?" diye sordum. Yalnızca gülümsedi. Bir türlü sorumu anlatamadım. Bir ara, işaretle filan, "Kaç kişi öldürdün bugüne kadar?" dedim. Arabanın içine oturmuş tozun üzerine parmağımla çizdim, tetik çeker gibi, vurulur gibi yaptım. "Öldüm" dedim. "Sen? Kaç tane?" dedim. En sonunda anladı. "Hıh!" dedi, kendi dilinde bir şeyler söyledi, İngilizcesini bulamadı, ezildi büzüldü. Tozun üzerine parmağımla on beş, sonra yirmi yazdım. Baktı, güldü. Şimdi o da bana nasıl yanıt verebileceğini anlamıştı. Parmağıyla tozun üzerine seksen, seksen beş, yüz... yazdı. Yüzüne baktım, "Ya!" dedim. Güldü, "Ya" dedi. Sevindi... Ama şimdi şofördü, hem de iyi şoför. Artık ölmeyecek, korkmayacak,

öldürmeyecekti... Mutluydu.

Çöl dümdüz. Akşam güneşi çölün sarısını yavaş yavaş mora dönüştürüyor. Ömrümde hiç görmediğim büyüklükteki bu düzlükte yer yer dağ gibi kara kara kayalıklar yükseliyor. Gölgeleri bıçak gibi sivri. Çöl düzlüğünün bağrına saplanıyor. Yol? Yol yok. Neyse ki iyi insan gerilla yönü biliyor. Bir dağı gözüne kestiriyor, son hızla ona varmaya çabalıyoruz. Karanlığa kalmamak için acele ediyoruz. Güneşse inadına batıyorum, batacağım diyor. Ama benim bir avuntum var, biliyorum, ay çıkacak. Dün geceyi anımsadım çünkü. Ay çıkmıştı. Güzeldi de, Eritre'nin gerilla kampındaki palmiye ağaçları arasından doğmuştu.

Sudan'ın bu bölgesindeki çöl, bizim anlamda kumdan çöl değil. Yer sert, bazen kum batağı oluyor, ancak arazi vitesi takviyesiyle geçilebiliyor. Genellikle sert zeminin üstünü kilometrelerce iki parmak kalınlığında kum kaplıyor.

Gerilla dönmesi şoför bu ince kumda bizden önce giden araçların izlerinden yolunu buluyor, sonra o yöndeki dağı gözüne kestiriyor. Derken, gecenin yakınlığının korkusu, ay çıkacağının umudu içinde bocalarken, yüz kişiyi öldüren emekli kahramanın izlediği kamyon izleri bitiverdi. Yavaşladı, yavaşladı, bir iki far açtı kapadı belki izi görürüm diye, ama yok... İz yok. İşte gün de battı. Morlar büsbütün mor oldu. Sivri kayaların uzanmış hançer izleri karanlıkla çoktan birleşmişti. Ben ona baktım, o bana baktı. Bir iki kere daha far parlattı, sonuç yok. Birden karar verdi, vites taktı, ileriki dağı tutturdu, son hızla gitmeye başladı. Düşündüm, daha karanlık olunca dağların siluetini de kaybedeceğiz. Sonra ne olacak? Konya çölünde değiliz ki, ne olursa olsun bir yere çıkasın. Aklıma Afrika haritası geliyor, bir de onun ortasında Sudan, Sudan'dan sonra içinde bulunduğumuz çöl. Her hâlde bu çöl bütün Türkiye'den büyük, git git bitmez. Bir yanlış yön tut, İstanbul'a

gideceğine kendini Erzurum'da bulursun. İşte aklıma hep bunlar geliyor. Benzin diye düşündüm, sonra içim ferahladı. Arkada dolu bir varil benzin var. Yola çıkmadan almıştık. Ama nasıl doldurulur? Sonra bir de kahramanla birlikteyim. Kahraman gerilla şoför...

Sıcağın serinliği basınca gece biraz zevkli oluyor. Birazdan da ay çıkacak diye düşünüyorum. Saate baktım, akşamın dokuz buçuğu. Belki yarım saat sonra ay çıkar. Artık renk olarak göğün koyu mavisi ve çölün siyahı var. Ama insan bütün gün sarı çöl toprağında kalınca, bu siyaha ister istemez o sarıdan da katıyor. Şimdi sarı siyahın içinde yol alıyoruz. Ay daha çıkmadı ama çıkacak.

Ya yolumuzu bir ırmak, bir dere kesse, ne yaparız? Geri döneriz, dört yüz kilometre geri döneriz. İyi de, hangi yöne? Kuzeye, güneye, doğuya, batıya ya da ara yönlere, örneğin kuzeybatıya, güneydoğuya... Peki, buna kim karar verecek? Kahraman, gerillacı şoför kahraman.

İnsan ister istemez düşünüyor, çölde kaybolduk ve... öldük. Ne olur? Hiç. Ernest Hemingway'in Klimanjaro'nun Karları geldi aklıma. Ay da bir türlü çıkmıyor. Yine saate baktım, on buçuk. Evet, burada kaldık, yol bulamadık, susuzluk filan, sabah olacak, akşam olacak, Hemingway'in Klimanjaro'nun eteğindeki o biçimsiz ağaca konmuş akbabaları tepemizde dönmeye başlayacak. Kahraman şoförle ben onlara bakacağız, onlar dönecekler, dönecekler, gitmeyecekler.

Diyelim ki öldük, ben ve bir kahraman. Üç ay sonra buldular. Kurumuş, yarı yenmiş iki ceset ya da iskelet. Kim bunlar? Kimse bilmez ki benim ya da kahramanın kim olduğunu... Diyelim ki buldular, o kahraman, ben Ara Güler. Kahramanın ne olacağını bilemem ama, benim sembolik ceset diyelim ki İstanbul'a geldi. İsmet Paşa'nın babamın cenazesinde gönderdiği telgraftan bir tane de Ecevit gönderir. Kahramansa yandı, gerillacı olduğu için

üstünde kimlik yok, onun işi orada bitik demektir. Oysa benim bildiğim, her kahramanın bir sonu olmalı ki, heykeli yapılsın, tarihe geçsin.

Kahramanın yüzüne baktım, çok kuşkulu bir dikkatle son hızla kim bilir kaçıncı kayalık siluetine doğru yarışıyordu.

Bütün bu kaygılarımdan dolayı kendime kızmaya başladım. Ay çıkacak, en azından içine çöl sarısını kattığımız siyahtan kurtulacağız. Bir haftadır biliyorum, çöl sabaha karşı serin olur, hatta soğuk. Sonra gün ağarır, güneş tepeye gelip kavurmaya başlar. İnşallah o zamana kadar bir yere varırız. Derken uzaktan, çok uzaktan sarı bir aydınlık belirdi. Kesinlikle aydı bu. Mat sarılık genişledi, genişledi, dağ siluetinin ortasından sarı bir çizgi belirdi, sonra yükselen bir aydınlık ve sonunda ay doğdu.

Ay doğdu. Kahraman, direksiyona daha bir güvenle sarıldı. Benim gibi onun da şimdi kaygılarından uzaklaştığını, canlandığını davranışlarından anlıyorum. Ay bütünüyle çıktı. Sarının karanlığa bürünen yüzü önce mat bir siyahlığa, sonra parlak siyaha döndü, daha sonra gölge bırakacak kadar kumlara ışık saldı. Kahraman arabayı durdurdu, bana baktı. Gülüştük. O, arabadan indi, ben de indim. Kahraman kollarını çölün gök boşluğuna doğru uzatarak gerindi. Yeni bir dönem başlamış gibiydi. Benim için de, onun için de.

Sigaralarımızı yaktık. İleriye doğru yürüdüm. Yürürken yerdeki kumlara şakacıktan tekme atıyordum. Kahraman, varilin yanına gitti, bir lastik hortum çıkardı, ağzıyla emdi, lastikten benzin gelmeye başladı. Depoyu doldurdu. Artık rahat soluk almaya hak kazanmıştı.

Ay, çöle korkunç bir aydınlık veriyordu. Kumların üzerinde arabamızın gölgesini izliyorum. O da hiç biçmini değiştirmeden bizimle yarış ediyor.

Sabaha karşı beni başka bir şoföre devredeceği noktaya

vardık. Artık kahraman beni terk ediyordu. Kahraman gerilla dünyasından sivil hayata dönüyordum. Yüzümü yıkayacak, tıraş olacak, mektup yazacak, istersem Boğaz'da denize girecektim. Kahramanla vedalaştık, ben onu sevmiştim, belki o da beni. Kahraman, arabasına bindi, el sallamadan bir kez daha çöle daldı.

Daha gençti. Belki bir gün denize girecek, sevgilisine mektup yazacak, çoluk çocuk sahibi olacaktı. Çöle yönelik arabası, arkasında hafif bir toz bırakarak, sarının içinde küçülüp gidiyordu.

İşte, kahramandan böyle ayrıldım.

Beyrut, Mayıs 1978

'Çölde ay' öyküsünün kahramanı Eritreli gerilla, aracının önünde

Babamın öyküsü (*)

Bir gün babam bana şöyle dedi: "Gidersin, gelirsin, gazetelerde röportajların çıkar, okuruz, fotoğraflarına bakarız, ama bize bir hayrın yok.

"Niye?" dedim.

"Bir gün beni alıp da bir yere götürdün mü?"

"Seni nereye götüreyim ki?" diye sordum. "Nereye istersen gidersin, patronsun.

(*) Bu öykü, yazar William Saroyan'ın ölümü nedeniyle *Gösteri* dergisine yazılan "Bir Yaratıcı Amerikalımı Kaybettim" başlıklı yazının bir bölümüdür (*Gösteri*, sayı 9, Ağustos 1981).

Bana baktı, yarı alaylı, yarı ciddi, "Bir gün alıp da beni memlekete, doğduğum yere götürmeyi düşündün mü?" dedi. "Doğduğum evi görmek istiyorum. Hem gel, sen de gör. Beni sen götürürsen bir değeri olur. Yoksa her köy köydür."

Kaçamak yapmak olmayacaktı. İşimi ayarladım, vapurla Giresun'a, oradan da taksi tutup Şebinkarahisar'a gittik. Yolda giderken dağlar gittikçe yükseliyordu. Bitki türü değişiyor, yükseldikçe ağaçlar çam ağaçlarına dönüşüyordu. Adını anımsayamadığım bir yerde karşımıza boz bir dağ çıktı. Burası ünlüymüş. Sac kavurması yedik. Keyifliydik. Baktım, bu toprakların adamı olmak istediği belliydi. Altı yaşındayken Şebinkarahisar'dan ayrılmış, İstanbul'a okula gönderilmişti. Bir köy çocuğuyken kentli olmuştu. Sonra anımsadım. Zaman zaman bu dağları bir haftada yürüyerek nasıl kıyıya, yani Giresun'a vardıklarını daha önce anlatmıştı. 1910'lar olsa gerekti. Bir köy çocuğunun imparatorluk merkezine okula gitmesi. Bayağı büyük bir şans. İstanbul'un Ortaköy'ündeki okulda temiz bir okul üniforması giymek, pazar günleri Kuruçeşme'deki kilisede Gomidas'ın(*) korosunda şarkı söylemek, kendi yaşındaki kentli çocuklarla oynamak, gülebilmek... Ve yıllar geçmiş aradan, az zaman değil, yetmiş yıl. İşte şimdi köye gidiyoruz.

Doğduğu köy Şebinkarahisar'ın Yaycı köyü, 6-8 kilometre ötede. Yol yok ama, traktör gider dediler. En sonunda yüksek karoserli bir araba bulduk ve köye vardık. Herkes "merhaba" diyor. Anlattık, ayranlar içtik. Köyün bütün adamları, herkes, teker teker "merhaba" dedi, yine ayranlar tazelendi. Sonra hep birlikte düştük köyün yollarına. Peder evini arıyor. Sağa saptık, sola saptık, sonunda,

(*) Gomidas: (1869 Kütahya – 1935 Paris) Ermeni besteci, müzikolog, rahip. Çok değerli çalışmaları vardır. 1910'larda İstanbul'da yaşarken kurduğu 'Kusan' adlı çok sesli koro özel bir dikkat çekmiştir.

"İşte burasıydı" dedi. Gösterdiği yerde ev mev yoktu. Harabe olmuş. Karşımızda büyük taşlarla örülmüş bir duvar yığını vardı. Belli ki ev yıkılmış, zamanla yok olmuştu.

Babam birden köylülere döndü, "Köyün meydanında çeşme vardı, bir sürü yerinden su akardı. Nerede?" dedi.

"Aha burada" dediler.

Gittik, peder çeşmenin her gözünden doya doya su içti. "Oh be" dedi, "Su dediğin budur işte."

Oradan buradan konuşuluyordu. Peder birden harman yerini sordu. Onlar yine, "Aha işte şurda" dediler. Oraya gittik.

Peder, boş duran döveni göstererek, "Ben hep buna biner, döner dururdum" dedi. "Belki de ağırlık olsun diye anam beni buna bindirirdi. Ama ben de çok hoşlanırdım doğrusu."

Köylüler, Ahmet, Mehmet, Yusuf, İsa... pedere baktılar, sonunda baklayı ağızlarından çıkardılar: "Yine binmek istersen, hemen hazırlarız" dediler. "Bin işte."

Biri atları getirdi, biri döveni atlara bağladı. Derken peder de ceketini çıkardı, bindi dövene. Elinde bir dal, "Deh!" dedi, atlar yürüdü, döndüler, döndüler, döndüler Peder o anda altı yaşındaydı. Atlar gidiyor, o dövene oturmuş, bizim gördüğümüze göre dönüp duruyordu ama kim bilir neler düşünüyordu. O eski günlerdeki gibi anası kim bilir ne zaman, "artık yeter" diyecek, "gel buraya" diyecek... O dönüyor, altı yaşındaki babam; Ahmetler, Mehmetler bakıyor, ben de. Belki yarım saat, belki de daha çok.

Sonunda atlar ağırlaştı, peder dövende ayağa kalktı, atları durdurdu. Aramıza döndüğünde gözleri yaşlıydı. Kim bilir özlediği daha ne kadar çok şey vardı; artık geri gelmeyecek olan eski çocukluk günleri gibi. "Ya, altı yaşındayken işte böyle dönerdim dövenin üstünde" dedi.

Karanlığa yakın bir zamanda ayrıldık Yaycı köyünden. Herkesle vedalaştık. İki üç kilometre kadar uzaklaşmıştık ki, babam arabayı durdurdu. "Dur da köye bir uzaktan bakalım" dedi. Arabadan indi, ben de indim. Baktı, baktı tepenin altındaki köye, anasını mı aradı, babasını mı bilmem. Sonra birden bana dönüp, "Gidelim" dedi. Şebinkarahisar'dan Suşehri-Sivas yolunu tuttuk. Sivas'tan da ver elini İstanbul.

Memnundu, eczanesine gelen her dosta köyünü anlatıyordu. İçine başka türlü bir yaşama isteği gelmişti sanki.

Bir gün bana, "Baksana be" dedi, "Köye gittik, çeşmesinden su içtik, adamlarla konuştuk, dövende döndük, ayranlar içtik, hepsi iyi, ama bir şey unuttuk. Hem de en önemlisi oydu. Unuttum işte.

"Nedir o?" diye sordum.

"Ne olacak, yemişler" dedi, "Dut kurusu, pestil, kayısı... Bunları cebime doldurur boyuna yerdim, hem de çok severdim. Alıp da getirmeyi unuttuk. Hem anımsıyorum, İstanbul'a okula gelmek için köyden ayrılırken anam bir torba içinde bu yemişlerden vermişti bana... Yol boyunca yemiştim."

"Boş ver" dedim, "Seneye gideriz, istediğin kadar yersin.

Ters ters bana baktı. İçinde bir eksiklik vardı. Bunu anladım.

Dut kurusu, pestil, kuru yemişler... Peder öldü. Ama köyünü gördükten, suyunu içtikten sonra.

Cenazeye gitmek için evde bekliyordum. Şimdi rahmetli olan şair dostum Nevzat Üstün de vardı. Cenaze töreni ikide başlayacaktı. Daha yarım saatten fazla vakit vardı. O sırada kapı çalındı, gidip açtım.Kapıda iki kişi duruyordu, ellerinde büyükçe bir tahta kutu vardı. Yüzlerini tanır gibiydim.

"Buyrun?" dedim

"Dacat Güler beyi arıyorduk" dediler, "Bunu kendisine getirdik, Yaycı köyünden, Şebinkarahisar'dan."

Anımsadım. Bunlar pederin köyündeki köylüler, bize ayran verenler, döveni harman yerine getirip ata koşanlar, Ahmetler, Mehmetler, Yusuflardı. Belki adlarını şimdi anımsamıyorum, belki ne Mehmet, ne Yusuf, ama onlar, onlar işte. Pederin köylüleri. Şaşırdım, içeri aldım.

"Peder öldü" dedim, "Şimdi cenazeye gidiyoruz, isterseniz siz de gelin, yer yakın."

Şaşırmışlardı. Bir sessizlik oldu. Kutuyu açtım. İçinde dut kurusu, pestiller, kuru yemişler, hem de bol bol. Şaşırdım.

Sözü onlar aldı: "Dacat bey bizim köylü. Geldi gezdi ama yemişini almadan döndünüz. Biz de İstanbul'a geliyorduk, yemiş getirelim dedik. Kısmet değilmiş..."

Nevzat da ben de ne diyeceğimizi bilemedik. Pederin sözleri geldi aklıma: "Gittik, gezdik, suyunu içtik de, dut kurusunu, pestilini, yemişini yemeden döndük."

Artık cenazeye gitme zamanı gelmişti. Üç küçük naylon torba buldum, iki üç avuç dut kurusu, birkaç parça pestil, biraz erik kurusu... Hepsini naylonların içine doldurdum. "Hadi, gidelim" dedim. Yemişleri peder gömülürken tabutuna koydum. Köylüleri ona özlemini çektiği yemişleri getirmişlerdi.

Ara sıra pederi ve köyünü anımsayınca ya da Anadolu'nun her hangi bir köyünün yakınından geçerken, hep gözümün önüne harman yerinde dövenin üstünde dönüp duran babam gelir.

Öykülerin yayınlandığı Ermenice kaynaklar(*)

Carakayt: Yaşar Kemal'in İnce Memed'ini Ermeniceye çeviren, gazeteci-yazar, türkolog Haçik Amiryan tarafından İstanbul'da 1947-1952 yılları arasında yayınlanan haftalık gazete. (Elinizdeki kitapta. Ara Güler'in bu gazetede yayınlanan öyküsünün çevirisine yer verilmemiştir.)

Hamaynabadger...: İstanbul Aramyan Okulundan Yetişenler Derneği tarafından 1957'de yayınlanan *Hamaynabadger Hanrabedagan Şırçani İstanbulahay Kraganutyan* (Cumhuriyet Dönemi İstanbul Ermeni Edebiyatına Panoramik Bakış) adlı kitap.

Hantes Mışaguyti: 1948-1967 yılları arasında Getronagan Okulundan Yetişenler Derneği tarafından İstanbul'da yayınlanan edebiyat ve sanat dergisi.

Jamanak: Türkiye'de yayını süren en eski günlük siyasi gazete. 15 Ekim 1908'den beri İstanbul'da yayınlanmaktadır.

Marmara: 30 Ağustos 1940'tan itibaren İstanbul'da yayınlanan günlük siyasi gazete.

San: 1948-1973 yılları arasında Mıhitaryan Okulundan Yetişenler Derneği tarafından İstanbul'da yayınlanan edebiyat ve sanat dergisi. 1991 yılında *Nor-San* adıyla yeniden yayınlanmaya başlamıştır.

Surp Pırgiç: 1949 yılından bu yana yayınını sürdüren, bilim, kültür ve edebiyat ağırlıklı dergi. 1834 yılından itibaren faaliyet gösteren Yedikule Surp Pırgiç Ermeni Hastanesi'nin yayın organı.

Yerçanik: 1928'de gazeteci-yazar Pakarat Tevyan tarafından yayınlanan *Yerçanigin Darekirki* (Yerçaniğin Yıllığı), diğer adı *Salonlar Salnamesi*, uzun süre düzenli olarak yayınlanan bir yıllıktır.

(*) Öykülerin derlendiği Ermenice kupürlerin bazılarının hangi yayına ait olduğu tam olarak saptanamamış, bu durumda, ilgili öykünün sonunda, muhtemelen yukarıdakilerden biri olan kaynağın adı ve/veya yayın yılı "?" ile verilmiştir

İçindekiler

Garip bir yıl başı gecesi 11
Karganın dönüşü 25
Levrekler 37
Tepeden inen adam 43
Köpükteki sinekler 53
Bir tuhaf vuruşlar 61
Lâmba, sayılar ve aşk 71
Sofya- Zagrep 83
Babil'den sonra yaşayacağız 91
Pazarlık 95
Yirmi dokuz numaralı oda 107
Çölde ay 115
Babamın öyküsü 121

Fotoğraf: MANUEL ÇITAK

ARA GÜLER

Ve yıllar geçmişti aradan, az zaman değil, yetmiş yıl. İşte şimdi köye gidiyoruz.

Doğduğu köy Şebinkarahisar'ın Yaycı köyü, 6-8 kilometre ötede. Yol yok ama, traktör gider dediler. En sonunda yüksek karoserli bir araba bulduk ve köye vardık. Herkes "merhaba" diyor. Anlattık, ayranlar içtik. Köyün bütün adamları, herkes, teker teker "merhaba" dedi, yine ayranlar tazelendi. Sonra hep birlikte düştük köyün yollarına. Peder evini arıyor. Sağa saptık, sola saptık, sonunda, "İşte burasıydı" dedi. Gösterdiği yerde ev mev yoktu. Harabe olmuş. Karşımızda büyük taşlarla örülmüş bir duvar yığını vardı. Belli ki ev yıkılmış, zamanla yok olmuştu.

Babam birden köylülere döndü, "Köyün meydanında çeşme vardı, bir sürü yerinden su akardı. Nerede?" dedi. "Aha burada" dediler.

ISBN 975-7265-06-3

